ХТО ЗВАЖИТЬСЯ — ВОГНЯНИМ НАРЕЧЕТЬСЯ

Фантастична повість

Частина перша

ДИВО ЧОРТОВОЇ ДОЛИНИ

ГОРОБИНА НІЧ

Шаленіла гроза.

Старі люди дивувалися: звечора ніщо не віщувало негоди. Сонце заходило на спеку, повітря було сухе й давлюче, небокрай багрянився над дніпровськими луками урочисто. А потім сталося несподіване, грізне…

Десь опівночі в небі почувся клекіт, ніби вдалині завели весільної пісні лелеки. Парубки та дівчата, які ще никали понад берегами, милуючись плакучими верболозами й журливою піснею дніпровського плину, одірвалися від своїх ліричних справ; зморені цілоденною працею хлібороби, які повлягалися спати під відкритим небом, розплющили очі; столітні бабусі, хворі на безсоння, нашорошили вуха; тривожно заіржали не знати чому коні на луках.

Клекіт гучнішав, покотив хвилями понад сонною землею. Здавалося, повітря загусло, в ньому попливли тугі, пружні кола, ніби від падіння каменя в воду. Недалеко від місячного серпа загорілася яскрава зоря, запульсувала, огорнулася туманною короною. Барви її мінилися: спочатку вона була темно-вишнева, потім червона, жовта, ніжно-зелена, блакитна, бузкова. Нарешті зоря спалахнула сліпучим фіолетом, видовжилася, завібрувала і, немов загострена стріла, впала, майнувши пишним хвостом, десь за лісом. Слідом за нею в небі прокотилася друга зоря —

ця мала м’якші барви, ніжно-рожеві. Вона теж упала на північному заході, за стіною правічного лісу.

І тоді почалося.

Не знати звідки зірвалася буря. Понад селом прокотився смерч, стіна куряви піднялася з поля, чорна хмара закрила місяць. Страшна блискавиця розкраяла темінь, стьобнула вогняним батогом у просторі, ніби підганяючи ліниві стихії погоди. Свічкою спалахнула скирта соломи за лісом, гучно забамкав пожежний дзвін, скликаючи до негаданої праці пожежників.

Та де там!

Перша блискавиця була лише сигналом до початку небесної драми. Стіна дощу впала на землю, грізно зашуміли, заклекотіли пінисті потоки, змиваючи з горбів у долини дозрілі гарбузи, соковиті помідори, валяючи додолу важкі голови соняхів. Всі в селі прокинулися, окрім малих дітей. Парубки з дівчатами рвонули під захист клунь та повіток.

Гроза розлютувалася не на жарт, небо стало схоже на гігантський жмут полум’яних розтріпаних канатів, з якими почав бавитися невидимий космічний титан. Одна за одною блискавиці цвьохали на землю — довжелезні, яскраво-фіолетові. Громовідвід біля клубу оповився примарним перлистим сяйвом, вздовж нього до землі пливли з сухим тріском вогнисті іскри. Сторож дід Онисько злякався і, плюнувши на свій відповідальний пост, дременув під дощем додому.

Гроза руйнувала димарі, зривала дахи, псувала радіоприймачі, понад городами й шляхами металися багряні кулясті блискавиці; інколи вони підкрадалися до старих гіллястих дерев, вибухали холодним примарним полум’ям, розпанахуючи товстезні стовбуряки навпіл. Та шквал вирував недовго. За якусь годину лихо зійшло, стіна зливи пропала, тільки небесні вогні невпинно миготіли аж до світання.

Славко був свідком всього, що сталося. Він до півночі сидів у садку, поміж заростей малини, розглядаючи в саморобний телескоп місячні кратери. Перед цим хлопець вичитав разом з Ліною у журналі "Юний технік" дуже цікаву статтю про дивовижні явища на Місяці, що їх інколи спостерігають учені: при появі сонця в деяких кратерах виникали зелені плями, вони ширилися на світлі, пересувалися з місця на місце і щезали, коли починалася місячна ніч: часом пропадали з поверхні земного супутника гігантські цирки, ніби їх покривав хтось непрозорим ковпаком, а пізніше несподівано знову з’являлися. Одного разу в кратері Коперника бачили світляний трикутник, до нього з різних боків повзли яскраві цятки і зливалися з тим геометричним узором. Такі повідомлення не давали спокою Славкові, і ось з допомогою Максима Івановича — учителя астрономії — він змайстрував невеликий телескоп і в ясні ночі не зводив очей з таємничого місячного диска. Нічого нового він на Місяці не побачив, зате став мимовільним свідком дивного явища природи.

Коли за ліс упало дві зорі, хлопець кинувся до хати, захоплено гукаючи:

— Боліди! Боліди впали!

— Га? Що? — жахнувся зі сну батько. — Чого ти ґвалтуєш серед ночі?

— Я ж кажу, — ображено озвався син. — За нашим лісом впали два великі боліди!

— Які боліди?

— Небесні камені. Метеорити. Завтра побіжу шукати! Треба сказати Максиму Йвановичу! Це ж знаєте яка подія!

— Ото подія, — невдоволено пробурчав батько. — Каменюки якісь впали, а ти кудкудачеш, ніби курка над яйцем!

— Та не прості ж, а з космосу!

— Вони скрізь однакові, — позіхнув батько. — Читав же в журналах? На Місяці такі самі каменюки, як і в нас. Камінь він і є камінь, хоч ти його й освяти! А як вже тобі забажалося побачити його, то скажи про те Максиму Йвановичу! Ну, цить, не шуми, дай подрімати…

Та спати не довелося ні батькові, ні бабі Оришці. Гроза розбудила всіх. Баба нажахано поглядала у вікно, хрестилася, коли блискавиця десь поблизу заганяла громову стрілу в землю.

— Горобина ніч, — шепотіла вона, зітхаючи, — одведи й заступи, господи!

— А яка це горобина ніч, бабо? — поцікавився Славко, висовуючи носа у вікно.

— А киш! — крикнула баба, замахуючись на онука. — Як стьобне, то й не кавкнеш! То не проста гроза. І дві зорі впали за селом непрості. Колись таке вже було…

— Що було?

— Як була я ще дівчам… Пам’ятаєш, минулого літа я хотіла вам оповісти, а ви сміялися… Скажу нині. Діло було ще за царського режиму. Ще й на гулі я не ходила. Якось вночі упала теж зоря у Вовчу Долину…

— А де це Вовча Долина?

— Тепер вона Чортова називається. А тоді була Вовча… Так ото, кажу я, впала зоря вночі, і почалася гроза, така, як нині… Одведи й заступи — бач, що діється!

— Далі, що далі, бабо?

— Ну що? Скінчилася гроза. А у Вовчій Долині люди стали помічати: як тільки ніч — так щось і світиться…

— Що світиться?

— А хтозна-що. Над Каранню таке марево, наче зірниця…

— Не вигадуйте, мамо, — невдоволено озвався батько. — Геть забили тямки хлопцеві казками та чудесами.

— А от і не вигадка, — сердито мовила баба. — Все, як нині, досі пам’ятаю. Спитай старого Ониська — він не дасть збрехати. Ти ж не з Вогників, а з Зеленьок, от і не знаєш, а я знаю.

— Найшли, кого питати, — буркнув батько. — Відомий базікало. Ще чарку налити — до світання не переслухаєш.

— Тату, не заважайте, хай баба далі каже!

— Світиться та й світиться, — вела далі баба, тривожно поглядаючи за вікно, де миготіли зірниці. А що — не знають люди, бояться йти туди…

— Я б не побоявся, — сказав Славко.

— Знаю, знаю! Хоробрий який! Минув час… і з Вовчої Долини вийшла баба… Баба-яга, стара, горбата…

— От-от, — засміявся батько. — Договорилися…

— Засмійся, Матвійку, дам копійку, — ображено буркнула баба. — Дуже грамотний ти, Трохиме. Жаль, що мало моїх годків осталося в

живих, а то вони тобі те саме сказали б. Довго жила та баба в долині. Хатка там в неї була…

— На курячій лапці, — піддакнув батько.

— Атож. А у вікні вогонь. Хто не боявся — приходив до неї. Лікуватися чи поради питати. Всіх лікувала. Травами пахучими, словом добрим. І грошей не брала. Приязна баба була…

— Яка ж вона яга, коли добра?

— Не знаю. Кажу те, що було. Негарну вона мала подобу, але очі великі, ясні, добрі. Один раз я її бачила, мати-покійниця водила мене, щоб хворобу вигнати з грудей… палило мені груди, щось не давало дихати…

— Ну й що? — зацікавився батько. — Помогло?

— Ще як помогло! Глянула вона мені у в очі, торкнулася рукою грудей, щось прошепотіла. І одразу полегшало, одпустило…

— А де ж та баба поділася? — схвильовано запитав Славко, тривожно позираючи у вікно, де все ще миготіли грозові вогні.

— Не знаю. Піп дуже гнівався на людей, що ходили до тієї баби. Проклинав, обіцяв пекло тим, хто лікуватиметься в неї, прозвав Вовчу Долину Чортовою. Ну, люди почали боятися. Потім з волості старшина приїхав, два солдати з оружжям… Взяли ще парубків, які сильніші, пішли в Чортову Долину, щоб знайти бабу-ягу. Піп звелів привести її до церкви. Шукали-шукали, всю долину обнишпорили, так і не знайшли… Ні хатки, ні баби…

— Бо вигадки, — повчально сказав батько.

— То це й я вигадую? — гнівно запитала баба. — Буцімто була у неї в долині? Вигадую — еге?

— Приснилося. Коли то те було? Ви вже не розрізняєте — де воно сон, а де правда.

— І ти туди ж, — докірливо мовила баба, вкриваючись рядном. — Хай уже нинішні недовірливі — їм усе вигадка. Пісня — вигадка, казка — вигадка. А колись нам і казка була правда. Ого, ще й яка правда!

— Казкою ситий не будеш, — іронічно хмикнув батько.

— Хліб для живота, а казка — для серця, — одрізала баба. — Так казала моя мати-покійниця, царство їй небесне. Дитина без казки не може. Зачахне дитя, як не почує казки, або лобурякою стане таким, що не дай бог! Тепер — не встигло дитя зіп’ястися на ноги, а ви йому — трактор під носа тичете, торохтьоло смердюче! Воно й радіє, є забавка!

— А чого ж, — вдоволено сказав батько. — Трактор — то діло. Сіє, оре, возить! Наука, мамо, сила дивовижна! Га? Куди ваша казка?!

— Хай буде, — буркотіла баба. — Я що? Я не проти. Хай їздять і на тракторі чи верхи на чортові, а казки все-таки хай не забувають. Бо здичавіють…

— Потягло все на базікання, — одвернувся дід до стіни. — Славку, марш спати. Гроза затихає…

— Іду, йду, — озвався онук. — А вранці — до Максима Йвановича. Боліди були непрості, їх треба шукати…

— Шукай, голубчику, — усміхнулася баба Оришка. — Згадаєш моє слово — не проста ця гроза. І зорі ті, що впали за лісом, теж не прості. І впали вони не деінде, як у Чортовій Долині. Знову там, де й колись..

ПОШУКИ МЕТЕОРИТІВ

Після снідання Славко помчав до школи. Там уже зібралося півсела людей. Максим Іванович, учитель-астроном, завів селян до приміщення шкільної обсерваторії і розсадовив усіх попід стінами. Він радо ходив довкола телескопа, постукуючи протезом (свою ногу втратив на війні). Сивий їжачок учителя переможно майорів у променях ранкового сонця, прозорі очі мінилися радістю. Сьогодні було його свято; сотні людей зацікавилися незвичайним небесним явищем. Розповіді лилися невпинно, уточнювалися подробиці. Виявилося, що гроза натворила багато чудес: кулясті блискавиці проникали в хати, клуні та повітки, жахаючи людей та роблячи нечуваний бешкет. Вдова Соломія — весела й насмішкувата жінка, яка ловко вміла передражнювати не тільки людей, а й птахів та звірів, — тепер була збентежена й притишена.

— Загриміло — я прокинулася, — розповідала Соломія. — Бачу, двері в сіни прочинені. Думаю — що за халепа? Кота ж наче в мене немає, хіба який домовик заліз? Встала з полу, щоб зачинити, коли це затріщало, засвітилося…

— Де? — поцікавився Максим Іванович.

— Та в сінях же. Котиться клубочок, сипле іскрами…

— А якого кольору?

— Голубенький. А всередині — червоний. Міниться, як веселка. Та мені не до того було, щоб дивитися на нього пильно, — злякалася я. Клубочок той до хати, я — шасть під рядно, висунула носа, не дихаю, дивлюся, що воно буде робити? Походило, походило по долівці, залізло під піч, скочило на стіл, потім шаснуло до судника. Щось там заторохтіло, зашипіло. Знов той клубочок скочив на долівку, та — до печі! А тоді як завиє, як засвистить! І все!

— Що все?

— Пропав! Як корова язиком злизала! Я лежала до раночку, не спала. До судника на світанні підійшла, глянула — нема моїх ложок!

— Яких ложок?

— Срібних. Ще прадідівських. З роду в рід передавалися. Гарні ложки. Ах ти ж, думаю, злодіяка! Як же ти взяв їх! Без рук, без ніг — а взяло! Я до печі — там у мене чавун з картоплею стояв приготовлений, щоб зварить для свиней корм. Дивлюся — матінко моя! — картопля зварена, аж розкипілася, а чавун весь полуджений сріблом! Так ось де мої ложки поділися, думаю собі! Як же це той клубочок примудрився таке вчинити?

Селяни гомоніли, дивувалися. Ще один чоловік розповів, як блискавиця проникла у вікно крізь малесеньку дірочку і розмалювала шибки барвистими райдужними узорами. Можна буде принести ті шибки до школи, якщо це цікаво для учнів, а натомість засклити вікна іншими. Ще десь полум’яні заряди закип’ятили воду у бочках біля хати, а потім вибухнули із страхітливим гуркотом.

— Чудово, чудово, — муркотів Максим Іванович. — Нам дуже повезло, друзі мої! Дуже повезло!

— В чому повезло? — невдоволено запитав дід Онисько, слинячи здоровенну самокрутку. Припаливши, він пихнув смердючим димом і косо глипнув на дітей, які нишком сміялися з нього.

— А в тому, Ониську Карповичу, — повчально сказав учитель, — що збіглося докупи два дивовижні явища — астрономічне і метеорологічне. Винятково! Треба записати всі ваші розповіді, зібрати докази. Шибки, полуджений чавун. Передамо все це вченим, щоб вони мали над чим пометикувати!

— Не знаю, як вам, а мені такі явища ні до чого! — сердито озвався дід Онисько. — Таке знялося, наче перед кінцем світу! Я заховався у хату, а воно мигає, а воно періщить, та так страшно, так страшно, що я, хоч і не вірю, почав молитися! Молюся, а воно гримає! Молюся, а воно гримає! Молився, молився — один чорт! — не помагає! Тоді я голову під подушку, щоб не видно було, та й заснув!

Люди сміялися. Максим Іванович сказав весело:

— Гроза, справді, рідкісна. Мені здається, що вона космічного походження…

— Як так? Розкажіть?

— Ви помітили: у повітрі зовсім не було вологи?

— Еге, — згодилася Соломія, — сонце сідало на спеку…

— Отож-бо. Барометр теж не показував грози. І раптом оці боліди, небесні гості. Після падіння залишився велетенський стовп космічного водню. А в повітрі водень почав бурхливо з’єднуватися з киснем, учні знають, що з такого поєднання утворюється…

— Вода! Водяна пара! — хором закричали діти.

— Правильно! Утворилися грозові стовпи, насичені потужними електричними зарядами. Так би мовити, непередбачена злива. Ніяка метеостанція не могла б передбачити її!

— А блискавки? — запитала Соломія. — Чого це вони таке виробляли?

— Наука ще не знає того, — зітхнув учитель. — Відомо безліч фактів, коли кулясті блискавиці діють майже розумно, але чому, як — неможливо пояснити. Потрібні досліди, і ваші свідчення теж допоможуть науці.

— А боліди? Що з ними? — скрикнув Славко.

— Тепер це вже метеорити. Будемо шукати, — ласкаво усміхнувся вчитель. — Саме про це я й хочу поговорити з учнями. Добре, що ви з’явилися. Якщо знайдемо метеорити — наша школа прославиться. Повідомимо в Академію наук, приїдуть вчені. Дорослі хай ідуть, а учні залишаються…

Ентузіастів Максим Іванович розділив на кілька груп, визначив маршрути. Звелів вернутися до дев’ятої години вечора. Надбігла Ліна, її призначили до Славкової групи разом з Онопрієм, або, як його дражнили, — Прі. Славко зрадів, що Ліна йшла з ним, але присутність Прі його не дуже тішила. Чи не всі хлопці в школі упадали за Ліною, хотіли дружити з нею. Та тільки Славкові Ліна дозволяла проводжати її зі школи додому, дуже рідко — Онопрієві. Чому — про те Славко не міг здогадатися. Невже їй подобався рудий, увесь у ластовинні, Прі? До того ж іще й мовчазний, вічно насуплений, незграбний.

От і тепер — Прі сопе, косо дивиться на Славка, потім на Ліну. Дівчинка весело плеще його по плечі долонею, скаче, як коза.

— Гайда, гайда, хлопці! Мені так хочеться швидше побачити комету! От здорово!

— Не поспішай, — пробурмотів Славко, невдоволено глипнувши на Онопрія. — Ще треба захопити щось поїсти. Заждіть — метнуся додому!

Хлопець забіг до сторожки, взяв торбу, нашукав на бабиному городі помідорів, огірків, вкинув ще півхлібини й приєднався до товаришів. Вони

минули піщані горби і ввійшли у віковий ліс. Простували покрученою доріжкою, весело перемовлялися.

— От якби пощастило, — щебетала Ліна, поблискуючи чорними оченятами. — Про нас би написали в журналах або в газеті…

— Головне — знайти, — сказав Славко.

— А слава? На весь світ? Хіба погано!

— Краще визначимо маршрут. Спочатку — Заросні, потім перейдемо через болото в Карань. А там — до Чортової Долини…

— Там страшно. Дуже густий ліс…

— А як же слава? Світова? — усміхнувся Славко.

— Не насміхайся, — спалахнула дівчинка. — Не обов’язково ж славу у болоті шукати?!

— А може, це й не боліди, — озвався Прі.

— А що?

— Може, літаючі тарілки? Га?

— Ще краще, — зрадів Славко. — Познайомимося з пришельцями. А чого — це ти розумне слово сказав. Ще цікавіше буде тепер шукати. Гайда вперед!

Години за дві вони обснували всі Заросні вздовж і впоперек. Нічого не знайшли. Зморені, спітнілі, вийшли до болота. На тім боці зеленів темною кроною древній ліс Карань. Прі впав на землю, задер ноги вгору, засопів.

— Їсти хочеться! Аж у животі гуде!

— І я хочу, — зітхнула Ліна.

— Хай буде, — згодився Славко, розв’язуючи торбу. — Поїмо, а тоді — на той бік, у Карань…

— А може, то все брехня? — мовила дівчинка, поглядаючи на широченне болото.

— Що брехня?

— А про боліди? Може, нічого не впало?

— Я сам бачив, — обурився Славко.

— Привиділося, — замугикав Прі, вихоплюючи з торби здоровенний помідор і одломивши окраєць хліба. — М-м-м! Ну й смачно!

— Не лише я бачив! Багато людей бачило! Чули, які дива творилися?

— А мені набридло, — сказала Ліна, смачно куснувши помідор. — Хтось дурний побачив… М-м-м, добрий помідор!.. а хтось дурний шукає!

— То це я дурний? — скипів Славко. — Оце ти так? Тоді я сам піду, без вас!

— Та я нічого, — хитренько всміхнувся Прі. — Я готовий шукати хоч до вечора…

— Тоді хай вертається Ліна, — сказав Славко. — Ми знайдемо самі. Або інші знайдуть. І вся слава буде їм. От!

— Ні, я піду, — рішуче заявила Ліна. — Мені вже легше. То, мабуть, від голоду в мене настрій зіпсувався. Ще б попити водички!

— Ось тут є криничка — вода, як лід.

Пообідавши, шукачі припали до прозорої кринички, що витікала прохолодним струмочком з-під кореня товстезної столітньої верби. Потім роздяглися і почали по купинах перебиратися на той бік болота. У воді, жваво метушилися золотаві карасики, блискали полірованими каштановими панцирами водяні жуки, ліниво в’юнилися товсті, ситі п’явки. Пухкі купини пружно хиталися під ногами, Ліна зірвалася з однієї, шубовснула в болото, заойкала, залементувала. Славко поміг їй вилізти на сухе, заспокоїв.

— Тут же неглибоко. Не бійся!

— Еге, а ти забув, як ми ледве не втонули минулого літа?

— Добре неглибоко, — озвався Прі з сусідньої купини. — А колгоспна корова недавно втонула десь тут, затягла її трясовина…

— Дурна я, дурна! Нащо згодилася йти, краще було б покупатися на Річищі…

— Та тут вже недалеко, Ліночко! А назад — обійдемо болото. Хоч довше — зате по сухому…

Нарешті вони подолали болото, вийшли до Карані. На них налетіла хмара великих жовтих комарів. Онопрій почав підскакувати, скрикувати.

— До лісу, в кущі! — гукнув Славко. — Там вони не кусатимуть! Продеремося крізь хащі — комарі відстануть!

Старезний ліс зустрів шукачів прохолодою, настороженим спокоєм. Густе павутиння липло до обличчя, тернові та глодові кущі чіплялися за вбрання. Стало темно, непривітно. Зате комарі одстали і вже не переслідували.

— Що ми тут знайдемо? — жалілася Ліна. — Ліс, як стіна. Я тут ще ніколи не була…

— Якщо впав метеорит, то мусить бути яма… або місцина попалена, — пояснив Славко. — Мені здається, що це десь упало в Чортовій Долині. Так і баба Оришка казала!

— В Чортову Долину навіть дорослі не зважуються ходити, — зауважив Прі.

— Чому? — здивувався Славко.

— Кажуть, там нечиста сила водиться…

— А ти віриш у нечисту силу? — іронічно запитав Славко.

— Не вірю. А люди кажуть. Гадюк велетенських там бачили… і волохатих людей…

— Брехня. Мене туди дід Левко водив. Двічі. Гадюка й мала з переляку здається великою, а волохатих людей на пляжі під Києвом повно. Є такі, що й не одрізниш — чи то горила, чи людина. Може, якийсь дачник гриби збирав, вони люблять у шортах ходити. От моя баба сю ніч розповідала цікаву історію…

— Про що?

— Про Чортову Долину. Тоді вона ще була дівчинкою, а долина називалася Вовчою…

— Розкажи…

Шукачі зупинилися під віттям ліщини, сіли спочити, і Славко розповів товаришам бувальщину, почуту вночі від баби Оришки. Коли він закінчив оповідь, Ліна занепокоєно озирнулася, зіщулилася.

— Нащо ти розказав? Тепер мені лячно…

— Мені соромно за тебе, — розсердився Славко.

— Сам же розказав! А тепер лаєшся!

— Треба йти, — вперто сказав Славко. — Максим Іванович вірить нам. Він жде. Ліночко, вже недалеко, ось тут, поруч, Чортова Долина. Оббіжимо її — і назад! Га?

Славко потягнув дівчинку за руку. Прі похмуро плентався позаду. Вони зупинилися над кручею внизу темніло провалля, там було моторошно і сиро. Над ними нависали покриті зеленим мохом дерева, довкола громадилися непролазні кущі терну та височенні лапаті хащі папоротей.

— Якусь годину походимо — і баста! — запевнив Славко. — Я всі ходи й виходи знаю — дід показував! Вся долина кілометрів два, не більше. До вечора й вернемося…

— Вже темніє, — прошепотіла дівчинка, щулячись від прохолоди. — Хай йому грець, не хочу шукати тих дурних камінців!

Славко випустив її руку з своєї долоні.

— Оце така ти? Прі, веди її. Раз так — хай іде додому!

Онопрій не міг приховати радісної усмішки.

— Я — що? Я — як вона! Я можу з тобою, Славку! А можу одвести! Ліно, ти сама втрапиш?

— Не втраплю, — сердито сказала дівчинка, дивлячись під ноги і надимаючи губи. — Я тут не бувала…

— Тоді я з тобою. А як же ти, Славку? Може, плюнемо, га? Ніхто нічого все одно не знайде!

— Знайду чи ні — а пройду до кінця, — похмуро відповів Славко. — Вертайтеся, боягузи!

Він махнув рукою і зник за кущами ліщини. Онопрій з Ліною якусь хвилю постояли на кручі, важко зітхнули і поплентались назад…

ЧОРТОВА ДОЛИНА

Хаща ковтнула всі звуки. Зловісна тиша замкнула в свої обійми Славка. Не чути було ні птаха, ні шелесту віття. Хлопець зупинився, причаївся — чи не чути голосів Онопрія і Ліни? Може, вернуться, покличуть, не залишать його самого?

Прі на зло йому не вернеться, а ось від Ліни він такого не сподівався! Не чекав такої зради! Що це з нею? Перейшла болото — і скисла! Романтичний ореол дівчинки збляк, розвіювався марою, і хлопцеві навіть дивно було, що він так часто думав про неї, мріяв міцно подружитись на все життя, уявляв майбутні пригоди, далекі подорожі, де вона буде поруч у небезпеках, в труднощах. Еге, де там! Півдня походила — і сльози! Ліс їй дуже похмурий, страшний! А як же в далекій тайзі? Або в горах? А як похід або війна? Або полон у ворогів?

А все-таки лячно! Якби поруч жива душа — то нічого. Навіть кіт — і то вже щось живе ворушиться. А так — круті урвища, високий чортополох, вікові дуби та осики, а між ними — терен. Метрів зо сто пролізти між такими кущами — не лишиться від одежини й нитки!

Поміж хащами позначена ледь помітна стежина. Хто по ній ходить? Мабуть, дикі кабани та козулі. Та ще, може, старі жінки восени пробираються по калину аж до Смаленого Болота.

Славкові зненацька згадалося, що в Чортовій Долині під час війни поліцаї вбили кільканадцятеро селян-заложників. Він так яскраво уявив собі цю жахну картину, що заплющив очі і зупинився, тамуючи подих. Гримнули постріли, почувся стогін. Чи то вітер прокотився над верхів’ями дерев?

Волосся у хлопця наїжачилося, по спині поповзли холодні мураші. Він присів, наслухуючись. Може, й тепер хтось тут переховується? А чого ж — хаща така, що можна замаскувати цілий батальйон. Може, чкурнути? Сказати, що обшукав долину і нічого не знайшов! Сором! Чим він тоді кращий від рудого Прі? Базікав, базікав, а як до діла — в кущі? Ні, треба подолати страх! Відкинути його, як липку павутину.

Темно між деревами, погано видно. Невже заходить сонце? Ще ж рано. Може, хмари на небі?

Під ногами хрускали сухі гілляки, той тріск віддавався у свідомості, ніби постріли. Славко хутенько продирався під кущами, долаючи страх. Вперто снував по Чортовій Долині, пильно приглядаючись, чи нема де-небудь знаку від падіння болідів.

Де-не-де натикався на великі капелюхи білих грибів, але не зачіпав їх. Якби іншим разом, то захопив би такі трофеї додому. От баба Оришка похвалила б! Чудова смаженя була б.

А тепер — хай ростуть, зайці та білки-вивірки поїдять!

Глибше, глибше. Долина дихає вогкістю, під ногами товсті килими мохів. Славко сідає на трухлявому пеньку, спочиває. З гущавини долинає низьке гудіння. Ніби далекий гул пароплава. Може, луна? Чи машина десь в лісі?

Скільки часу минуло — година чи дві? Тіні повзуть між стовбурами, вже не видно далі, як за два-три метри. Ноги ниють, і руки тремтять. Мабуть, від утоми. Може, вернутися? А завтра — знову сюди. Захопити ще хлопців. Не таких тонкошкірих, як Прі. А сьогодні? Що він скаже Максиму Йвановичу? Що було темно й страшно? Побоявся привидів? Сміятимуться Прі перший сміятиметься, хоч він і втік. Та й чого боятися? Кабани не нападуть, вовкам є що їсти. А в чортівню він не вірить. А хто каже, що бачив — бреше! Ось тільки оповідь баби Оришки… Баба-яга! Тільки ж то не привид, не відьма. Може, знахарка, що вміла добре лікувати травами? Вони любили жити в таких хащах, щоб люди їх боялися! А що, коли й тепер тут хтось є? А раптом..

Між деревами блиснув вогонь. Славко здригнувся.

Здалося чи ні?

Знову. Майнуло блакитним крилом примарне полум’я, погасло. Ще раз. Ще…

Ні, не здається. Видно, як полиски падають на замшілі стовбури дерев. Може, хтось з учнів, які шукають метеорити? Або дачники збирають гриби. Запалили ліхтарі й ходять. Треба було й собі взяти. Хто ж знав, що доведеться допізна ходити?..

Славко вже збирався крикнути, та стримався. Серце стукотіло тривожно й насторожено. Вогонь ще кілька разів майнув і засяяв рівно,

незгасно. Хлопець наближався до дивного сяйва. Повз по моху безшумно, як кіт. Цікавість пересилила страх.

Вже недалечко. Світло, наче промені телевізійного екрана. Може, це і є той болід? Славко виглянув з-за дуба і отетерів. На маленькій галявині, під крислатим деревом, стояла хатинка. Казкова хатинка, точнісінько, як у фільмі "Василиса Прекрасна". З єдиного віконечка промінилося м’яке сяйво. Невисокі двері відчинені навстіж, за ними колишуться невиразні тіні. На чому стояла хатинка — на курячій лапці чи на палях, — хлопець не помітив, але побачив, що до входу вели вузенькі східці з березовими перильцями.

В горлі у Славка пересохло. Що ж діяти? Страшно й поворухнутися. Може, це йому ввижається? Та ні, не ввижається! Заплющуй очі, щипай себе за руку — нічого не допоможе!

Хто ж це? Може, якісь кінозйомщики? Не схоже. Дуже тихо, і ніякої апаратури. Дременути назад? Привести сюди учнів з Максимом Івановичем? А що він скаже їм? "Хатка на курячій лапці?" Реготу буде на цілий рік. А ще гірше, як прийдуть сюди і нічого не побачать. Скажуть — збожеволів од страху і ввижалися йому всякі привиди…

То що ж робити? Невже всю ніч отут гибіти? Земля холодить, і стає вогко, сиро. Може, підійти? Раз хатка стоїть — є у ній хтось живий.

Сяйво привітно майнуло, почувся звучний жіночий голос:

— Ввійди, шукачу!

Хлопець завмер, боявся поворухнутись, невже це йому?

— Чого ж ти лежиш? Вставай, я чекаю…

Славко — ні пари з вуст.

— Ти шукав і знайшов. Чому ж тепер злякався?

Звівся на ноги, поволеньки попрямував до хатки Нікого нема, не чути жодного звуку. Хатка похитується, ніби жива. А може, то мариться? Може, сниться химерний сон?

Східці риплять під ногами. Ось уже й двері. Вони дуже низенькі, треба нагинатися. Сіни. Пахне травами, квітами, під ногами шелестить цар-зілля. Баба Оришка любить ним покривати долівку на зелені свята.

Хлопець переступив поріг, ступив на підлогу. Чи це не підлога? Ніжний зелений килим, схожий на мох

Славко спантеличено оглянув хатку. Де ж господиня, голос якої він чув? І де світло? Ні каганця, ні електрики…

Невелика піч у куточку, обмазана синьою глиною, на ній намальовані веселі півники. Ліворуч — темний дубовий стіл, ослін біля нього, а на покуті — велика білосніжна квітка. Вона ворушить золотавими тичинками, срібляста маточка вібрує, ніби дише, оксамитні пелюстки згортаються і розгортаються в такт нечутній мелодії. Дивно й чарівно! Та прегарна квітка заспокоїла хлопця, одігнала страх. Йому здалося, що він потрапив до близьких і рідних людей, що він тут уже колись був, чимось зв’язаний з цією хаткою, квіткою і з тими смішними півниками на печі. Згадується йому і нечутна мелодія, і запахи ніжних квітів, що вливаються до його грудей звідусіль…

— Коли так мислиш, — то можна й зустрітися, — ніби відповідаючи на його думки, почувся голос. — Ти відчув себе вдома — я рада…

Славко сахнувся, глянув праворуч. Там сиділа на низенькому ослінчику стара бабуся: зігнута дугою спина, довгий ніс, запалі щоки й вуста. А на плечах — темно-зелена іскриста накидка.

"Баба-яга!" — майнула думка.

Вона була така самісінька, як у казках. Виходить, баба Оришка правду казала? Це яга й тепер прилетіла разом з болідами! А може, то не боліди, а якісь літаючі пристрої? Хто ж вона така? Звідки? І що зробить з ним? Невже полонить його і…

— О, мій нерозумний хлопчино, — ласкаво мовила баба і підняла погляд на нього. — Як все перемішано в тобі — хоробрість, розум і страх. Вір першому своєму почуттю — ти вдома, і поруч добрі, знайомі люди…

Славко глянув їй в очі. Погляд баби був глибокий, сильний і ніжний. Здавалося, що очі прекрасної молодої істоти поставлено на старе зморщене обличчя. І така добра сила була в тому погляді, що хлопець цілком заспокоївся, полегшено зітхнув і усміхнувся.

— Сідай, — сказала баба і показала зморшкуватим пальцем на ослін. — Їсти хочеш?

— Та…

— Не та, а хочеш, — засміялася баба, ніби завуркотіла горлиця лісова. — Поїж суничок з медом, а потім зап’єш водичкою лісовою, чистою, смачненькою…

Баба махнула рукою. Сама собою впала заслонка в печі, з чорних челюстів вискочив кошелик з червоної лози, за ним горнятко і високогорлий глечик. Все це пропливло через хатку до столика і зупинилося перед хлопцем.

Він роззявив рота від подиву. З десяток ягід стрибнуло з кошелика йому до рота. Він закашлявся, розжував їх, ніяковіючи. Ще чого не вистачало — щоб його годували чарівним способом! Є руки — сам їстиме…

— Їж, їж, синочку, — осміхнулася баба. — Не дивуйся, звикай… Ще й не таке побачиш…

Славко хутенько поїв ягідки, ковтнув меду. Де вона такого добра набрала? Ніколи не пробував таких запашних суниць. Він одпив трохи холодної води з глечика, несміливо подякував.

— На здоров’я! На здоров’я, милий хлопчику! — повторила баба, складаючи сухенькі руки на худих колінах. Кошелик і посуд майнули знову перед носом Славка і заховалися в піч. — А тепер розкажи мені, що ти шукав у лісі, як потрапив сюди?

— То ви ж, мабуть, знаєте? — мовив Славко, поглянувши на її усміхнене обличчя.

— Може, й знаю, — хитренько сказала баба. — А хочу почути від тебе…

— Шукав метеорита, — несміливо мовив Славко. — Це такі небесні тіла…

— Дуже добре, дуже добре, — весело відгукнулася баба. — Говори, говори, я слухаю…

— Сьогодні вночі впало щось за лісом. Наш учитель і послав нас шукати… Для науки це дуже потрібно… Ми пішли, бо дуже цікаво! Я, Ліна, Онопрій. Ми його Прі називаємо… Ну, вони злякалися. А я вирішив сам…

— Бачила, бачила, — задумливо мовила баба. — Ти — хоробрий хлопчик. І чесний. Ну й що ж? Ти знайшов те, що шукав?

— Не знаю, — знітився хлопець. — Бачу — щось горить. Я ближче — коли хатка…

— На курячій лапці, — дзвінко засміялася баба, і знову хлопцеві здалося, що то був голос молодої дівчини, а не старої людини. — А в тій хатці — баба-яга. Кістяна нога! Хлопець заходить до неї, а вона його в чавун та в піч. Покочуся, повалюся, Славчиного м’ясця наївшись! Ха-ха-ха!

— Ви… ви знаєте моє ім’я?

— Знаю. Читаю в твоїй пам’яті, на твоїм лиці. Ну, кажи далі… Ти побачив хатку, почув мій голос, зайшов. А тепер? Що ж тепер?

— Хочу знати, хто ви, звідки, — насмілившись, сказав Славко. — Мені дуже цікаво. Як вас звати?

Бабині очі потьмяніли, заховалися під острішками брів.

— Що тобі моє ім’я, хлопчику? Хіба це найважливіше? А звідки я? З казки. Де ж іще водяться такі дивні почвари?

— Ви не почвара, — мовив хлопець. — Ви добра. У вас очі гарні, як у дівчини молодої. І голос м’який…

— Ну, спасибі, — тихо одвітила баба, — Серце маєш славне. І казку, мабуть, любиш?

— Дуже, — палко сказав Славко. — Мені баба Оришка завжди казки оповідає. Ого! Вона їх страх як багато знає! Тисячі! А ще вона каже, що мене хлібом не годуй, а дай казку послухати.

— Як? Як ти сказав? — зраділа баба, і знову її очі засяяли блакитними вогниками. — Не годуй… а дай казку? Голубе, так це ж чудово!

— Що чудово?

— О, ти навіть не відаєш, як це важливо. Колись будеш знати. Якщо… А втім — заждемо. Не слід поспішати. Хай казка діється сама, її не треба силувати…

— Я нічого не розумію, — розгублено мовив хлопець. — Ви говорите загадками…

— Кожна загадка має розгадку, — відказала баба. — Тільки часто так буває, що розгадка запізнюється. Коли нема героя або мудреця, який поспішить її розгадати. Послухай, Славку, гостинність за гостинність! Сама доля послала тебе сюди, стань мені в пригоді, коли твоя ласка!

— Я… вам у пригоді? Ви ж можете все…

— Що все?

— А он і їжа скаче з печі, і речі літають у повітрі… І бачити ви все можете, певно, на відстані?

— То й що? Хіба наука не робить всього того? Не в тім сила. Все я можу — і послати всяку річ в інше місце, і бачити далекі події… Одного лише не зробити чарами…

— Чого ж?

— Добути серце щире, віддане. Ніякі чари не поможуть. Вся сила світу не відшукає його, не примусить зробити щось погане. Нема більшої сили, ніж вогняне, любляче серце, та ще й таке, яке кохається в казці. Ото ж я й хочу попрохати тебе…

— Що я мушу зробити?

— Розкажи мені казку… гарну казку…

— А яку?

— Яку хочеш. Одна умова — улюблену казку, і щоб в ній була молоденька дівчина. Добре? Подумай же, яка з казок тобі найбільше до серця.

Славко замислився. Його охопив дрімотний чарівницький настрій. Де він, як сюди потрапив? Хіба таке можливе? Не хочеться виходити з милої хатки. Сидіти б так, слухати приємний голос, милуватися переливами блакитного сяйва, що плине невідомо звідки, А потім вийти з хатинки — а довкола казковий світ. Килим-самоліт, а на ньому чарівна дівчинка. Вони сідають з нею на килим, підіймаються в небо, летять у далекий край визволяти… Кого вони будуть визволяти? О, в казках є багато полонених, ув’язнених, змучених, є кого визволяти!

Славкові згадалася казка про сплячу царівну. Баба Оришка оповідала її десятки разів, і завжди вона здавалася хлопцеві новою, свіжою, неповторною. Може, сподобається бабі ця казка? В ній є молода дівчина. І доля в неї — незвичайна!

— Згадав! — озвався Славко. — Гарну казку можу розповісти. Про царівну, що заснула. Казати?

— Кажи, — кивнула баба. — Тільки хвильку зажди. Нанті!

Хлопець оглянувся. То тут ще хтось є? Баба не самотня?

З-за квітки, що розквітла на покуті, зненацька вискочив перлисто-блакитний клубочок вогню, впав додолу, покотився по зеленому килиму до баби, скочив їй на коліно і зупинився, ласкаво блимаючи.

— Що це? — пошепки запитав хлопець.

— Моя доня…

— А чого вона така?

— Не питай тепер нічого. Може, знатимеш про неї більше. Чуєш? Але май терпіння. Все інше залежить від тебе…

— Від мене? — недовірливо перепитав Славко.

— Еге ж. Нанті! Чи хочеш ти послухати казку про царівну, що заснула? Глянь на цього хлопчика. Чи ти віриш йому, чи бачиш його серце?

Вогняний клубочок радісно замиготів. Славко відчув, як у грудях його щось затепліло. Що це з ним? Чому баба звертається до клубочка, ніби то справді жива істота? А може, так воно і є?

Хлопець хвилюється, але розповідь плине гарно, вільно. Він добре пам’ятає казку, бо й сам не раз відчував себе лицарем-героєм, який шукає свою царівну в нетрях лісових.

— Так уже заведено здавна: щоб знайти суджену, треба пустити стрілу в широкий світ. Куди вона полетить — туди й прямувати. Старші брати пускають свої стріли, жадаючи наречених багатих, заможних. І лише юний лицар — наймолодший брат — пускає стрілу, благаючи у долі одного: незрадливої любові та вічної казки, коханої подруги, ради якої варто здійснити подвиг, кинутися у прірву, полетіти до далекої зірки.

Стріли летять, падають. І йдуть за своєю долею брати. Старші приводять у дім купецьких та царських дочок. Батьки справляють бучні весілля. І лише наймолодший брат не повертається. Його стріла залетіла у густий зачарований ліс. Він шукає дорогу серед буйних кущів, попід товстими стовічними деревами. Йому перепиняє дорогу дракон — він перемагає його; страховиська лякають лицаря — він не здається.

Нарешті хлопець потрапляє до країни, де все спить. Сплять звірі, дерева, квіти, вогонь і дим над ним, сплять люди. Зупинився час, завмерла вода в річках та джерелах. І відчуває лицар, що й він засне повік, якщо не втече з проклятого лісу. І вже з’являється в нього така думка, та згадує він, що десь тут має бути його наречена. Адже він ще не знайшов стріли! Треба відшукати її, бо сором повертатися з пустими руками! На шляху трапляється йому хатка на курячій лапці, а в ній — баба-яга…

— Така, як я, — сміється баба, і вогняний клубочок теж здригається, ніби вторить бабиному сміхові. — Дуже гарно розповідаєш, синку! Говори, говори…

— Баба-яга оповідає лицареві, що той край зачаровано чорним чаклуном. В палаці посеред лісу лежить царівна, яка спить уже багато віків. Вона не захотіла стати дружиною чаклуна, і він так жорстоко помстився їй. Ніхто не може визволити царівну та її царство від злих чар, лише суджений для неї долею, який не побоїться зустрітися в бою віч-на-віч з ворогом. Лицар поривається вперед, та баба зупиняє його:

"Зажди, не так просто. Ти теж людина і заснеш, як тільки уступиш до палацу. Скажи, чи не побоїшся умерти в цій своїй подобі, щоб воскреснути у вічній, невразливій?"

"Не побоюся!"

Веде його баба-яга до вогненного озера, наказує стрибати в полум’яну воду. Стрибнув юний лицар у озеро, пірнув у полум’я, виринув прекрасним і сильним. Попрощався з бабою-ягою, подякував їй за поміч велику.

Дістався до палацу. Бачить: люди стоять, лежать хто де — і всі сплять. А у палаці — на кришталевому підвищенні — царівна. Білолиця, чорноброва, а на голові у неї — віночок з квіток, і руса коса спадає на груди. І вбрана та красуня у сукню вишиту, а візерунки на ній такі, ніби

живі. Глядь — а біля царівни стріла стримить! Та, яку лицар послав у широкий світ…

Зрадів юнак. Ось де його суджена! Кращої в цілім світі не знайдеш! Та перепинив шлях лицареві чорний чаклун. Намірився вбити а чи приспати героя. Не побоявся юнак. Схопив стрілу, поклав на тятиву, натягнув. Задзвеніла стріла загартована, впав лютий ворог.

Підійшов лицар до царівни і поцілував її. І одразу воскресло все довкола — дерева, звірі, хмаринки, вогонь. І встала царівна, побачила свого судженого, зраділа…

Замовк Славко. Очі у баби усміхнені, а біля вуст — скорботна зморшка. Вона слухає казку тривожно, насторожено. Тихо завмер на коліні в неї блакитний клубочок.

— Саме цієї казки ми ждали від тебе, хлопчику, — мовила баба. — Ти той, кого ми чекали…

— Не збагну…

— Я ж казала — зажди. Май терпіння…

Клубочок стрибнув з бабиного коліна, майнув над головою Славка, торкнувся його скроні. Він одсахнувся, відчувши гарячий дотик. Баба всміхнулася.

— То Нанті дякує тобі. Дуже гарна казка. А тепер — пора, тобі вже треба йти додому…

Злипалися повіки. Отак би лягти на зелений килим і заснути. Хороше, затишно. Вогняний клубочок ліг би поруч і муркотів колискову пісеньку.

— Прощавай, хлопчику, — мовила баба. — Дякую тобі за казку…

Вона схилилася над Славком, поклала суху руку на його чоло:

— Заплющ очі.

Він покірно виконав її веління. Щось зашуміло, дихнуло холодом. Десь загавкали собаки.

Славко розплющив очі, здивувався.

Перед ним бовванів тин, перелаз, великі голови соняшників на городі, в темному небі хиталися верхів’я дерев, а трохи далі сяяли вікна дідової хати — лісової сторожки.

З хати долинав гомін, від повітки привітно повискував Герой. Як же це? За одну мить його принесло з Чортової Долини аж до села? А може, привиділося? І нічого не було? Обмарило, поводило його по Карані… Розповісти Максиму Йвановичу? Не можна. Поки що… А до Чортової Долини він знову навідається. Не забути йому вогняного клубочка, милої хатки, привітної ветхої бабусі з молодими ласкавими очима…

СУМНІВИ

Не встиг Славко переступити перелазу, як до нього з-за сосни кинулися Прі з Ліною. Дівчина торсала його за руку, зазирала в обличчя, удавано сердилася.

— Я так переживала за тебе, так переживала! І баба хвилюється, і батько!

— Уже встигли розбазікати? — бовкнув Славко.

— Аякже! — захіхікав Прі. Йому було незручно, він хотів виправдатись. — Ми ж хотіли як краще!

— Щоб було краще — не треба кидати товариша в біді. Од тебе, Лійочко, я такого не чекав!

— Ми не кидали! — одрізала Ліна. — Це ти нас кинув! Дременув світ за очі, в гущавину. А ми потім блукали по всій Карані…

— Я ще й винен!

— А хто ж? Та хай буде. Я вже не гніваюся Ти щось знайшов чи ні? Га?

— А хіба що?

— Максим Іванович жде! Дехто вже повернувся. Чекають нас. То як — ти бачив щось? Чи ні?

— Може, й бачив, а може, й ні, — загадково сказав Славко, прямуючи до хати.

— Не мороч голову, — заскакуючи поперед нього, защебетала дівчина. — Кажи правду!

— Дай зайти до хати. Бабі покажуся. А тоді — до школи гайнемо…

Баба Оришка напала на Славка, батько докоряв йому хвилин з десять, доки син сидів за столом і наминав із череп’яної миски густий запашний борщ.

— Чого тебе понесло у ті вирви самого, куди люди й не потикаються? Геройство своє виставляєш чи, може, дикому кабанові на зуб закортіло

потрапити? Де ж це бачено — вночі бродити по Чортовій Долині? Якого дурня там шукав?

— Та боліда ж, — озвалася від порога Ліна. — Нас Максим Іванович відрядив. Впало щось там. От ми й думали знайти!..

— Погибелі на свою голову ви шукаєте, — буркотіла баба Оришка.

— Шалапутні якісь діти, і на ланцюгу їх не втримаєш біля хати. Ну, ти хоч знайшов там що-небудь?

— Грибів бачив багато, — удавано серйозно сказав Славко. — Білих. Треба буде сходити, щоб на зиму насушити…

— Ич, капосний халамидник, — похитала головою баба. — Я його про одне, а він про інше! Я тебе питаю, чи впало там щось, чи ні? Є знак?

— Може, що й упало, — зітхнув хлопець. Він встав з-за столу, попрямував до дверей.

— Куди ж ти?

— Та до школи ж. Максим Іванович жде. Треба доповісти…

— То впало ж чи ні?

— Дивлячись що, — сказав онук. — Треба шукати. А може, інші учні щось знайшли…

— От іродів син, — навздогін кинула йому баба, — як в’юн крутиться, не хоче говорити!

Славко з товаришами вийшов з хати. Разом вони попрямували до школи. Дорогою він мовчав, на прискіпливі запитання Ліни та Онопрія не відповідав.

Максим Іванович чекав їх в шкільній обсерваторії біля телескопа. Купол був розсунутий, над головою густо зоріло вогнисте небо. Учитель почув кроки учнів, одвів погляд від окуляра, побачивши Славка з друзями, привітно кивнув. Звівся і застукотів протезом назустріч.

— Ну що? Може, хоч ти щось бачив? Інші вже повернулися, ніде ні знаку. Є якась яма?

— Нема ями, — сказав Славко, відчуваючи полегкість. Йому було страшно брехати вчителеві, краще відповідати на його запитання. — Ні великої, ні маленької ями я не бачив…

— Може, попалене десь помітив?

— Нема й знаку якоїсь пожежі…

— Може, дим чи запах згарища?

— Нічого такого не чутно було. Правда ж, Ліночка?

— Не бачили, не чули, — радо запевнила дівчинка, вдячно глянувши на Славка.

— Гм, — сумно мугикнув Максим Іванович, з-під примружених брів дивлячись на Славка. — А я на тебе сподівався. По-моєму, саме там, біля Чортової Долини впало…

Славко опустив погляд долу, мовчав. Як йому вийти з дурного становища, як не брехати і залишитись чесним перед старим учителем?

— А може, щось незвичайне бачив? — з надією запитав учитель. — Ну, щось таке…

— Страшно було, — мовив Славко. — Там ліс похмурий, густий. Всякі думки… Може, мені щось бачилося…

— Ну, галюцинації науку не цікавлять… хіба що психіатрів, — зітхнув Максим Іванович. — Мало кому що приверзеться. Треба таке, щоб перевірив, помацав. Ну що ж, ідіть! Треба ще відрядити туди старших учнів. Чоловік з двадцять. Та лісника, хоч би й твого діда Левка. Щоб гарненько дослідили ту місцину. Підеш і ти, як захочеш…

— Гаразд, Максиме Йвановичу…

— А тепер спочивайте. Добраніч…

Вони вийшли з обсерваторії, Славко попрощався з Онопрієм. Провів Ліну додому. Вона біля хвіртки тихенько шепнула:

— А ти все’дно щось бачив…

— Звідки ти взяла? — наполохано озвався Славко.

— По очах помітила. Ти не вмієш брехати.

— Може, й бачив. Що кому до того?

— А чому мовчав?

— Чула ж, що сказав Максим Іванович, — мара нікого не цікавить…

Вони розійшлися. Хлопець повернувся до лісової сторожки, постукав у причілкове вікно, за шибкою з’явилася біла постать баби Оришки, він

тихенько сказав їй, що спатиме в клуні, на сіні. Шаснув по драбині на горище, вмостився у затишному кублі.

Крізь продрану стріху мерехтіли зірки, внизу заспокійливо дихала корова, десь шаруділи миші. Хвилі дрімоти заколисали Славка, понесли в далечінь. Як гарно, чудово! Є на світі диво! Треба, щоб воно не пропало, не щезло! Чарівна хатка, вогнистий клубочок — звідки вони? Баба нічого не сказала. Лише якісь натяки, таємничі слова. Може, вони з іншої планети? Тільки чому в такій подобі? Чому в образі земної казки? І не з’явилися до вчених, до академіків. Виступили б перед астрономами, перед фізиками чи ще якими спеціалістами, пояснили б — що і як. Звідки, куди, навіщо? А що Славко? Хлопчисько, ще шостого класу навіть не скінчив. "Розкажи казку". Ха! Її цікавлять не формули, не земне знання, а казка! Чому? Невже це їм так важливо? А може, у них своїх знань повно. Он бабуся — та вміє думки читати, людину переносити на відстань, речі у неї літають, слухаються її. А казки, може, у них такої нема, як у нас! Чому ж вона тоді так сказала: "Я саме цієї казки чекала від тебе!" Нічого не збагнеш. Правда, у нас теж є серйозні вчені, що цікавляться казками. Цілі інститути фольклор збирають, народну мудрість. Може, й ця баба — космічний фольклорист? А вогняний клубочок — її секретар, він записує те, що розповідають. Запам’ятовує, а потім розповідає на своїй планеті. Ось тобі й гіпотеза. Вгадав чи ні? Якби побачити бабу, вона б сказала — догадався Славко чи ні?

Цікаво, з якої вони планети? З Марса чи з Венери? І на якому апараті літають? Мабуть, апарат десь заховано. Треба ще побігти в Чортову Долину завтра і пошукати. Зустрітися з бабою, розпитати. А чи дозволить вона? Чи захоче?

Сон гойдає Славка у гігантській колисці, несе у невість, між зорі. І сниться йому блакитний ласкавий клубочок, темно-сині очі доброї баби-яги, і здається йому, що все ще попереду, що ще нічого не починалося. Хай Ліна сердиться, хай Прі заздрить, хай баба лає. Він хоче знову й знову зустрічатися з чарами древнього лісу. Там відкриється щось омріяне, щось палко бажане, неймовірне…

Другого дня Максим Іванович одрядив до Чортової Долини п’ятнадцятеро учнів старших класів. Посилав і Славка, але той не пішов, бо пас череду (саме підійшла черга). Правду казати, хлопець був навіть радий, що так сталося — не хотілося йти в галасливому гурті туди, де він пережив тривожні й прекрасні хвилини.

Весь день Славко хвилювався: знайдуть вони що-небудь в долині чи ні? Чи покажеться їм дивовижна хатка?

Ввечері, пригнавши череду, хлопець гайнув до школи. Там уже зібралися учні, лісники, пожежники з лісгоспу (їх Максим Іванович теж просив оглянути Чортову Долину). Обличчя старого вчителя було засмучене, бо розшуки нічого не дали.

— Певно, я помилився, — зітхаючи, сказав він. — Впали за лісом не метеорити. Ми були свідками ще невідомого феномена. Може, гігантська блискавиця — нечуваної сили електричний розряд. Може, якесь недосліджене метеорологічне явище…

Славко непомітно вислизнув за двері, полегшено усміхнувся, чкурнув додому. Чомусь хлопцеві стало весело, що шукачам не пощастило. Чому ж? Може, тому, що зникла б казка, якби люди побачили хатинку, чарівну бабу? Та й чи могли б вони її побачити? А побачивши, що діяли б? "Хто така, як опинилася в глухому лісі? На які кошти живете, де ваші діти чи онуки? Чи маєте пенсію? Як ваше прізвище і де народилися? А що за дивне убрання в хаті, навіщо цей химерний клубочок, з чого він зроблений?" Ого, знайшлися б сотні дошкульних запитань, на які баба не могла б відповісти. А не відповість — тоді що? Тоді заберуть її до сільради, повезуть до Києва. Ні, ні, чудо пропаде перед очима багатьох людей, недарма бабусі розповідають казки вечорами, в тиші й присмерку. І щиро слухають їх лише діти, у яких ще нема бажання перевіряти — чи правду розповідає казка?

Раненько, ще й на світ не благословлялося, Славко захопив кошелика — буцімто для грибів — і вирушив до лісу. Доки світалося, посидів на пеньку в Зароснях, слухаючи гомін ранкових птахів. Як тільки на обрії, над стіною Карані, запломеніло небо, хлопець підійшов до болота, викупався в глибокій ковбані. Вода була чиста, крижана, вона гарно освіжила Славка.

Перебравшись на той бік, він, не затримуючись, пішов до Чортової Долини. Де-не-де збирав білі гриби-боровики, піддубні, складав у кошелик. Чортова Долина зустріла хлопця моторошною тишею. Він постояв на кручі, тривожно прислухаючись. Цікаво, чи бачить його баба? Адже минулого разу вона бачила його здалека. Хоче вона, щоб він завітав у гості чи, може, ні?

М’який рожевий промінь ковзнув понад верховіттям дерев, відблиски його впали вниз. Замерехтіла на листках ліщини роса, самоцвітами заграли краплинки на чудовому тканні павутини.

На серці у Славка стало приємно, легко. Він, уже не вагаючись, почав спускатися в долину. Нижче, глибше. Де-не-де видно сліди учнів, які недавно тут ходили. Ич, як вони покопитили стежку! Мабуть, гасали цілою чередою!

Ось уже килими моху, стовічні дуби. Отут він ховався позаминулої ночі. Звідси побачив дивну хатинку. Де ж вона тепер? Славко виглянув з-за стовбура. Нема! Навіть знаку нема…

Він розчаровано вибіг на галявину. Саме тут стояла хатинка. Праворуч — старезна осика, ліворуч — верба з дуплом. Все сходиться. А отут мав би бути казковий притулок, східці до дверей. Тільки ж чому на зеленому моху нема жодного знаку чи пошкодження? Пухкий зелений килим, до нього ніхто не торкався багато літ. А може, не тут? Може, лише місцина схожа?

Славко одбіг назад, оглянув те місце, де він ховався вночі. Похнюпившись, сів на пеньку. Ось сліди від його колін, покопирсаний мох. Тут він почув дивний приязний голос. Чому ж тепер його не чути? Може, бабуся зникла, пропала, полетіла до свого таємничого світу? А може, вона й досі тут, але невидима?

Хлопець прислухався. Нічичирк…

Ледве чутно дихає древній ліс. Вдихає сонце, блакитне повітря, а видихає дивні пахощі квітів, міцний дух грибів та моху, запаморочливий аромат прілого листя.

Вже не страшно хлопцеві в Чортовій Долині, тільки боляче на душі, смутно, спустошено. Ніби він втратив щось любе, невідшкодовне, безповоротне…

Він лежав на вогкому килимі, тамував гіркі почуття, дивувався сам собі. Над ним схилився на тонкій стеблині блакитний дзвіночок, на його пелюстки сів золотавий метелик, склав розцяцьковані крильцята. Славко обережно взяв його на долоню, підняв. Метелик знявся і круто полетів угору. Кільцями, кільцями, поміж старими деревами, але поки не заблищав іскрою у променях сонця і пропав у високості.

Отак, як цей метелик, пропало його видіння. Нічого не було. Були втома, блукання, галюцинації. Мара. Він ліг на моху, заснув. І бачив сон. А потім напівсонний плентався додому. Буває така хвороба: людина спить і десь вештається. Лунатиками називаються такі хворі. Може, й з ним таке? Йшов, ішов з Карані, а отямився аж біля тину. І на ходу йому верзлося. Добре, що нікому нічого не сказав. А то сміялися б, глуму — на кілька років у школі.

Славко рушив назад, вибрався з долини. Ішов через Карань, перебирався болотом втомлено, втративши цікавість до краси, до ласки літнього дня. Хрипко й огидно скрикували чайки над ним, насмішкувато

витріщали скляні очиська потворні жаби, сидячи на купинах. Все, на що кидав погляд хлопчина, набирало для нього неприємної ознаки, все блякло перед чаклунськими чарами тривожного видіння, яке лишало такий глибокий слід у серці. Треба забути його, викинути з пам’яті. Мара марою, а попереду навчання, шостий клас, друзі, безліч днів життя, яке лише починається…

Викинути? Славко раптом зупинився, ніби вражений блискавицею. А потім? Що замість того? Не шукати вже чудо-цвіту папороті, не слухати казок, вважати їх побрехеньками? "Нема більшої сили, ніж вогняне, любляче серце, та ще й таке, яке кохається в казці!" Хто це сказав?

Довкола голови обписала тугу спіраль чорна ластівка. Може, це вона прошепотіла? Це ж слова чарівної бабусі! Як гарно сказано! А він забув. І готовий був викинути чари з душі, з пам’яті. Хіба так діяли казкові герої? "Хто прямо піде — коня втратить і сам пропаде". І вони йшли прямо — туди, де все пропадало. Чому, чому туди? Щоб повна казка? Щоб ніякої надії на звичайне, зручне, відоме?

Славко кинувся бігти назад. Стрибав по купинах, ніби заєць, зривався в болото, брьохався у воді, але не бентежився тим, а сміявся — весело й щасливо. Щось сталося з ним, щось невловиме ввійшло до серця, ніби промінь ранкового сонця у сутінки ночі. Він повернеться до лісу і чекатиме. Аж до ночі. Неодмінно діждеться чуда! Воно має статися. Він хоче казки! Хай вона прийде, хай обів’є його чоло, ніби ця ніжна ластівка, що не покидає Славка, а кружляє довкола. Може, вона теж із казки?

Чому все так змінилося? Чайки вже не стогнуть, а бадьоро вітають його палке рішення, і жаби не огидні, а барвисті, смарагдові красуні. Вони плавають на корабликах з широких листків латаття, підморгуючи хлопцеві, обіцяючи успіх на шляху незвичайного.

Мов стріла, пролетів хлопець зарості ліщини, осикові хащі Карані, спустився у Чортову Долину. Намагався заспокоїтися, стримати стукіт

серця. Та воно радісно тріпотіло в грудях, щось передчувало. Славко хутко відшукав знайому галявину, зупинився під віттям дуба, оглянувся.

І раптом скрикнув від несподіванки…

ЧУДО-ЦВІТ

Серед зеленого моху він побачив квітку. Незвичайну, небувалу, не схожу на жодну ілюстрацію в ботанічних книгах. Вона розгорнула три блакитні пелюстки на смарагдовому тлі, схожа на чарівного метелика. Славко ніколи ще не бачив такої квітки. Він поволі наблизився до неї, став на коліна, хотів торкнутися пальцем пелюсток. Ніжні крильцята стріпнулися, замайоріли в повітрі, і квітка знялася вгору. Вона не давалася в руки.

Хлопець отетерів з несподіванки. Летюча квітка? Де це чувано? А може, то не квітка, а дивний метелик? Ні, під блакитними пелюстками видно ніжно-зелені листочки, довга гнучка стеблинка. Ось вона — казка! Він нарешті зустрів її. Бабуся з чарівницької хатки не прийшла, а послала йому своє чудо. Треба спіймати квіточку, роздивитися. Може, пощастить принести її в село, показати Максиму Йвановичу. Тоді йому повірять. Повірять, що він бачив хатинку, бабу-ягу, вогнистий клубочок.

Славко погнався за квіткою-метеликом. Вона перелітала з куща на кущ, з місця на місце. Ось вона сіла на шипшину, між пурпуровими ягодами. Хлопець метнувся до неї, поколов собі руки колючками. Квіточка майнула над його головою, торкнулася пелюстками щоки, ніби хотіла погратися. Славко розгублено дивився на неї знизу вгору. Як же її схопити?

Почувся сміх — дзвіночок.

Хлопець озирнувся. Невже його хтось вислідив? Ніде нікого. Тиша понад лісом. На Чортову Долину спадає присмерк. Квіточка починає

сяяти ніжним, ледь помітним промінням. І знову лунає чарівний сміх. Він лине згори. Невже це сміється квітка?

— Це я, — прокотилися в свідомості хлопця тихозвучні слова.

— Хтось промовляє до мене, чи мені здається? — збентежено запитав Славко.

— Чому ж здається? — ласкаво почулося у відповідь. — Ти ж звертаєшся до мене — я відповідаю…

— Це ти, квіточко?

— Я…

— А чому ти втікаєш од мене? — осмілівши, запитав хлопець.

— Я граюся з тобою, — ніжно мовила квіточка, спускаючись нижче. — Ти хотів мене спіймати, а я не даюся…

— Чому?

— Я не можу бути в полоні. Ти хотів мене однести в село, щоб показати людям. Це — неможливо…

— Не збагну…

— Небувале не можна спіймати. Воно само приходить до того, хто шукає. Ти повірив, ти захотів, прийшов сюди — і побачив. Навіщо ж нести казку тому, хто її не шукає?

Славко замислився, потім кивнув. В його очах з’явилася ніжна, щаслива усмішка.

— Я зрозумів, квіточко. Не хочу нести тебе в село. Будь там, де сама захочеш. Але все ж таки скажи…

— Що, хлопчику?

— Якби тебе хтось піймав… силою…

— Буде горе…

— Кому?

Квіточка мовчала. Махнувши пелюстками, сіла на зелений килим. Хлопець присів поруч, боячись навіть дихнути. В голові паморочилось від хвилювання і чарівності того, що сталося. Він розглядав дивний утвір чи істоту, ще не розуміючи, як він чує голос квіточки, як вона відповідає йому. Як можливо, щоб жива квіточка могла говорити?

Пелюстки заіскрилися фосфоричним сяйвом, розгорнулися ширше. Заворушилися сріблисті тичинки, ніби довгі вії. Славкові здалося, ніби між крильцями квіточки розплющується око. З’являється блискучий білястий обідок, на ньому райдужне коло і велика чорна чи темно-синя зіниця. Око кліпнуло кілька разів, глянуло на хлопчика.

— Ти дивишся? — вражено запитав Славко, одсуваючись від квіточки.

— Чому це тебе дивує? — мовила вона. — Адже ти дивишся на мене?

— Це незвично… щоб квітка дивилася…

— Бач, — докірливо продзвенів її голос, — тобі це незвично. Ви — люди — хочете, щоб все було звично, як у вас.

— Але ж так не буває, — пробурмотів Славко. — Квітки не дивляться… і не розмовляють…

— А в казці?

— Так то ж в казці.

— А ти тепер хіба не в казці?

— Правда твоя, — замислившись, мовив хлопець. — Сказати кому-небудь — ніхто не повірить.

— Може, й повірять, — заперечила квіточка. — Казка дрімає в серцях багатьох людей. Згадай, як ви бігали за цвітом папороті!

— Ти й це знаєш?

— Я багато дечого знаю, — зітхнула квіточка. — Те, про що ти забув…

— Квіточко, а де ти виросла? Де ще є такі, як ти, квітки? — схилившись над нею, запитав хлопець.

Вона знову промовчала. Проте, ні… Щось чується Славкові. У глибині темної зіниці блискотять золотаві іскри, ніби розгорається багряне полум’я, колишуться тіні. Ба, то вже не тіні, а коні, а на них — вершники. Майорять стяги на списах, чується іржання, крики. А потім — пісня. Рокочуть-плачуть струни бандури, стогнуть високі хвилі на морі, несуть лицарів хоробрих на чайках у край далекий, на смерть, на подвиг, на безсмертя… Знову валують іскри полум’я, летять у блакитному небі небачені кораблі. Не літаки, не дирижаблі, не ракети, до яких звикло око хлопця. Ні! Ясенові кораблики з гордо задертими різьбленими носами, з візерунчастими вітрилами, що надимають проти сонця барвисті груди свої. І сидять в тих кораблях казкові звитяжці — народні герої. Нема для них нічого нездоланного: ні дракони, ні змії, ні пожежі, ні підступи царів

чи вельмож — ніщо не зупиняє подвигу, на який дала благословення мати рідна, земля кохана, казка чарівна…

Славко схвильовано зітхнув. Чому в оці квіточки він побачив такі видіння?

— Чи знайоме тобі, хлопчику, те, що я показала? — запитала вона.

— Так, люба квіточко. Це — наша казка…

— Тоді не питай мене, — звідки я. Прощавай! Вона махнула пелюстками і піднялася в небо. Славко аж хитнувся за нею, простягнув руки вслід.

— Зажди, зажди! Ми ж так мало були з тобою! Я ще не намилувався на тебе!

— Казка приходить несподівано і зникає так само, — засміялася квіточка, блакитним вогником зникаючи між деревами.

— Я ще побачу тебе? — тривожно гукнув Славко.

— Підеш — знайдеш! Глянеш — побачиш! — пролунало над лісом.

Хлопець повертався додому задумливий і сумно-щасливий. Баба про щось запитала його — він не почув. Мати гримнула — Славко не відповів. Машинально сьорбав те, що баба поставила йому під ніс, дивився невидючим поглядом десь перед собою.

— Чи не зурочено тебе? — заклопотано озвалася баба Оришка, мацаючи долонею онукове чоло. — Якийсь сам не свій став. Ходиш десь вечорами. Де це ти цілий день ходив аж до смерку? Мо’, знову дива якогось шукаєш?

— У лісі був, — неохоче відповів онук.

— Я ж казав, — іронічно мовив батько, присолюючи кусень хліба і натираючи його часником. — Впали ті небесні камені нам на голову, а тепер треба до хлопця лікаря визивати.

— Не треба мені лікаря! — буркнув Славко.

— Авжеж не треба, — згодився батько. — Я сам полікую. Скину очкура та припарки поставлю, тоді твої вигадки як рукою зніме.

— Таке скажеш, — виступила баба не захист онука. — Хіба хлопець що вдіяв? Щось таке з ним трапилося, хіба він винен? По очах бачу — щось стрілося йому в Чортовій Долині. Еге ж?

— Правда, — видихнув хлопець. — Бачив…

— Що ж ти там бачив? — недовірливо запитала мати, косуючи оком на сина.

— Квіточку…

— Яку ще там квіточку?

— Чарівну. Таку, якої ще ніхто не бачив. Світиться вона, має три пелюсточки і літає, — випалив хлопець одним духом.

— Збожеволів, — вражено озвався батько. — Точно збожеволів! Де ж це бачено — квіточка сама собою літає?

— Правду кажу, — крикнув Славко.

— Не свари дитину, — глипнула на діда баба Оришка. — Він диво бачив.

— І ви туди ж…

— І я. Бо знаю, що така квіточка є…

— Правда, бабо? — зрадів Славко і кинувся до неї. Баба обняла онука за шию і пригорнула.

— Правда, синку. То ти бачив справжній чудо-цвіт. Він ще сильніший від квітки папороті.

— Чудо-цвіт?

— Атож!

— Що старе, що мале, — докірливо зітхнув батько, облизуючи після борщу дерев’яну ложку. — Ну, хай тішиться, аби не захворіло…

— То щастя, що онучок побачив диво, — мовила баба, радо усміхаючись. — Не всякому це дається. Мало було таких людей, які уздріли чудо-цвіт. Колись його зустрічали частіше, а тепер щось не чути…

— Бо дурощі забули люди, — сказав дід, прямуючи до дверей. — Не тішаться люди байками…

Гупнувши дверима, він вийшов у сіни, а за ним і мати. Невдовзі почулося цюкання сокири. Баба погладила Славка по голові.

— Ти знай своє. Раз побачив чудо-цвіт — то вже не одступай.

— Од чого, бабо?

— Од казки, — пояснює вона. — Од чого ж іще? Чудо-цвіт бачить, у кого серце ясне та вірне, — тому й одкривається.

— А хіба чудо-цвіт хтось мав? — допитувався хлопець.

— Атож. Тільки люди гадають, що він одкриває золото, всякі скарби. То в казці так сказано, щоб не всякий збагнув. Для мудрого золото — чисте серце та вірні друзі. А злий чоловік шукає собі проклятого скарбу, щоб забагатіти. Мудрому чудо-цвіт дає хоробрість і силу або й славу. А злому — вічне терзання, страх, щоб ніхто не одняв нещасного багатства. То великий знак, Славку, що в нашім краї з’явився чудо-цвіт…

"ФОКУСНИЦЯ"

Тієї ночі Славко не міг заснути. Тільки склеплював повіки, як марилися йому сліпучі блискавиці, могутні грози, політ не знати на чому понад горами й лісами, блакитні вогняні кулі. Він пробирався правічними непролазними лісами, втікаючи від чорних страхітливих драконів. Чудиська переслідували його, роззявляли пащі, щоб проковтнути, а він холонув від жаху і кидався з дрімоти. А потім знемога знову тягла його в свої обійми і залишала у вирі химерних сновидінь — серед небачених хащів, між високими скелями, над урвищами, на дні яких люто клекотіли бурхливі потоки. І коли вже не можна було врятуватись, і свідомість вважала, що наступив кінець, що шляху далі нема, з’являлася над хлопцем синя квіточка, миготіла вогнистими пелюстками, кликала далі, далі — до рятунку, до щасливого завершення важких мандрів чи пригод…

Наступив ранок, промінь сонця прогнав нічні видіння. Проте в душі не зникло відчуття дива. Хлопцеві не хотілося йти до хати, говорити щось, відповідати на запитання. Він скочив з горища, шаснув на город, нашукав огірків, помідорів, а потім, захопивши вудку та банку з

черв’яками, дременув до річки. Там був прив’язаний батьків плоскодонний човен з підвісним двосильним моторчиком — якраз в тому місці, де Славко вперше познайомився з Ліною. Там річище робило викрутень і лизало високу кручу Перунового бору. Чого так звали той бір, Славко до сих пір не довідався від старих людей, — певно, колись тут далекі предки молилися древнім богам.

По дорозі трапилася несподівана зустріч. З-за берези раптово вискочила Ліна, схопила його за руку, переможно засміялася.

— Ага, зрадник! Хотів без мене?!

— Пусти…

— Що — неправду кажу? — наполягала Ліна. — Чому не покликав? Га?

— Ліночко, — зітхнувши, мовив Славко, — якби ти не сміялася…

— Я? — сплеснула вона руками. — Та хай мені…

— Не треба! Я вірю! Зі мною таке робиться…

— З того часу? — таємниче запитала дівчинка. — Еге?

— Вгадала, — кивнув Славко. — З того самого…

— Я ж казала — ти щось бачив!

— Бачив!

— А чому не сказав мені? Максиму Йвановичу?

— Не можна.

— Так ти ж і я — ми друзі? — хитро запитала Ліна. — Що ти знаєш — те повинна і я знати?

— То ходімо чи що, — радо буркнув Славко. — Поїдемо до гатки рибу ловити. Там тихо, дачників нема. У ситнику таке окуняччя водиться. Там я тобі про все й розповім…

— Ходімо, — згодилася Ліна. — Тільки щоб все-все…

Коло річки їх перестрів Онопрій. Він переможно посміхався, здавалося, кожна його ластовина випромінювала іронію на адресу Славка. Його кругле обличчя промовляло: ага, втекли від мене? Славко скривився, наче проковтнув кислицю, Ліна невдоволено знизала плечима.

— Тебе де не посій, там і вродиш, — сказала вона.

— Хороші друзі, — промимрив Прі. — Самі їдуть кататися, а мене кидають!

— Що ти — безплатний додаток до нас? — роздратовано запитав Славко, пораючись на кормі човна, де були примкнені моторчики. Він загуркотів ланцюжком, сплюнув у воду. — Тебе ж ніхто не запрошував!

— А мені сумно без вас. Я теж хочу рибу половити. Ліно, — заступись за мене!

— Та вже їдь! — зітхнув Славко, припасовуючи мотора до корми. — Тільки триматимешся подалі од води, а то всі окуні розбіжаться…

Ліна засміялася. Прі мовчки проковтнув образу Славко витягнув весло, дав його Онопрієві, звелів тримати човна проти течії, а сам почав смикати за тросика. Мотор чхав, але чомусь не заводився.

— Хочу їхати, — примхливо скривилася Ліна. — Чому ми не їдемо?

— Захолов мотор, — заклопотано сказав Славко, присідаючи навпочіпки. — Або бензину багато насмоктало…

— Давай я, — запропонував Прі.

— Теж знайшовся моторист…

— Я й трактора водив, — похвалився Прі. — І хлопцям помагав автомашину лагодити…

— Не дам! Мотор зіпсується зовсім, як ти до нього візьмешся, у тебе око недобре.

— Забобони, — чмихнув Прі.

— Драстуй, Славку! — почувся голос-дзвіночок від берега.

Всі поглянули туди. Онопрій випустив весло від несподіванки. Славко пробурмотів щось невиразне. На кручі стояла незнайома дівчинка років тринадцяти, вбрана у білу лляну сукню нижче колін, вишиту бісером і шовковистою заполоччю, на ногах — легенькі темно-малинові босоніжки. Та найнезвичайнішим у неї видавалося обличчя — яскраво-сині очі промінилися лагідністю й ніжністю, товста золотава коса спадала на груди, високе чисте чоло охоплював віночок з білих лілей.

Ліна з цікавістю дивилася на незнайомку.

— Хто вона? — стиха спитала в Славка. — Де ви познайомились?

— Я її не бачив…

— Чому ж вона знає тебе?

— Славку, чого ж ти мовчиш? — ніжно засміялася незнайомка.

Ліна розгублено поглядала то на Славка, то на дівчинку.

— Розігруєте мене? Обманюєте? Еге ж? Ну, гаразд!

Славко нагнувся над бортом, виловлюючи з води весло, яке впустив Прі. Спідлоба глянув на незнайомку.

— Звідки ти знаєш, як мене звати? Хіба ми стрічались?

— Атож, — забриніло у відповідь. — Ми вже стрічалися.

— Не пам’ятаю. Може, в тому селі, де я раніше жив?

— Це не має значення, — загадково мовила дівчинка. — А що це ви збираєтесь робити?

— Попливемо… покатаємось, риби наловимо, — осмілівши, сказав Славко.

— А мене візьмете?

— А чому б ні? — підхопився хлопець. — Сідай. Я зараз до берега підіпхну човна…

— Коли ви так, то я не попливу, — зашепотіла Ліна на вухо Славкові. — Самі пливіть.

— Ну чого ти? — примирливо мовив Славко. — Незручно ж! Вона нікого тут не знає, а ти набобирилась…

— Все одно не попливу.

Ліна вискочила з човна на кручу і подалася до кущів.

— Що це з нею? — здивувалася незнайомка.

— Не знаю, — знизав плечима Славко. — То сідай, чи що? Як тебе звуть?

— А хіба неодмінно треба звати? — запитала дівчинка, легко ступаючи в човен. — Можна й без імені. А коли охота, то клич Катею…

— Дивна ти, — мовив Славко. — Ніби несправжня…

— Несправжня? — Дівчинка замислилась, лілеї на її голівці тремтіли. — Тривожне слово. А яка справжня? Така, як твоя подруга? Еге? Тобі такі подобаються?

— Ти не так мене зрозуміла, — зніяковів Славко, соваючись на кормі.

— А як же? Невже я тобі не подобаюсь?

— Кахи, кахи, — закашлявся хлопець, не знаючи, куди подіти очі від її погляду. — Ти чудне кажеш… І називала моє ім’я, хоч ми й не бачились ніколи…

— Бачилися, — впевнено сказала Катя.

— Де?

— Колись згадаєш…

Славко задумався. Справді, в ній є щось знайоме. Сміх, ніби ледь чутний дзвіночок, мова, глибокий погляд ясно-синіх очей. Де, коли вони бачились? Може, вві сні?

— Чому ж не пливеш? — запитала Катя, сідаючи на лавку.

— Мотор барахлить…

— А хіба не можна так, просто?

— Як?

— Без мотора, без весел…

— Не розумію…

— А ось так, — сказала дівчинка.

Човен колихнувся, поплив проти течії, під днищем забулькала, заспівала вода. Славко виглянув за борт, не довіряючи своїм очам, помацав мотора. Катя дивилася на хлопця ясними очима, усміхалася приязно.

— Як же він пливе? — спитав ошелешений Славко.

— А просто так, — відповіла Катя. — Я захотіла — і все…

— Обманюєш, — недовірливо мовив Славко. — Це якийсь фокус!

— Що таке фокус?

— Ну… ілюзія… Ніби в цирку…

— Яка ж ілюзія? — здивувалася Катя. — Адже ми пливемо?

— Пливемо.

— То де ж фокус?

— Бо такого не буває, щоб човен плив сам по собі…

— Не сам по собі, — заперечила дівчинка. — Ми в ньому…

— Ну… якась енергія повинна бути…

— А бажання… воля… То — найсильніша енергія! Якщо чогось дуже, дуже сильно запрагнути — все здійсниться…

Славко помовчав, оцінюючи міркування Каті.

— Це правда! Тільки ти якось незвично мислиш. А все-таки це фокус! Човен без мотора… Якби люди побачили — не знаю, що було б…

Човен проплив повз велику плоскодонку, яка стояла на якорі серед латаття. В ній сидів сивий дідок і вудив рибу.

— Славку! — крикнув дідок. — А де взяв такий мотор? Чи ти ‘ба — безшумний? Ич, як гарно йде — наче летить…

Славко не відповів нічого, спідлоба поглядаючи на Катю. Вона тихесенько сміялася, наче потішаючись над ним. Дивилася на білопері хмариночки в небі, на жовтіючі луки, на ніжно-бузкові кручі

Правобережжя, потім заплющувала очі, підставляла біле личко променям літнього сонця. Хлопець не міг позбавитись дивного чару несподіваної пригоди. Якийсь голос застерігав, що все це омана, що нічого не сталося, що він не повинен довіряти власним почуттям. А серце щасливо завмирало від казки, яка творилася ясно і зримо серед білого дня. Хай так буде… Хай буде так завжди… Що це з ним? Коли воно почалося? В ту ніч, коли впали дві зорі. Чарівна хатинка, бабуся, чудо-цвіт! А що, коли й ця дівчина… Та ні, ні! Вона земна, рідна. Вона лише знає щось таке, чого не знає він, Славко!..

Наблизилася гатка. Річище перекочувалося через велике замшіле каміння, вода мерехтіла іскрами на сонці. Човен тихенько пристав до піщаного берега, зграйки рибок сипонули врозтіч. Катя випурхнула з човна, за нею вийшов Славко, розмотуючи вудку.

— Гарно тут, — сказала дівчинка, кружляючи в танці довкола хлопця. — Не гірше, ніж в нас…

— А де це у вас?

Катя промовчала, стишила кружляння, в її погляді проглянув сум.

— А що це ти робиш? — відповіла вона запитанням на запитання. — Що це за штука?

— Вудка.

— Навіщо вона?

— Ловити рибу.

— Ти їси рибу? — вражено запитала Катя. — Живу?

— Та ні, смажену! А ти хіба ні?

— Ой ні, нізащо! — скрикнула вона. — Хай собі плаває, радіє у своїй стихії. Навіщо ж її ловити?

— А що ж ти їси? — недовірливо запитав хлопець.

— Сонечко годує мене, — просто сказала Катя.

— Всіх сонечко годує, — заперечив Славко. — Це ми в школі проходили. Рослини засвоюють енергію сонця, їх поїдають тварини, а тварин — люди…

— А чому ж не можна одразу від сонця? — сумно запитала Катя. — Щоб нікого не їсти? Так, як квіточки?

— Гм, — задумався Славко. — То було б гарно. Тільки неможливо. Ми так створені…

— Ким?

— Природою…

— То й що? Хіба не можна захотіти інакше? Ти б хотів інакше, щоб так, як квіти?

— Ще й як захотів би, — захоплено сказав Славко. — Тоді скільки часу вільного було б. Для мандрів, для пошуків, для польотів. Тільки все це казка…

— Казка, — згодилася Катя. — Отже, правда…

Славко знову здивовано глянув на неї. Де він чув ці слова? Коли?

— Ти чудна…

— Чому чудна?

— Не така, як всі…

— А хіба треба бути, як всі?

— Та ні… Тільки мені незвично… Мені здається, що я тебе знаю. А де бачив — не пам’ятаю…

— А тобі гарно зі мною? — тихо запитала Катя.

— Угу, — кивнув Славко, опускаючи погляд донизу.

— Тоді не треба згадувати, де ми бачилися. Ось над тобою хмаринка. Вона прекрасна? Вона тобі щось нагадує? Дає радість? Не проси її, щоб вона зупинилася, щоб вона зберегла свою форму і барви. Хай пливе, хай мчить, зникає. Збережи її в серці, в мрії…

— Ти говориш, ніби співаєш, — зачудовано сказав Славко. — Ніби пташка… або шум лісу…

— Я піду, — раптом мовила Катя.

— Куди? — збентежився хлопець.

— Мене кличуть…

— Хто?

— Не питай.

— А ми побачимось?

— Не знаю…

— Де ти живеш?

— Всюди. Тепер тут, біля тебе…

— Як ти дивно мислиш, розмовляєш. Ніби з іншого світу.

— Може, й з іншого.

— А хто в тебе з близьких чи рідних? З ким ти тут?..

— Бабуся є, — ніжно сказала Катя. — Ми живемо в хатині край села…

— Ти довго будеш тут… в нашому селі? — з надією запитав Славко.

— Не знаю, — посмутніла Катя.

— Може, в школу ходитимеш? Ти раніше в який клас ходила?

— В клас? — здивувалася дівчина. — А ти в який?

— Я піду в шостий…

— А я — не знаю…

— Як так не знаєш? Всі навчаються. І ти повинна йти до школи. Ти, певно, жартуєш?

— Прийду, якщо ти хочеш. Ти запрошуєш? — повеселіла Катя.

— Приходь, — дружньо кивнув Славко. — Післязавтра починається навчальний рік. Всі будуть дуже раді. Така цікава учениця!

— А твої друзі люблять казку?

— Ще й як! — захоплено сказав Славко, а потім посмутнів: — Проте… не знаю. Доки менші — всі люблять слухати казку… а потім…

— Правда твоя, — печально мовила Катя. — Слухати — то одне, а діяти — інше. Ну, до побачення. Я йду…

— Зажди. Я перевезу тебе на той бік! І потім…

— Що?

— Ти не сказала, що зробила з човном. Чому він рухався? Еге ти фокусниця? В цирку працювала?

— Та ні, — сказала Катя, прямуючи до води. — Все дуже просто: я хочу, щоб човен рухався — він рухається. Я хочу йти по воді — і вода тримає мене. Ось так, дивися!

Катя легко ступила на поверхню ріки і побігла по хвильках. Славко завмер від подиву, не вірячи власним очам. Ось дівчинка добігла до протилежних круч, заховалася в лозах. Ось уже її біла сукня майорить між дубами. Видно руку, яку вона підняла для вітання. І все. Нема. Ніби й не було…

Хлопець отетеріло озирнувся. Що це з ним? Невже привиділося? Він почав заводити моторчика. На диво, той одразу завівся, і хлопець хутко повернувся до Перунового бору, так і не зловивши жодного окуня. Під вербою його чекала Ліна з нерозлучним Прі.

— А куди подів Катю? — запитала вона.

— Пішла, — неохоче відповів Славко, прив’язуючи човна.

— А казав, що незнайома! Отакий ти?!

— Лнйочко, що це з тобою? Та я правду кажу, що вперше її бачу…

— Еге, так я й повірю! Як тільки вона з’явилася, ти одразу на неї очі витріщив! А вона — артистка, ілюзіоністка! А ти й роззявив рота. Аякже! Човен поплив! Ха! Вона щось причепила! Так, як Кіо! Щоб затуманити тебе!

— Ліночко, не треба! Чуєш? Тут щось чудне діється… Я хотів тобі розповісти дещо, але так сталося…

Я ще сам не розібрався. Ну, усміхнися! А тепер я піду. Мені треба подумати.

— Ти просто обманюєш мене, — з недовір’ям зітхнула Ліна.

— Ні, — гаряче запевнив Славко. — Ось тобі страшна клятва — щоб мене земля ковтнула! — все розповім, коли дізнаюся, що та як!

— Дивися ж, Славку, як тільки збрешеш — тоді дружбі кінець! Так і знай!

ДИВА

В селі Вогники почали творитися дива. Люди, приходячи з поля чи лісу, розповідали одне одному про незвичайні випадки. Ті оповіді обростали подробицями, вигадками, і зачудування ширилося, хвилювало всіх незвичайністю подій, які сталися протягом кількох останніх днів.

Коли Славко повернувся надвечір з річки додому, баба готувала вечерю і саме розповідала батькові та матері про ті дива. Мати вдоволено покивувала, хитренько усміхалася, а батько, помивши руки та витираючи їх шорстким рушником, іронічно хмикав. Славко шаснув за стіл, взяв ложку в руку і теж нашорошив вуха.

— Вернулася оце з поля баба Горпина Семениха, — вела свою оповідь баба, — і розказує, що нарвала вона в Чортомлинні берізки свиням. Цілий лантух нарвала, такий, що й на плечі не завдаси. Нарвала та й жде, може, хто з шоферів їхатиме з лісу та й підкине її до села. Нема та й нема нікого. Сонце припікає, бабі душно, голова почала боліти. Коли це мішок взяв та й пішов.

— Як пішов? — здивувався батько. — Без ніг?

— Що чула, те й оповідаю, — сказала баба. — Поплив ніби над землею мішок. Баба в крик: "Хто це, мовляв, жартує?" А він собі, ніби граючись, пливе та й пливе…

— Мовчки? — скептично запитала мати.

— Атож. Так до самого села баба йшла підтюпцем за мішком і все вимірялася, що буцімто з нею хтось жартує. А вже коло села мішок зупинився і ані руш! Аж тоді Семениха оглянулася, обійшла мішок зокола — нема нікого! Сидить, бідна, лапає себе за голову — чи не гарячка в неї? Чи не приснилося, бува?

— А чого ж вимірятися? — озвалася мати. — Коли мішок сам собою котиться? Помагають же їй, а вона лається. От люди — не звикли, що добро невидимо діється, без віддяки, і дивуються, як воно їм дається просто так…

— Та яке там добро, — махнув рукою батько. — То баба сама доперла лантух до села в нестямі. Голова в неї вже не дівоча, все

забуває, спить на ходу. Приснилося їй, що лантух пливе, а насправді — все просто…

— Багато ти розумієш, — одказала баба Оришка. — Не одна Семениха чудеса розповідає. Ще он скільком людям трапилося незвичайне. Вчора приїхав на другу лісоділянку голова Заготскоту… не знаю його прізвища… пополювати на вепрів…

— Заборона ж на вепрів, — озвався Славко.

— Отож-бо. Кому заборона, а кому — ні. Пішли вони з лісниками, з єгерями, лазили, лазили в хащах. Левко, ти спитай Гришу-єгеря, він не дасть збрехати… Так ото ходили, знацця, ходили… Гриша знає там у Сулимівщині всі ходи-виходи, він повів того махамета до Чортової Долини, а тоді — аж у Смалене. Чи бачили вони вепрів чи ні, а козулю стріли. Ну, той горе-мисливець і почав цілитися в неї. Козулі ж не тікають, звикли до людей, бо годують же їх люди сінцем взимку. Єгер просить того Заготскота — не треба, мовляв, стріляти! Бо й мені перепаде, й вам на горіхи! Влетить, знацця, від начальства! А він таки стрілив. І казали люди, що недалеко козуля була, сажнів так на двадцять…

— І що? — поцікавився батько.

— А те, що козуля, ціленька і неушкоджена, дременула собі до кущів, а мисливець той закричав, схопився за черево і впав…

— Чого б то?

— Бо шріт попав йому в черево. Весь заряд!

— Як же це? — недовірливо перепитав Славко.

— А так. Чудо! Лісники кинулися до нього, взяли ружжо, оглянули, думали, що вирвало ззаду. Так ні! Ружжо ціле, а шріт полетів не вперед, а вернувся тому, хто його послав. Ось як! Не стріляй, куди не можна!

— А з ним що, з тим Заготскотом? — тривожно запитала мати. — Не вмер?

— А чого б він умер, — махнула рукою баба Оришка. — У нього сала на три пальці. Повезли його в район, до лікарні, повитягали шротини, вже ходить.

— Хм, — сказав батько, проте не сміявся і не коментував бабиної розповіді.

— А то ще не таке, — підхопила баба, несучи горщик на стіл. — Пішов Грицай Маркіянів рубати ялинки на лати. Вчора це було. Взяв сокиру, нагострив її як треба. Прийшов, каже, нема ніде нікого. Поплював на руки, замахнувся, а сокира з рук!

— Як то? — не стримався батько. — Мо’, п’яний був?

— Та ні! Взяв знову, замахнувся, а вона — цюк! — у землю!

Втретє замахнувся — ледве чобіт не розпанахав. Вилаявся, ударив-таки по ялинці, а сокира й розкололася!

— Навпіл?

— На шматочки.

— Нечуване діло!

— Ото ж бо! То все чудо-цвіт робить, — щасливо мовила баба Оришка. — Чує моє серце. Бо он і а Річищі ниньки дачниці хотіли лілей нарвати, а вони не даються…

— Як не даються? — радісно хихикнув Славко.

— А так. Що візьмуться за стебло, а стебло з рук — та на дно. Що візьмуться, а воно вислизає. Вони в крик. Русалки, кричать! Хи-хи! Не русалки, а чудо-цвіт! Не хоче він, щоб кривда була беззахисним. Ні квітам, ні деревам, ні звірам… ні людям…

Батько таки взявся до вечері, а Славко замріяно втопив погляд у вікно, згадуючи й свою чарівну зустріч з незнайомою дівчинкою. Чи не зв’язані всі ті дива з нею? Ниточка тягнеться до химерної бабусі, бо все чудне почалося саме з тієї горобиної ночі.

— Славку, їж, чому ти задумався?

— Добре, добре… їстиму…

Він машинально сьорбав борщ, а сам думав про те, аби йому швидше зустрітися з Катею ї прямо, відверто запитати її: хто вона, звідки?

Так треба і запитати: хто ти, Катю?

ХИМЕРНА УЧЕНИЦЯ

Почався багрянолистий вересень. Діти пішли до школи. На другий день, коли Ніна Матвіївна проводила у шостому класі урок ботаніки, двері тихенько відчинилися і на порозі з’явилася постать Каті. Вона була в тому самому вишитому лляному платті. Клас ахнув від несподіванки. Славко аж підвівся з-за парти. Ніна Матвіївна зачудовано дивилася на дівчинку.

— Славку, — почувся мелодійний голос Каті. — Я прийшла…

— Що це означає? — розгубилася Ніна Матвіївна, дивлячись то на Славка, то на Катю. — Хто ти така? Славко Лісовий, що це за новина?

— Ніно Матвіївно, — затинаючись, сказав Славко. — Це Катя… Вона буде вчитися у нас… в шостому класі…

— Чому ж одразу не сказала? — невдоволено мовила учителька, звертаючись до дівчинки. — Як прізвище? Ти була у директора?

— Ні, — тихенько відповіла Катя, не зводячи погляду з Славка. — Я так. Він мені сказав — я прийшла.

В класі почувся гомін, хтось дурнувато загиготів. Славко гнівно глипнув туди — то сміявся Прі, прискаючи в долоню.

— Тихо, діти, — сказала Ніна Матвіївна. — Дивна ти дівчинка. Ну та гаразд. Сідай. Ось там є вільне місце, в першому ряду. Як тебе записати, як твоє прізвище?

— Можна просто — Катя. Так краще.

— Може, й краще, — здивовано мовила вчителька, — але мені треба знати прізвище…

— Запишіть — Далека, — усміхнулася Катя, сідаючи.

— А чому ти в такому вбранні?

— Хіба погано?

— Та ні. Але ж таке вбрання годиться для сцени, а не для школи…

— У мене лише таке, — лагідно відповіла Катя. — Це моє улюблене…

— Ну гаразд, продовжуємо урок.

— Задавака, — прошепотіла з-за Славкової спини Ліна. — Вирядилася, як пава. Фокусниця. А ти знову витріщив очі на неї?

Славко косо глянув на подругу. Обличчя в неї почервоніло, очі ревниво блищали.

— І чого ти така? Заїло?

— Дуже вона мені потрібна! — пирснула Ліна. — Кривляка!..

— Вона ж тебе не зачіпає…

— Зате ти її мало не ковтнеш!

— Влюбився, — під’юдила Лінина сусідка, білява Настя.

— Тихо, — зауважила Ніна Матвіївна. — Сьогодні ми розглянемо внутрішню будову вишневої квітки. Кожен з вас знає це дерево, їв його плоди, милувався квітами. Тепер ми проаналізуємо, як відбувається розквітання, запліднення і розвиток у вишні. Ось, будь ласка, гляньте на цей малюнок: тут квітка вишні в розтині…

Славко позирнув праворуч. Катя широко розплющеними очима дивилася на вчительку, на діаграми, на малюнок, і в її погляді відбивався незвичайний подив. Ніжні рожеві вуста ледь помітно ворушилися, ніби дівчина щось шепотіла. Хлопець замилувався нею. Яка вона дивна! Ніби казкова царівна. І одягнена не так, як всі. Просто й прекрасно. Чому вчительці не сподобалося? Невже гарно, коли всі в коричневій формі? Он у лузі скільки квіточок, а всі — різні… Хто ж вона — Катя? Спокійна якась,

велична. Ніби й не підліток. Треба ближче познайомитися з нею, дізнатися, в кого вона поселилася, чому прибула в село…

— Славко Лісовий! — почувся різкий голос Ніни Матвіївни. — Ти про що замислився?

Хлопець стрепенувся, встав за партою.

— Я… я не замислився. Я слухаю…

— Про що я розповідала?

— Про квітку вишні…

— То ми слухаємо. Що ти знаєш про квітку?

— Ну… квітка у вишні біла…

Клас гримів од реготу. Тільки Катя здивовано оглядалася на своїх нових товаришів, ніби бентежилась тим сміхом.

— Глибокі відкриття, — удавано серйозно сказала Ніна Матвіївна. — Отже, ми дізналися з твоїх вуст, що квітка у вишні біла. Далі, далі…

— Бджоли її люблять, — розгубившись, видихнув Славко. — Просто цілий рій дзвенить, як вишня розквітає. Мед з неї беруть. Тоді дуже приємно дивитися на сад. Ніби марево, мовби казка…

— Гм, — озвалася Ніна Матвіївна. — Це все лірика. А ми хочемо чути про те, що вже розповідалося. Яка будова квітки, як відбувається запліднення і так далі…

— Я… не дочув….

— Катю, — звернулася вчителька до новенької, — може, ти доповниш те, про що так яскраво розповів Славко?

Катя вийшла з-за парти, зупинилася серед класу, потім підійшла до вікна. Учителька мовчки, але з подивом, стежила за нею.

— Нічого не збагну. Де ти виховувалася? — нарешті вимовила вона. — Чому вийшла посеред класу без дозволу?

— Мені так легше, — сказала Катя. — Вільніше. За партою довго сидіти незручно…

— Гм. Ти, може, стоячи запропонуєш вчитися?

Прі весело загиготів, його підтримали ще хлопці та дівчата. Відчувши іронію Ніни Матвіївни, вони почали потішатися над новенькою. Катя спантеличено обвела клас ясно-синім поглядом, мовчки знизала плечима.

— Гаразд, — махнула рукою вчителька. — Тихо. Щоб я чула, як муха пролетить. Катю, ми слухаємо… Розповідай своїми словами, тільки по суті. Ось малюнок. Тут показано розтин…

— Мені не треба малюнка, я люблю квіти живі. На малюнку квіти мертві. Не відчуваєш ні тремтливих ніжних тичинок, ні сонячного пилку на них, ні ласкавих пелюсточок. Я люблю блукати луками, лісами, літати понад садами…

— Літати? — здивувалася вчителька.

— Літати…

Славко прислухався до її мови, і знову невідступно в його свідомості роїлася, пульсувала палюча думка: вона неземна, вона зовсім не те, чим здається отут, перед ними…

— Ти, певно, говориш про політ у думці? — запитала Ніна Матвіївна.

— І в думці. Чудово зупинитися над квітучим садом і стати на якусь хвилю ним…

— Ким?

— Садом, — усміхнулася Катя. — Славко гарно сказав перед цим. Бджоли і квіти. Як вони люблять одне одного…

— Катю, це — поезія. А ми вивчаємо квітку вишні!

— А квітка — то ж найвища поезія, — здивовано відповіла дівчинка. — Квітка — то поезія сонця, зірок. То очі неба на планеті. Хочеш познайомитися з сонцем, познайомся з його дітьми — з квітами…

Славко захоплено слухав Катю. Як вона гарно розповідає! Очі сяють самоцвітами, голос ніби музика, наче пісня. А в ньому щось рідне, невимовно близьке. Чому так, чому?

Хлопець непомітно озирнувся. Ліна спідлоба дивилася на новеньку, біля вуст у неї залягла ледь помітна скептична зморщечка, але в очах уже мерехтіли іскри зацікавлення. Інші дівчата й хлопці задумливо слухали, ніби заглибившись у невидимий світ мрій. Ніжнозвучну сповідь Каті перервали слова вчительки:

— Катю! За твою імпровізацію на уроці літератури тобі слід поставити п’ятірку. Але це не має ніякого відношення до теми, яку ми вивчаємо. Чому ти нічого не розповіла про будову квітки, про спосіб запліднення? Чи ти погано слухала?

— Будова? — перепитала ніби вві сні Катя. — Хіба це так важливо? Мені досить того, що квітка гарна, пахуча. Вона дає мені радість, а я їй, коли люблю її…

В класі почувся тривожний шепіт. Ніна Матвіївна підозріло дивилася на новеньку, задумливо крутячи в руках олівець.

— Мене дивують твої слова. Тихо, діти! Тихо! Кому я кажу? Я не знаю, як ти вчилася у п’ятому класі? Хто твої учителі?

— Мої вчителі? — перепитала Катя. — Їх багато…

— Воно й видно, — невдоволено мовила вчителька. — Певно, ти весь час в роз’їздах, доводиться міняти школи, товариство, а це позначається на знаннях. — Ніна Матвіївна поправила окуляри, сірі очі кольнули дівчинку. — Сідай, Катю! Оцінки тобі не ставлю. Треба поговорити з директором, викликати твоїх рідних. Ліно! Вийди до дошки, розкажи нам про будову квітки вишні…

Катя втомлено сіла, склавши докупи ніжні рожеві долоні. Вона все ще не могла отямитися від незрозумілої для неї реакції вчительки, дивувалася глумливим поглядам деяких учнів. Ліна, переможно глянувши на Славка, чітко й упевнено відповідала урок, а хлопець, понуро дивлячись перед собою на парту, намагався спіймати ледь відчутну нитку настирливої думки: сьогодні ж, негайно дізнатися про все… зв’язати докупи розрізнені факти чарівних подій останніх днів…

Пролунав дзвоник. Ніна Матвіївна вийшла з класу. Деякі учні з галасом вибігли в коридор. Дівчата зібралися біля вікна, шушукалися, поглядали на Катю. Вона сиділа за партою самотньо, зосереджено дивлячись перед собою в простір. Славко несміливо підступив до неї.

— Ти таки прийшла, — пробурмотів він.

— Я ж обіцяла, — лагідно усміхнулася вона. — Тільки я думала…

— Що?

— Що в школі цікавіше…

— Просто… ти не така…

— Яка — не така?

— Як усі, — запевнив Славко. — Ти щось приховуєш. Тому й нерозуміння. Катю, а де ви зупинилися? Ну, де мешкаєте?

— На краю села. В лісі. Там малесенька така хатиночка. Кажуть, колись жив лісник. Він недавно помер. Лишилася старенька бабуся. В неї є окрема кімната, там я з бабусею своєю…

— Знаю ту хатку. Мій дід теж лісник. А там живе лісничиха Одарка. І діда покійного я пам’ятаю. Добрий дід був. Він мене на коні катав, як я ще маленьким був. І водив по калину аж до Смаленого… А ти надовго сюди?

— Не знаю, — тихо мовила Катя.

Вона сяйнула на хлопця своїми очима. Він зашарівся.

— Чому в тебе таке зле обличчя? — зненацька озвалася Катя, повернувшись до Ліни. — Ти гарна, і серце в тебе добре, а сама себе збурюєш! Що я тобі вчинила, що ти на мене гніваєшся?

— Дуже ти мені потрібна, — одвернулася Ліна, стріпуючи пишною косою. — Задавака! Хочеш бути не такою, як всі?

— А хіба треба, щоб всі були схожі? — здивувалася Катя. — Тоді ж буде дуже сумно! Ось і ти не схожа на інших…

Ліна одвернулася, не відповівши на слова новенької. Знову пролунав дзвоник, почався новий урок.

Після уроків Катю покликали до директора. Василь Іванович, історик, зацікавлено дивився на незвичайне личко дівчинки, на її барвисте вбрання і говорив:

— Послухай, Далека… здається, так твоє прізвище? Тут учителька Ніна Матвіївна розповіла мені про твої химерні відповіді. Мене зацікавило — хто ти, звідки? Я питав у секретаря, тебе ніхто не записував до школи…

— Не записував, — згодилася Катя. — Мене Славко запросив.

— Який Славко?

— А той… такий гарний хлопчик. Лісовий його прізвище…

— Гм… Запросив, — дивуючись ще більше, повторив директор. — Хіба це хата Славкова? Тут же школа, дівчинко! Якщо ти прийшла вчитися… Ти хочеш вчитися у нашій школі?

— Я ще не знаю. Мені незвично тут.

— Ти приїхала у Вогники жити? Тут твоя рідня?

— У мене є бабуся…

— Тоді скажи бабусі, хай прийде. Може, вона мені до ладу розповість, що та як. Іди і так і передай бабусі, що директор школи хоче її бачити…

— Передам, — зітхнула Катя, виходячи з кабінету.

Директор похитав головою, хмикнув.

— Дивна якась. Мислення неврівноважене, розхитане…

Катя вийшла зі школи, спустилася по східцях униз. Біля ґанку її чекав Славко. З-за воріт усміхалися дівчата, по-дикунському витанцьовував Онопрій, вигукуючи:

— Вам царську карету чи пішки підете?

— Він хворий? — здивовано запитала Катя.

— Та ні, — сердито одвітив Славко. — Дратується. Катю, тебе провести додому?

— Не треба, — сполохано сказала дівчинка. — Я… сама…

— Так лісом же самій… незручно… я добре знаю стежку…

— Не треба, Славку…

— А прийти в гості можна?

— Не знаю. Як бабуся…

— А ти… ти хочеш? — наполягав хлопець. Дівчинка мовчала, дивлячись понад головою Славка на ліс, в очах її жеврів сум.

— То я прийду ввечері, — впевнено сказав Славко. — Мені дуже хочеться поговорити з тобою… про дуже важливе…

— Не приходь, — похитала головою Катя. — Може бути погано. Не треба.

— Кому погано? — не збагнув хлопець.

Катя замовкла, рушила до горбів. Славко догнав її, йшов поруч.

— Якщо хочеш дружити, — прошепотіла вона, — то не йди. Я сама.

Слова її були сповнені такою щирістю, що хлопець зупинився. Довго дивився вслід їй, аж доки біле платтячко не щезло за високими посадками сосни. А в серці його вже наростало палке остаточне рішення — будь-що проникнути в хвилюючу таємницю Каті. Сьогодні ж, не відкладаючи…

КАЗКОВЕ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Довкола старої хатки, де колись жив лісник, був занедбаний сад. Яблуні здичавіли, бо нікому було за ними доглядати, густі бур’яни оточили ветхий притулок. Трьохсотлітній дуб покривав солом’яний дах темно-зеленим шатром, обабіч подвір’я стояли могутні сосни, золотіючи в призахідному сонці рудуватою корою.

Славко сидів у бур’яні за похиленим тином, розгортаючи будяки, поглядав на вікна й двері — чи не вийде Катя, чи не покажеться?!

Минали години. Дівчина не з’являлася. У маленьких вікнах було сліпо, порожньо. Потім з димаря попливла синювата цівка диму, запахло глицею. Певно, хтось затопив у печі. На ґанок вийшла похила бабуся. Славко пильно глянув на неї, розчаровано зітхнув. То була баба Одарка. Може, розпитати її про Катю? Та ні, не слід. Краще зачекати, щоб не розгнівити дівчинку, адже вона не хотіла, щоб він приходив…

Баба Одарка пошкандибала до повітки, нагорнула в кошелик глиці, понесла до хати, за нею побіг, тручись об ноги, великий сірий кіт. Над лісом спадали сутінки. Дерева втрачали яскраві барви, темніли, наливалися синьо-фіолетовою млою. В небі, між верховіттям, визорилося, низом покотив холодок. Славко зіщулився, в нього потерпли руки. А чого це він має гибіти в бур’яні? Підкрадеться, загляне у вікно. Може, Каті нема вдома? Може, пішла гуляти? Тоді ждати нема чого..

Він переліз через тин, суха лоза затріщала. Славко злякано завмер, прислухався. Ніде нікого. Спокійно.

Хлопець підкрався до віконця хатини. Одхиливши гілку здичавілої троянди, Славко зазирнув до вікна. В хатині пливло блакитне світло. Що таке — невже баба Одарка купила телевізор? Хлопець притулився чолом до нижньої шибки, закляк від несподіванки. Він побачив посеред хатини маленьку згорблену постать баби-яги з Чортової Долини!

Славкові стало гаряче, він ледве стримав себе. Страху не було, але хотілося вийти з схованки, озватися до баби, запитати. Адже вона тоді так ласкаво прийняла його, а він ховається, підглядає!

Хлопець вже хотів постукати в шибку, коли посеред хати з’явилася Катя. Вона, склавши руки на грудях, зупинилася перед бабою, щось сказала. Баба торкнулася пальцем до її грудей. І одразу ж на тому місці зажевріла яскраво-блакитна зірка. Довкола вогняної цятки спалахнула спіраль, почала розгортатися. Ширше, сильніше! Спіраль захопила обличчя, руки, ноги. Постать дівчинки танула, щезала. Славко захолов від ляку, що ж це діється? Катя вмирає? її не буде?

Спіраль сплелася в тугий клубок вогнистих ліній, ущільнилася, перетворилася на ніжну перлисто-блакитну кулю. Хлопець ледь не підстрибнув від здогаду: та це ж Нанті, вогнистий клубочок, який тоді на колінах у баби слухав його казку про царівну, що заснула! Що ж далі, що буде далі?

Клубочок, ритмічно блимаючи, плавав над долівкою. Баба щось мовила, він попрямував до столу і згас. На покуті, в блакитному промінні, що лилося не знати звідки, Славко побачив велику трипелюсткову квітку. Чудо-цвіт, який він зустрів у Чортовій Долині! Ой леле! То Катя вміє перетворюватися в будь-що? Щойно вона стала клубочком, а ось уже квіткою! Не дивно, що човен плив сам по собі, що вона йшла по воді, наче по землі! Вони обидві чарівниці — і баба й онука!

Хлопець заворушився від збудження, кущ затріщав. Баба глипнула у вікно, кивнула йому. На її зморщеному обличчі не відбилося й тіні подиву. Вона спокійно підійшла ближче, трутила віконницю, та легко піддалася. Славко не знав — вставати йому чи сидіти? Було незручно, соромно, лячно…

— Ну, давній знайомий, — проспівала баба, усміхаючись таємниче і трохи іронічно, — доброго вечора і приємної пригоди!

— Драстуйте, — прошепотів Славко, все ще сидячи в бур’яні.

— Невже тобі тут зручно? — здивувалася баба. — Вже давно ти мерзнеш надворі, жалишся кропивою, коли так просто — підійти, запитати дозволу зайти…

— Катя заборонила, — ніяково сказав хлопець.

— Вона не забороняла, а прохала, — з докором мовила баба. — Ти не послухав. Ніхто на тебе не гнівається. Навпаки, ти славний хлопчина. Я розумію, що тебе привела сюди не проста цікавість. Вставай, іди сюди, не бійся.

Славко хутенько оббіг хату, ввійшов до кімнати, несміливо зупинився біля столу. Квіточка колихалася в повітрі, від неї котилися хвилі тонкого запаху, в ньому був подих весняних трав, першої грози, дніпровського лугу.

— Це — Катя? — ковтаючи сухий клубок в горлі, шепнув він.

— Нанті, — мовила баба. — Для тебе — Катя. Ти вже стрічався з нею в такій подобі. В лісі…

— Я пам’ятаю…

— Тоді ти випробував себе. Спочатку були сумніви. Потім казка перемогла. Тільки тому Нанті пізніше підійшла до тебе…

— Там, на Річищі?

— Так. Ти, мабуть, дивувався, мучився — хто та що? Правда?

— Я… здогадувався… Тільки ж і тепер не збагну…

— Чого, хлопчику?

— Навіщо ви зробили її… квіткою?

— Вона і є квітка, — сказала баба.

— Квітка? — розкрив від подиву рота хлопець. — Як це?

— Тебе дивує, що квітка — розумна? Ти знову забуваєш, що стрівся із казкою…

— А як же… та її подоба? — сумно запитав Славко. — Дівчина Катя?

— Ти дав їй таку подобу.

— Як??

— Пам’ятаєш, ти розповідав нам казку про царівну, що заснула. Нам дуже сподобалася твоя розповідь. І краса царівни, яку ти описав. Нанті вирішила обрати для землі подобу тієї царівни…

— Чому? Чому саме так?

— Щоб бути близькою тобі, Славку, — ласкаво відповіла баба. — Казка для тебе улюблена, отже, ти повинен полюбити й того, хто вийшов з тієї казки…

— А навіщо… знову квіточка? Хай би вічно була дівчиною, — зітхнув хлопець.

— Ти все жадаєш знати одразу, — докірливо мовила баба. — Навіть казка не одразу мовиться, на все треба часу… Інколи той час страшний, важкий. Не всяка казка весела, хлопчику… Май терпіння! Скажи щиро — тобі припала до серця Катя? Не лише така, як була дівчинкою, а й ось така, як Нанті тепер?

Славко кивнув, ніжно глянувши на квіточку. Баба спостерегла той погляд, задоволено всміхнулася.

— Ти приймаєш її таку, як є?

— Приймаю, — прошепотів Славко. — І пішов би на край світу, щоб пробудити її. Хіба я гірший від царевича в казці?

Бабині очі розквітли волошками. Вона поклала долоню на плече хлопця.

— Ой, як гарно ти сказав! Сам не відаєш, як добре ти мовив, мій хлопчику! Я щаслива, що стріла тебе. І Нанті щаслива. Може, наша мрія здійсниться…

— Яка мрія?

— Зачекай. Подружися з Нанті, і вона тобі про все розповість. Про те, звідки ми прибули, навіщо…

— А чому я? — запитав спантеличений хлопець. — Неосвічений, малий… Чому ви не йдете до дорослих, до вчених?

— Дитяче серце, яке вірить казці, — дуже надійне, — лагідно мовила баба. — Воно не сумнівається в найдивовижнішому. А тепер — попрощаємося, хлопчику! Пора. Не покидай Нанті, дружи з нею…

— Можна до неї приходити… сюди? — несміливо запитав він.

— Для дружби всі двері відчинені, — сказала баба. — Нанті, ти чула, що запитав хлопчик?

Квіточка ніжно засміялася, по її пелюстках пробігли хвилі голубих іскорок.

— Нанті, вір йому. Відкрий йому нашу таємницю Він стане для нас ниткою до серця їхнього світу Поясни йому все, що треба. Ти згодна?

Квіточка знову замерехтіла перлистим полум’ям, Славкові вчулися слова:

— Я ждатиму, Славку…

— А тепер — іди, синку, — сказала баба. — Завтра ти побачиш Нанті. Не поспішай говорити іншим про те, що ти знаєш…

— А вже люди гомонять, — мовив Славко. — Щось дивне почало діятись довкола села…

— Що ж? — поцікавилася баба.

— То заряд рушниці попав у мисливця, коли він цілив у козулю, то лантух у баби сам собою плив над землею… то ще всякі дива…

— То Нанті бавилася, — засміялася баба. — Хотілося їй глянути, як люди сприйматимуть незвичайне.

— А я б сприйняв, — гаряче сказав хлопець. — І багато моїх друзів, школярів, не злякалися б! Бо хто найбільше любить все незвичайне? Діти. Он і польотами в космос, і винаходами всякими найбільше захоплюються діти…

— Це — гарно, — кивнула баба. — Якби так було завжди! Треба чудо бачити на кожному кроці. І ніколи не вважай небувале, незвичайне привидом втомленого мозку. На добраніч, синку! Нанті чекатиме тебе…

— Я прийду, — тихо сказав Славко, зупиняючись на порозі і поглядаючи на чарівну квітку. — Ти вір мені, Катю… Нанті. Я ще не звик, але ти вір мені. Я буду тобі щирим другом… Найщирішим…

Частина друга

КАТАСТРОФА

ПРОМІНЬ ДАЛЕКОГО СВІТУ

— І чого б я ото шастав поночі? — озвався з сіней батько, щось майструючи. — Як вовкулака, бродиш у хащі. Може, зурочила тебе та відьма лісова?

— Може, вона з іншого світу, — випалив хлопець. — З далекої зірки якоїсь!

— Отакої! — засміявся батько. — Добалакався!

— Ет, — махнув рукою Славко спересердя, прямуючи надвір. — Люди в космос літають, а ви наче в кам’яному віці. Я йду в клуню спати, мені зранку до школи…

— Іди, іди, — сказав батько невдоволено. — Та дивись мені!..

Славко хутенько виліз на сіно, ліг горілиць, картав сам себе за те, що почав сперечатися з батьком. Не стримався, розміняв таємницю на пусту суперечку. Хіба можна сперечатися про казку? Краще дружити з нею, хай вона відкриє йому віконечко у свій дивовижний світ. А потім, потім можна буде показати його іншим… Ліні, хлопцям, Максиму Йвановичу…

Жаль, що не можна просто. Піти б до кожного, привітатися, сказати: "Ось, прийміть гостя. Ця дівчинка з далекої зірки". І люди всі кидаються назустріч, вітають, показують все своє найкраще, співають пісень. Справжнє свято. У мрії гарно. А в житті не повірять. Хіба що Максиму Йвановичу сказати? Він знайомий з багатьма вченими. Порадить, що та як! Чому він одразу так не вирішив? Треба сказати Каті. Що вона відповість на це?

Зорі мерехтять ласкаво, вітер співає пісню понад дахом, і весело Славкові, і летить він у далечінь — вільний, безжурний — знаючи, що його чекає чарівна стежина не розгаданої ніким таємниці…

О шостій ранку Славко був уже біля хатини лісника. На ґанку сиділа Катя, милувалася ніжно-рожевим обрієм, що пломенів над стіною синього лісу. Баба Одарка стояла поруч, торкалася висохлою рукою до пишної золотавої коси дівчинки, вдоволено цмокала.

— Як королівна! — вихваляла баба. — Де воно таке й взялося? Гарне та розкішне! Мов янголеня! Залишайся, дочко, в мене жити. Та не рік чи два, а на все життя. Де ти знайдеш краще місце, як у мене?

Катя слухала бабині монологи, ласкаво кивала. Підвівши голову, побачила хлопця, підхопилася з ґанку.

— Прийшов-таки?

— А хіба я міг не прийти? — щасливо осміхаючись, тихо запитав її Славко.

— Тоді ходімо в ліс… погуляємо…

— А снідати? — озвалася баба Одарка. — Ти ж, мо’, й не їла нічого сьогодні? Бачу — не варите, не готуєте. Ні ти, ні бабуся твоя! Як же так можна? І вклякнеш з голоду…

— Не турбуйся, бабусю, — лагідно мовила Катя. — Я не голодна.

Вона взяла Славка за руку, глянула у очі.

— Були неприємності?

— Що мені до того? — запаленів він. — Я бачу тебе… і мені гарно…

Вона поблідла, але в очах її спалахнули сині іскри, на вустах з’явилася щаслива посмішка.

— Ти думав про мене?

— Всю ніч. Нам так багато треба з тобою поговорити.

— Може, й не багато, — загадково сказала дівчинка. — Зайві слова віддаляють від правд, від розуміння. Головне приходить у мовчанні, в тиші. Ходімо до лісу.

— А де ж бабуся? — запитав Славко, коли вони вийшли на стежку між високими соснами.

— Там, у хаті, — неохоче відповіла Катя. — Вона зараз квіткою стала, як я вчора…

— Навіщо так? — вражено запитав хлопець.

— Ми повинні частину життя на Землі бути такими, як там, у себе. Як ваші водолази — скільки б не були під водою, а треба колись скидати скафандри. Збагнув?

— Починаю розуміти, — збентежився Славко. — А де це — у вас, Катю? Ти ще й досі не сказала…

— На Планеті Квітів, у Краю Казки…

— Розкажи мені про неї, — загорівся хлопець.

Вони йшли між величними соснами, взявшись за руки. Глухо шумів ліс, у небі, між віттям, багрянились пухнасті хмари, здалека долинали журливі крики журавлів.

— Мені важко розповісти про це так, щоб навіть ти збагнув. У вас інший погляд на світ, ніж у нас…

— Як це так? — запитав Славко. — Не збагну!..

— Люди Землі в усі віки створювали могутні казки, легенди, — вела Катя натхненну оповідь. — В тих казках діяли сильні, незламні герої, звитяжці, лицарі, їхні кохані, веселі діти, дракони і могутні вороги, трудящі оратаї і садівники, мудрі тварини і небачені птахи. І думки людські летіли у Всесвіт, розносячи у безмір вість про дивовижну планету

Землю, де мислячі істоти живуть з такою повнотою у видимому світі і в світах чуття та думки. Так ваша казка проникла Сонячним Шляхом до нашої планети — до Планети Квітів…

— Як ти сказала? Сонячний Шлях? Що це таке?

— Я не скажу більше, — тихо одвітила Катя. — Я й так сказала багато. Слухай далі. Ми завжди були квітами, жили ніби у сні. А коли прийшла ваша казка, перед нами відкрився неймовірно прегарний обшир діяння, бачення життя. Так почав творитися Райдужний Міст між: світами. Та потім… пізніше… вже кілька століть тому, почало згасати наше сонце. Славку, це було тяжко, дуже тяжко. Я тобі ще не можу всього відкрити…

— Чому, Катю? Чому?

— Не знаю, як ти сприймеш. Ще невідомо, що скаже твоє серце, коли перед тобою постане прірва, яку треба подолати! У нас сталося лихо, і його може відвернути лише Земля. Зажди! Я знаю, що ти хочеш сказати: розповісти вчителям, вченим, дорослим людям! Так? О ні! Це не допоможе. Тут потрібне чисте дитяче серце.

— Катю, — несміливо попросив Славко, — от якби ти показала мені якісь малюнки Країни Казки… або фотографії…

— Навіщо ж малюнки? — ласкаво відповіла Катя. — Я можу відкрити тобі вікно у той світ.

— А коли, Катю?

— А хоч би й сьогодні. Ввечері. Перед тим як я стану квіточкою…

— Чудо-цвітом, — задумливо, мовив Славко. — Так назвала казкову квітку моя баба…

— Гарно назвала, — кивнула вона.

— Катю, а чому б нам не зустрітися з Максимом Івановичем? З нашим астрономом?

— А нащо?

— Він щира людина, хороша і ніжна. Він збагне, бо все життя живе мрією. Все б йому про зорі говорити, про небо… про далекі світи… А в нього є багато вчених знайомих. Розумієш? Якби його переконати, щоб він повірив, тоді було б легше. Тоді б ти відкрила свою таємницю, і люди Землі помогли б вам…

— Не знаю, — похиливши голову, прошепотіла Катя. — Щось тривожно мені. Не віриться, що він збагне.

— Я домовлюся з ним. Ось зараз піду в школу, побачу і домовлюся, щоб він чекав нас.

— Ну, гаразд, — зважилася Катя. — Я піду. Ждатиму тебе тут, на горбах…

ДВА СВІТИ

В напівтемному павільйоні шкільної обсерваторії було прохолодно, тихо. Катя повільно ввійшла туди вслід за Славком, зупинилася, зацікавлено оглянула приміщення. Побачила телескоп, усміхнулася.

— Це — щоб вивчати небо?

— Телескоп, — пояснив хлопець. — Збільшує в тисячу разів.

— А це багато? — наївно поцікавилася Катя.

— Є ще більше. В кілька тисяч разів…

— Ти гадаєш, що це допоможе краще знати світ?

— Знову твої дивні запитання. Поговори про це з Максимом Івановичем. Він зараз прийде….

У коридорі почувся стукіт милиці. До павільйону зайшов Максим Іванович. Він різко зупинився, пильно глянув на дівчину. Нахмурився, ніби був незадоволений собою. Мовчки показав на ослінчик під стіною, сам сів у крісло біля телескопа. Коли Катя й Славко сіли, він скупо всміхнувся.

— Оце і є твоя таємнича незнайомка? Наробила вона шуму, наробила… Ну, що ж ви мені хотіли сказати?

Хлопець хвилювався, не знав, куди подіти руки.

— Пам’ятаєте, в кінці серпня впали метеорити в Чортовій Долині? Ви послали нас шукати їх?

— Ну? — пожвавішав Максим Іванович, гостро глянувши на хлопця. До чого це ти?

— А до того, що я знайшов…

— Що? — крикнув учитель. — Знайшов метеорит? І не сказав? Чи вигадуєш?

— Та не метеорит, а людей у долині знайшов! Ось її — Катю, бабусю стареньку. Відтоді все й почалося.

Максим Іванович провів долонею по спітнілому чолу, покрутив головою.

— Ти часом не захворів, Славку?

— Та ні, — тремтячим голосом відповів хлопець. — Все, все правда. Я побачив хатинку, а в ній баба старенька. Стіни світилися, і на покуті була чарівна квітка, а потім з’явився вогняний клубочок. А потім…

— Ти що — жартуєш зі мною?

Катя сумно глянула на хлопця, зробила непомітний знак.

— Я сама скажу, Славку. Скажу, хто ми й звідки.

— Оце інша справа, — схвально одвітив учитель. — Без вигадок…

— Моя оповідь вам здаватиметься ще більшою вигадкою, — зітхнувши, сказала Катя. — Славко правду сказав. Він зустрів нас у долині, в лісі. Після грози. Все те сталося після нашого перельоту…

— Якого перельоту? — збентежився Максим Іванович, спантеличено дивлячись на дівчину.

— Ми не з вашої планети, — якомога спокійніше сказала дівчина. — Ми — жителі іншого світу. Бабуся моя вже була на Землі, а я — перший раз…

Максим Іванович скочив з крісла, його милиця дрібно застукотіла довкола телескопа. Він вийняв хустинку з кишені, витер спітнілі руки, зупинився.

— Гаразд, гаразд, — нервово усміхаючись, мовив він. — Хай я повірю вам… на якусь хвильку повірю…

— Не треба на хвильку, — заперечила Катя, щиро дивлячись йому в очі. — Прийміть так, як воно є…

— Добре, добре! — вже з якоюсь шаленою веселістю вигукнув учитель. — Старий дурень має честь розмовляти з космонавтом, з водієм літаючої тарілочки. Інтерв’ю з істотою далеких світів…

Славко з острахом дивився на свого вчителя. Він ще ніколи не бачив астронома в такому збудженому стані. Що з ним діється? Максим Іванович помітив погляд хлопця, трохи заспокоївся, але вираз обличчя в нього залишився їдучий, скептичний.

— Що ж, продовжимо розмову. Де ж ваш зореліт, апарат?

— У нас нема апаратів, — серйозно відповіла дівчинка. — Ми інакше долаємо простір…

— Як же?

— Безпосередній контакт з простором. Як у казці. Захотів, проявив волю — і полетів. Енергія твого єства стає потужним згустком енергії, ніби кулястою блискавицею, намічає шлях, напрям і долає відстань. Немає могутнішої сили, ніж казкова воля істоти. Ви бачили тієї ночі падіння двох таких згустків енергії — грозових куль. То прибули ми. А потім набули форми людей, щоб діяти на Землі…

— Ловко, — засміявся астроном. — Начитана дівчина, нічого не скажеш. Мабуть, простудіювала всю фантастику, "Еврику" читаєш — є таке видання популярне, плюс безліч казок! Гм! А де ж ваша — з дозволу сказати — планета? Як ви зволите називати її? Точніше, як вона називається у нас, на Землі? Марс, Венера чи, може, Юпітер? Чи, може, ви з Меркурія? Ха-ха! Так там свинець розтоплюється… Чи, можливо, з Урана? Тоді я не заздрю вашим жителям — там суцільна крига, холодище!

— Ми не з цієї системи, — сказала дівчинка. — Точніше, з цієї, але з такої частини, яку ви ще не знаєте. Мені тяжко говорити. Пробачте. У нас єднання з іншими істотами — радість. А у вашому серці я читаю збентеження, іронію, страх. Чому? Ви — гарна людина. Прийміть мої слова просто, щиро. Тоді все буде добре. Інакше ми не зрозуміємо одне одного.

— Чудово, чудово, — стримуючись, сказав Максим Іванович, силоміць усміхнувся. — Ти слушно мовила. Я погарячкував. Слухаю тебе. Як же це воно — поясни. З цієї системи, не з цієї системи. Що за шарада?

— Земна наука не знає про нашу планету. Ваші телескопи неспроможні її побачити…

— Угу. Вона так далеко? В іншій галактиці?

— І далеко, і близько. Залежно від того, хто який шлях обирає…

— Так, так. І який же це шлях?

— Шлях казки. Шлях небувалого. Бо й планета наша зветься Краєм Казки. Я вже розповіла про це Славкові…

— О, це інша справа, — повеселів Максим Іванович. — Це — ближче до істини. Казка. В це я повірю. Ти живеш у казці…

— Правда, — полегшено зітхнула дівчина. — Нарешті ви збагнули…

— Та я давно збагнув, — іронічно мовив учитель, погладжуючи долонею трубу телескопа. — Тільки до чого тут, Славку, я? Може, вам краще звернутися до фольклористів? Або навіть до лікаря…

— Чому до лікаря? — жалібно запитав хлопець. — Максиме Йвановичу, невже ви…

— Славку, зажди, — перебила його Катя. — Я не можу виправдатися. Я не вмію цього робити. Коли я мовила слово "казка", то це не означало — вигадка. Я не сиджу у лісі, не мрію про далекі світи, як ви подумали. Я справді народилася і жила в Краю Казки, на Планеті Квітів…

— Красно говориш, — сказав учитель. — З тебе вийшов би чудовий казкар. Пробач, дівчинко, але я реаліст. Я хочу фактів…

— Хіба казка потребує доказів? — здивувалася Катя. — Або її приймають, або не приймають. Доказана казка — вже не казка.

— Що ж казка? — скептично усміхнувся астроном. — Казка — марево. Казка може обманути, якщо вона не стане фактом.

— У нас — на Планеті Квітів — нема обману, — палко заперечила Катя. — І тому нема потреби доводити щось. Так або ні. Є або нема. А у вас так багато слів, щоб довести інше слово…

— Катю, — озвався Славко, торкаючись ліктя дівчинки. — Покажи Максиму Йвановичу що-небудь… ти ж умієш…

— Що вона вміє? — зацікавився учитель.

— Що завгодно. її бабуся одправила мене з Чортової Долини аж до села. За одну мить. Правду кажу…

— Галюцинації, — сказав астроном.

— Катю, ну покажи…

— Це не поможе, Славку, — слабо заперечила дівчина. — Ну, що я покажу?

— Ну хоч би те, що бабуся мені показала… Кошелик з свіжими ягодами… Адже тепер ягід в лісі нема?

— Які дрібниці, — зітхнула Катя. Вона простягла руку перед собою, провела в повітрі. — Маєте свіжі ягоди…

Перед учителем ліг на підлогу невеликий кошелик, в приміщенні поплив неповторний запах суниць. Учитель схилився, недовірливо підняв кошелик, нюхнув ягоди, глянув на Катю.

— Як це ти зробила? Де взяла ягоди?

— Просто захотіла. Як у казці. Я ж з Планети Квітів. Ви можете творити металеві речі, а ми можемо створити все, що пов’язане з рослинами, квітами. Я ж вам казала вже — ви не вірите. У нас нічого не треба пояснювати. Казка діється без пояснення.

— Феноменально, — сказав приголомшений учитель. — Ти прекрасний ілюзіоніст. Це тебе бабуся навчила?

— Я втомилася, — прошепотіла Катя. — Я більше не можу так розмовляти…

— Добре, добре, — м’яко сказав астроном. — Не буду більше глузувати. Яка ж мета у тебе… у вас? Як з’єднатися з вашим світом? Чи наші вчені змогли б туди полетіти? Ви б цього хотіли?

— О! — вигукнула Катя. — Це і є наша мета, наше бажання…

— Тоді відкрий нам секрет польоту до вашої планети, — енергійно сказав учитель. — І всі сумніви щезнуть. Дай формули, дай ідеї та креслення, а не легенди… і ми збудуємо апарат. Тільки скажи ясніше — що, де, як?

— Я вже сказала: — формули не допоможуть.

— А що допоможе?

— Любов до неймовірного. Полюбіть наш світ — Край Казки.

— Полюбити, не бачивши?

— Лише так, — ствердно кивнула Катя. — Бо коли ми любимо те, що перед очима, — це вже ніби плата за почуття. Справжня любов — у мрії, ще перед баченням…

— Приємно тебе слухати, — задумливо сказав учитель. — Проте… я розгублений. Що ж діяти? Ми на Землі. Доказів у тебе нема. Твої феномени — мара. У нас Кіо ще й не такі штуки виробляє. Фокуси. Ну скажи, чого б ти хотіла від мене? Або твоя бабуся?

— Ми гадали, що ви палко повірите, — сумно відповіла Катя. — А ви переконали б учених. Щоб збудити в них любов до світу казки. Любов і повне довір’я…

— Гм. Любов. Довір’я. Це все — в сфері фольклору, а не точної науки. Я сам не переконаний. Як я можу переконати інших? Люблю небо, мрії про інші світи, але то інше. Те я бачу в космосі, заглядаючи в оцю трубу, показую іншим. Наука — річ дуже конкретна. А все твоє мислення — рожева мла, туман… Якщо в твоїх словах є бодай частка правди…

— Ви все ще не вірите?

— Може, вірю… може, ні… щось в мені похитнулося… але це не має значення. Послухай, Катю, поговори з твоєю бабусею чи хто вона тобі… Потрібні докази! Треба зважити на психіку земних людей. Щоб знайти контакт з ученими, необхідні якісь місточки. Подумаєте? Ну, ідіть, ідіть. Я побуду на самоті. У мене в голові все перекрутилося. Вінегрет…

Катя з Славком вийшли з обсерваторії. Максим Іванович дивився їм вслід, очі його збуджено блищали. Він щось крикнув. Катя зупинилася.

— Що ви сказали?

— Я кажу, що мені жаль…

— Чого?

— Що я не Славко. Що мені не тринадцять літ…

— Казка повертає юність, — тихо мовила Катя.

Максим Іванович гірко глянув на свою милицю і зачинив двері. Дівчина зітхнула, взяла Славка за руку.

— Гарна людина. Щира. Тільки сумніви клубляться в душі. Вони не дозволяють щиро вірити в казку.

— Катю, що ж діяти далі?

— Ходімо до нас.

— Тепер?

— Так. Я обіцяла тобі прочинити двері до казки. Я дотримаю слова…

— Ой, Нанті!

— Так, тепер уже я не Катя! Тепер я Нанті! Ходімо, любий хлопчику! Нанті поведе тебе по шляху казки!

ОЧІ КАЗКИ

Нанті вибрала недалеко від Одарчиної хатини криївку поміж густими кущами глоду. Невелику галяву обступали старі сосни, землю встилав пружний килим глиці.

— Сідай, — сказала дівчинка.

Славко несміливо присів поруч на вузлуватий корінь сосни і дивився на дівчинку, все ще не вірячи, що має статися щось несподіване й прекрасне. Як, де, з чого?

— Дивися мені в очі, — мовила Нанті. — Дай руку!

Він зустрів її погляд, в грудях запекло незриме полум’я. Йому здалося, що від її руки плине рідкий вогонь. Все тіло запульсувало в такт з тим пружним потоком. Було страшно й радісно. Ніби вві сні, коли летиш над землею: знаєш, що нема крил, але якась невідома сила несе у далеч, до чарівних обріїв.

— Чи ти знаєш, що таке людина? — глибоким таємничим голосом запитала Нанті.

— Ще не знаю, — прошепотів Славко.

Очі Нанті спалахнули.

— Людина — то пуп’янок небувалої казки. Навесні дерева стоять непоказні, безвидні. А потім встає сонце, лине тепло весняної любові, і настає чудо: сади цвітуть! Над землею йде казка. Чуєш, Славку? Люди — пуп’янки майбутньої квітки! Все може здійснити людина, коли збагне, що вона незміряно сильна. Казкарі, герої знали про це. Згадай, що в казці все вдається героєві. Навіть смерть одступає перед ним. Ти думав, чому це так?

— Я приймав казку так, як вона є. Я вірив їй…

— Чудово. Ти вірив. Вір і тепер. Ти — пуп’янок квітки. Ти розкриваєшся, розквітаєш. Чуєш?

— Чую, Нанті, — прошепотів хлопець, вже не відчуваючи під собою землі.

Танули обриси дерев. Імла застилала очі Славкові. Паморочилася голова. Незрима хвиля гойдала хлопця в ніжних обіймах. Потім перед заплющеними очима зажевріло світло. Він глянув — і побачив сліпучо-золотаву квітку. її мерехтливі плинні пелюстки грали, ніби веселка, невпинно розквітали, зникали і знову народжувалися. Ніжні бузкові тичинки ронили в простір сріблистий пилок, дихали ледве відчутним тонким запахом. Квітка наблизилася, охопила Славка теплим вогнем, щезла.

— Вставай! — проспівала Нанті.

Він отямився від забуття, підвівся. Дівчинка стояла перед ним — ще прекрасніша, ніж до цього. На голові в неї був прегарний вінок із живих квітів, хвилясті сонячні коси спадали потоком на плечі, легка райдужна сукня здавалася крильми, що охоплювали її сильне, променисте тіло. Славко від несподіванки не міг промовити й слова: лише дивився і усміхався, сп’янілий від щастя.

— Не дивуйся! — сказала Нанті. — Ти теж змінився. Ти — прекрасний!

Вони взялися за руки, пішли між деревами. їх вітали сосни, дуби і квіти. Такі, як і раніше, знайомі, тільки й дуже відмінні. Славко дивився на них, намагався збагнути — в чому ж та зміна? Нарешті збагнув: пробудженість! Все довкола прокинулося, не спить. Все дихає, плине, відчуває, зливається з довколишніми явищами, речами, істотами. Від листя дубів, від стовбурів сосен, від квіткових пелюсток котяться хвилі ніжності, вливаються у тіло Славка, і він яскраво й глибоко розуміє велику єдність усього живого.

— Де ми? Невже в твоєму краю?

— На шляху до казки, — мовила Нанті.

Хлопець мовчав. До його свідомості почала доходити проста правда її слів. Так несподівано? Так неймовірно? Ми всі живемо серед чудес і див, ми діти казки й небувалого, тільки часто забуваємо про це…

— Я почула твою думку, — прошепотіла Нанті. — Гарно мислиш!

— Як тут тихо, — сказав Славко. — Невже в Краю Казки вічний спокій? Без тривог, без небезпек?

— О, смішний хлопче! — засміялася Нанті. — Вибирай собі будь-яку дорогу!

Вона обняла його за плечі. Блискавиця розірвала простір надвоє. Ніби розпанахалася блакитна запона. В той отвір ринули густі, насичені грозою запахи моря. Нанті з Славком стояли на носі корабля, який різав грудьми пінисті хвилі. Над головою лопотіли блакитні вітрила, в далеч котилися грізні вали.

— Де ми? — закричав Славко, пересилюючи гуркіт моря.

— На шляху казки. Ти боявся спокою? Його в казці немає. Вибирай найнеспокійнішу путь!

— Але ж це мана?

— Що?

— Ця буря! Дракони, якщо вони тут є. Подвиги. Це нам здається?

— Мана? — Нанті загадково усміхнулася. — Спробуй пересвідчитися. Стрибай у воду, відчуй, чи вона — примарна.

Він ступив до борту, глянув униз. Темно-зелена безодня гнівно пінилася, стовпи бризок здіймалися перед носом корабля, залишали на вустах гіркуватий смак.

— Ну, чому очікуєш? Чи побоявся мани?

— А вмерти тут можна? Герой тут може загинути?

— Який же подвиг, коли нема смерті, болю і ран? — запитала Нанті. — Як і на Землі, в Краю Казки є небезпека і смерть. Хочеш в цьому переконатися?

— Хочу, — тихо, але впевнено мовив хлопець.

— Не злякаєшся?

— Ні!

Загриміли громи, і настала пітьма. А потім тиша оповила Всесвіт. Славко тривожно озирнувся. Нема нікого, сутінки довкола. Куди поділася Нанті?

На обрії пломеніла зірниця. Небо стало ніжно-зеленим, почало мінитися, ніби полярне сяйво. Недалеко від хлопця бовваніла стіна лісу, звідти чувся гомін. Славко рушив туди, до людей. Чималенька юрба зібралася на широкій галявині довкола басейну — ставка. Всі спостерігали за казковим видовищем: поверхню прозорої води збурювали якісь глибинні джерела, а вслід за тим перед людьми з’являлися тугі темно-зелені зав’язі латаття. Вони швидко розпукувалися, вкривали воду широченними листками. А посередині басейну випірнув стріловидний пуп’янок квітки, захитався в повітрі, розкрився.

Над юрбою почулося зітхання. Славко збагнув, що люди чомусь віддавна очікують ту квітку. У променях світанку замерехтіли ніжно-білі пелюстки лілеї, заграли на них росяні діаманти. Радісно засміялася білявенька дівчинка, уздрівши те чудо, скочила на гранітний бар’єр басейну, побігла до квітки, ступаючи просто по широких листках. Вона схилилася до пелюсток, вдихнула чарівний запах. І зненацька тихо зойкнула.

— Що сталося? Що таке? — почулися тривожні голоси.

Дівчинка впала навколішки. Славко з жахом побачив, що то була Нанті. Чому вона тут, як він потрапив у цей ліс? Що ж діяти тепер?

З середини прекрасної лілеї вихопилися пружні щупальця, оповили руки й ноги дівчинки міцними обіймами. Стебла рослини сповнилися кров’ю, побагровіли. Люди завмерли від жаху, дехто почав утікати, ніхто не наважувався допомогти беззахисній дитині. Славко не витримав, метнувся поміж людьми, скочив, на кам’яне обіддя басейну і ступив на латаття. Гігантське листя хиталося під ногами, вібрувало, але витримувало його вагу. Хлопець люто стиснув пальцями стебло рослини.

— Нанті, біжи!

Хижі обійми послабли, але дівчинка була непритомна. Вона не могла звестися на ноги, і ось уже нові щупальця-мацаки обіймають хлопця, тягнуться до його шиї, обплутують руки. Він відчуває, як паморочиться свідомість. Чому ніхто не допоможе?

Над водою з’являється чиясь постать, поспішає. Це — дівчина.

— Славку, я з тобою! Тримайся!

То Ліна. Звідки вона, як опинилася тут?

Ліна піднімає на руки маленьку Нанті, несе її геть від отруйної квітки. Славко насилу виривається із щупалець, падає у воду, брьохаючи, добирається до берега. Оглядається. Довкола нікого нема. Тільки він, Ліна і Нанті в неї на руках. Нанті стала зовсім маленькою і безпомічною. Що ж з нею робити?

— Додому… я хочу додому, — жалібно озивається Нанті. — До рідних квітів…

Зникає ліс. Довкола — пустельні гори. На обрії зловісні звиви чорних смерчів, що сягають від землі до неба. Вони похитуються, ніби велети-змії, наближаються до дітей.

— Де твій дім? — запитує Славко. — Куди йти, Нанті?

— До сонця, — шепоче дівчинка. — Йдіть туди, де сонце…

Славко кинувся на схід сонця, прямо у вогнисте марево. Ліна з врятованою дівчинкою поспішала за ним. їх обступили гори, обабіч клекотіли люті потоки, а позаду загрозливо мчав, переслідуючи їх, багатоголовий смерч-дракон, дихаючи пилом-курявою і крешучи страшні гуркотливі блискавиці.

А потім — непритомність. Коли Славко прийшов до тями, він знову був на палубі корабля поряд з Нанті. Дівчинка знову така, як раніше. Ліна щезла. Хлопець тривожно оглянувся, все ще не розуміючи, де він і що сталося. Нанті підтримувала хлопця.

— Що зі мною було? — дивуючись, запитав Славко.

— Ти подолав шлях казки, — озвалася дівчинка. — І не зрадив їй, а діяв, як герой. Ти врятував мене, Славку, не пожалів себе, щоб жили твої друзі…

— А Ліна? — зітхнув хлопець. — Чому я бачив її? Вона ж не любить мене. Вона стала зла і недобра…

— Не поспішай судити друзів своїх, — сумно мовила Нанті. — Часто прекрасне заховане глибоко в їхньому серці. Треба бурі, треба казки, щоб вийшло назовні. Не забувай цього, Славку, не забувай! А тепер — ходімо!..

Ніби незрима рука обрізала бурю, грозу. Щезло море, корабель. Вони знову стояли на горбах, дивилися на далекий Дніпро. Це був знайомий земний краєвид — хатки між багряними деревами, димок над дахами, журливі гудки пароплавів над луками. Нанті мала на собі білу вишиту сукню, бліде личко було по-земному втомлене й чомусь печальне.

— Сонце заходить. Пора, — сказала вона.

— Куди? — не збагнув він.

— Ти забув? Я знову стану квіткою…

— Нанті… Печаль тисне моє серце. Такі дива ти відкрила мені, але ще чогось не хочеш сказати! Що я можу зробити для тебе… для вас? Чого ти ждеш від мене?

— Ходімо, Славку! Ходімо!

Теплий пісок співав під ногами, лози ласкаво торкалися обличчя, живицею пахтіли сосни. Ніби все те саме, але й тут, у знайомому світі, Славкові ввижалися зміни. Він ніколи не забуде того дивовижного потоку єдності й любові, який зв’язує в спільну мелодію людей і рослини, птахів і далекі зорі на шляху казки.

РОЗЛУКА

Багряні промені сонця торкалися верховіття дерев. Над лісом затихав гомін дня. Осінь сумовитим пензлем малювала на кущах, на деревах пишні пурпурно-золоті шати. Діти йшли під тим святковим склепінням мовчки, в задумі. Нанті все поривалася вперед, Славко ледве поспішав за нею. Чому вона так зненацька змінилася? Спохмурніла, збентежилася. Ось уже видно хатинку. Дівчинка на хвилю зупинилася, уривчасто сказала:

— Біда!

— Що сталося?

— Хутчій!

— Я нічого не збагну!

— Я бачу, відчуваю!

З ґанку хатини стрибнула якась постать, злодійкувато озираючись, метнулася до воріт. В руках у неї щось мерехтіло. Славко пізнав Онопрія, кинувся за ним.

— Стій! — закричав він. — Стій, кажу тобі!

Він догнав Прі за тином, схопив за сорочку. Той виривався, одбрикувався, щось тримаючи в руці.

— Ти чого лазив до хати?! — закричав Славко.

— Вони ж відьми! — огризнувся Прі, ненависно дивлячись на хлопця. — Я вирішив глянути, з ким це ти там дружиш! Мене Ліна підбила. Ги! А там — нікого, лише квіточка над столом. Так я її…

— Квіточка? — схвильовано скрикнув Славко. — Дай сюди!

— А я її об пеньок! — Прі замахнувся, десь біля ґанку відчайдушно закричала Нанті.

Спалахнуло примарне блакитне полум’я. Онопрій злякався, кинувся в кущі. Над розбитою квіточкою з’явилася бабуся, вона тяжко застогнала. Потім ветхе тіло її розтануло, і перед Славком виникла постать високої красуні з фіолетовим вінком на чолі. її оточував вихор вогню, каскад ніжно-зелених кіс спадав до пояса. Вона сумовито глянула на хлопця і сказала:

— Казка скінчилася, синку! Жар-птиця покидає тебе! Прощай, прощай, прощай! Нанті, летімо!

Пружний клубок полум’я піднявся вгору, розкидаючи довкола себе грозові запахи і розсипаючи яскраво-фіолетові іскри. Славко оглянувся на дівчинку. Нанті вже бігла до нього, простягнувши руки. Палко обняла хлопця, рішуче одступила вбік. На її грудях зажевріла сліпуча іскра, як і тоді, в хатині. Майнуло блакитне крило спіралі. Славко відчув, що ось зараз станеться страшне, безповоротне, що він втрачає те, без чого не зможе жити.

— Нанті! Зажди! Не покидай мене! Нанті… Катю!

— Я ждатиму тебе, Славку, — ніжно сказала вона.

— Де? Коли? — у відчаї скрикнув він, кидаючись до неї.

— На шляху казки. Всю вічність! Стій, не підходь!

Нанті пропала, над подвір’ям поплив вогнистий клубок, з тріском і гуркотом покотив у небо. Славка огорнула гаряча хвиля. Він знеможено впав біля пенька і, дивлячись на спотворену квіточку, гірко заридав. Хтось підійшов до нього, поклав долоню на голову. То була Ліна. По її обличчю котилися рясні сльози.

— Я винна, — шепотіла вона. — Гадала, що вони обманщики, що вони затягли тебе в щось погане. А тепер бачу, що то була казка… я не повірила тобі… не повірила собі…

Перлисті пелюсточки розбитої квітки заворушилися, розійшлися. На дітей глянуло велике сумовите око чудо-цвіту. Почувся шепіт:

— Не плач, Славку, чуєш? Любий хлопчику, ми лише квіти далекого казкового краю. Ми — марево для вас… Дружи з Ліною, в ній зріє казкове зерно. Зростіть його, прикрасьте свою планету… Ми не встигли всього сказати вам… Наша планета в біді, наша казка згасає, і рятунок залежить від вас. Його принесе той, хто віддасть життя своє за казку. О, мій хлопчику, чи збагнеш ти? Чи зрозумієш?..

Сяйво пелюсточок згасло, око заплющилося. Квіточка почорніла, зморщилася. За якусь мить на пеньку лежала лише купка попелу. Славко, охопивши долонями обличчя, невтішно плакав.

— Не треба, Славку, — обнявши його за плечі, вмовляла Ліна. — Я все збагнула. Ми знайдемо Нанті. Ми побачимо край казки. Я була зла, погана! Тепер я зненавиділа сама себе… таку, як була… Віднині буду з

тобою… хай горе, хай радість… а ми — з тобою… Чуєш, Славку? Ми знайдемо Нанті, допоможемо їй! І подругам-квітам допоможемо!

Тієї ночі знову шаленіла небувала гроза.

Частина третя

ПОШУКИ ПРИШЕЛЬЦІВ

УСМІШКА КОСМОНАВТА

Котилися дні.

Жовтень зривав листя з дерев, вкривав розцяцькованою ковдрою втомлену землю, готував її до зимового сну. Все йшло, як завжди. Кожного ранку — школа, навчання, праця в майстерні, бесіди в обсерваторії. За тим феєрверком життя учні та вчителі стали забувати про дивну літню подію, про появу незвичайної дівчинки, про чутки, які ходили довкола цієї історії.

Лише Максим Іванович не забув. При зустрічі з Славком пильно дивився на нього, ніби хотів щось запитати, про щось поговорити. Хотів… і не міг. Одводив погляд убік, шкандибав собі далі, замислено схиливши сиву голову.

Наяву змінилося одне: Ліна ігнорувала Прі, не помічала його. Він дивився на неї здалека, винувато зітхав, але не смів переступити незримої забороненої межі. Зате Славко був з дівчиною нерозлучно. Разом вони ходили до школи й назад, разом готували уроки. А найчастіш їх бачили в лісі.

Інколи вони, гуляючи, доходили аж до Чортової Долини. Мовчки спускалися по крутій стежині. Славко знаходив знайоме місце. Вона, сідала на пеньку, він стояв поруч, біля вікового дуба. Пливла тиша, і діти

слухали її, ніби намагалися почути те, що хвилювало їхні серця. Славко жадібно вдивлявся в сутінки лісу, палко сподіваючись, що раптом, несподівано з’явиться десь з-за кущів ліщини мерехтливий летючий вогник.

Чуда не було.

Кряжисті дуби скидали літнє вбрання, засинали, осики тремтливо роняли багряні п’ятаки листя, розлучаючись з тим останнім скарбом своїм. Діти йшли поволі назад, інколи оглядаючись. Дивилися одне одному в очі, вели тривожну розмову, завжди майже ту саму.

— Ліно, я інколи боюся.

— Чого, Славку?

— Чи було це? Нам не приснилося?

— Було, Славку, — сумно промовила дівчинка. — Було… і ніколи не дасть нам спокою…

— Мені кожної ночі сняться сни.

— Що?

— Обличчя Нанті… таке, як я бачив її в Краю Казки. Тільки печальне. Вона дивилась на мене докірливо. Що нам діяти, Ліно? З ким порадитися?

— Ми лише діти.

— Правда твоя. В казці простіше. "Прощайте, батьку, прощайте, мамо! Дайте мені торбу, викуйте мені булаву — йду у світ шукати щастя. Хочу звільнити край рідний від змія лютого". Спробуй в житті так.

— А може, саме так і треба? — задумливо запитувала Ліна.

— Гаразд, — скептично згодився хлопець. — Давай втечемо з дому. Чи надовго? Десь на станції затримають. Куди, хто, звідки? Що хочете робити? Що ми їм скажемо? Шукаємо казки?! Хочемо зустріти людину, яка б вказала нам шлях до Планети Квітів? А хто нам його покаже? Вчені посміються, астрономи не захочуть навіть розмовляти.

Ліс кінчився. Вони входили до села. Кінчилися й розмови. Треба було робити уроки, готуватися до наступного дня. Тривога залишалася, несла якусь солодку муку очікування і безнадійної віри.

Одного разу Максим Іванович повідомив школі радісну вість: до Вогників приїде в гості відомий космонавт Іван Король. Його запрошено оглянути шкільну обсерваторію, виступити перед учнями. Прославлений герой охоче згодився на пропозицію Максима Івановича, тим більше, що він гостював восени в рідному селі на Полтавщині і міг заскочити до Вогників по дорозі.

Особливо чекали того дня Ліна з Славком. Може, це саме те, про що вони мріяли? Може, наступна зустріч допоможе їм відшукати казкову стежину до Планети Квітів? Невже космонавт нічого не знає про неї? Не все ж вони пишуть у книгах, може, щось залишають для найближчих друзів, для себе.

Той день настав. Короля зустрічало все село. Був коровай хліба з сіллю. Були вітальні промови. Король зупинив ті урочистості, вибачився. Сказав, що не розраховував на довгі церемонії, має обмаль часу і хоче одразу зустрітися з учнями.

Космонавта щасливі учні повели до себе. У широкому павільйоні обсерваторії він розповідав про свої польоти, про небезпеки і радощі космічних шляхів, про товаришів, з якими він навчався й працював, про стареньку матір, до якої він оце навідувався і якій було зовсім байдуже —

чи славетний її син, чи ні, аби він тільки живий повернувся з далекого польоту.

Школярі дивувалися, раділи. Прискіпливо розглядали героя, намагалися збагнути — в чому ж його незвичайність? І не знаходили відмінностей, які б вирізняли його від інших людей. Середній на зріст, неквапливі стримані рухи, спокійний погляд великих сірих очей.

Може, тільки Славко відзначив щось небуденне. Чи скорботну рисочку біля вуст? Чи ледь помітні тривожні іскорки в глибині прозорих очей? Чи погляд, який зненацька ставав нерухомий, заглиблений у щось невидиме?

Космонавт помітив хлопця, інколи зустрічався з ним поглядом, ласкаво усміхався. А коли Максим Іванович почав водити Короля довкола телескопа, Славко опинився поруч космонавта. Той поклав свою руку на плече хлопця, схилився до нього і запитав:

— Ти хотів щось сказати мені?

— А звідки ви знаєте? — вражено скрикнув Славко.

— Я все знаю, — жартома сказав космонавт.

— Дуже хочу, — кивнув хлопець. — Я і моя подруга. Це — важливіше від життя.

— Тоді зустрінемося, — шепнув Король. — Тільки тепер незручно. їхатиму назад, сядьте в мою машину.

Провезу вас лісом, поговоримо.

Урочистий клекіт сплив. Скінчилася зустріч. Космонавт почав поспішати. Його навантажили копицею сувенірів, подарунків. Провели до машини. Сідаючи до "Волги", він запитливо оглянув гурт учнів та вчителів. Побачив Славка, кивнув. Хлопець схопив Ліну за руку, протиснувся з нею до космонавта.

— Сідай, — сказав Король, відчиняючи задні дверцята.

— В чому річ? — запитав Максим Іванович.

— У нас своє, — заспокоїв його космонавт. — Не турбуйтеся, вони незабаром повернуться…

Машина рушила. Затихли вітальні крики. Сонний ліс сипав назустріч пригорщі пожовклого листя. Космонавт глянув у дзеркальце на збентежені личка своїх гостей. Зупинив машину. Повернувся до них обличчям.

— Говоріть. Чи не зайцями бажаєте полетіти в космос? Тоді не вийде, — засміявся він. — Тепер електроніка, контроль. Не заховаєш зайвого сувеніра, не те що людини. То лише у фантастичних романах таке можливе…

— Ми не про те, — видихнув хлопець. — У нас таке, що й ви можете не повірити…

— Чому "й ви"? — здивувався космонавт. — Хіба ви вже комусь говорили, до когось зверталися? Про що, власне, мова?

— Можна, я одразу?

— Так і треба, — кивнув Король. — Як на фронті… або в космосі. Там зайві слова — катастрофа. Викладай, я слухаю!

І хлопець розповів усе, як воно сталося. Про грозову ніч, про пошуки метеоритів, про казкову хатинку і бабу-ягу, про літаючу квіточку і Нанті.

Космонавт слухав, не перебиваючи. Інколи заплющував очі, і тоді видно було, як біля його скроні б’ється під шкірою, напружено пульсує жилка. Хлопець опасливо поглядав на Короля: чи не сміється, бува? Чи не глузує?

Обличчя героя було незворушно-серйозне, лише біля вуст інколи з’являлася легка, лагідна усмішка. Така, як в дитини, коли вона вві сні бачить щось прекрасне, приємне.

Славко закінчив свою оповідь, і космонавт ще кілька хвилин сидів непорушно. Потім розплющив очі. Поклав руку на плече хлопця.

— Я заздрю вам обом, — сказав він.

— Нам? — здивувався Славко. — Мабуть, насміхаєтесь?

— Правда. Таке стрічається не кожному. У нас, у космонавтів, теж буває незвичайне… таке, про що не пишуть в газетах, в книгах, але щоб так…

— То що ж ви нам порадите? — несміливо запитала Ліна.

— Та хіба ж тут потрібна порада? — палко сказав Король, щиро дивлячись на неї. — Друзі мої, не до мене ж зверталася чудо-цвіт, Нанті, чарівна істота з далекого краю? Чуєте? Не до мене, а до вас! Чому ви забули про це? Чому шукаєте відповіді поза собою?

— Я… ми думали, що старші…

— Які старші? — здивувався космонавт. — Хіба в казці старші добувають жар-птицю? Хіба не наймолодший? Хіба не той, над ким насміхаються, глузують? Братці ви мої! Не ждіть відповіді від учених чи космонавтів! У них — своє, у вас — своє! У нас — наукова казка, у вас — просто казка! І та й та — прекрасна! Ви гадаєте, що у нас все гладенько? Ого! Такі бурі гримлять, що страх! Буває, якийсь вчений чи космонавт висуне нову гіпотезу або проект, а на нього — стріли, стріли! Абсурд, кричать, безумство, авантюра! А далі — глядь! — минає час, і "авантюра" летить в небо, або відкриває нові частки, або дає для пізнання нові шляхи в теорії чи практиці. Наука, братці ви мої, це теж дивовижна казка! І хто хоче йти у ній широким шляхом — той не відкриє нічого нового. Отак і ви… в своїй чарівній казці не шукайте поради того, хто не звідав небувалого шляху…

— А де ж ті, хто звідав? — гірко запитав Славко.

— Будь ти перший! — твердо мовив космонавт.

— Я? — завмер від несподіванки хлопець.

— А чому б і ні? Хтось же повинен бути піонером?

— А куди йти? Де шукати?

— Піонери не питають, а йдуть! Там, де пропадеш сам, і коня згубиш, — дивно всміхаючись, сказав Король. — Таку стежку завжди вибирали лицарі-звитяжці. Ну, мені пора! Виходьте з машини. Там, мабуть, ваші друзі вже непокояться…

Діти вийшли на дорогу. Космонавт обняв їх за плечі, пригорнув до себе.

— У мене ще більша тривога, — прошепотів Славко. — Я гадав, що ви…

— Що я? — сумно од казав Король. — Ти забув мої слова, що я заздрю вам, любі мої! Відкиньте смуток, дивіться довкола розплющеними очима. Казка знайде вас, якщо ви її діти. Чуєте? Вона знайде. Тільки й ви вічно прагніть до неї.

Машина рушила з місця, курява заслала її. І ось уже не видно нічого. Тиша залягла в лісі. Славко з Ліною, взявшись за руки, пішли до села.

Славко мовчав, а перед ним пливло привітне, усміхнене обличчя космонавта, чувся приглушений голос: "Хто хоче йти відомими шляхами, той не відкриє нічого нового… Будь перший!"

НЕБЕСНА ФЕЄРІЯ

Навесні, в квітні місяці, сталося дивне явище.

На північному заході, годині о сьомій вечора, в небі з’явилося феєричне видиво: попереду летіло щось велике, темне, а за ним — рядами — десятки менших утворів із своїми розмаїтими хвостами. Все це разом переливалося, вигравало райдужними барвами — від фіолетового до червоно-вишневого — і безшумно прямувало на південний схід.

Феєрію бачило багато людей — і закохані пари, і хлопчаки, що ганяли обручі та гралися у війну за селом, і дядьки та тітки біля магазину.

Та найбільше тим видивом захопилися Ліна з Славком. Воно знову будило затаєне прагнення до небувалого, збурило душу. Славко не спав цілу ніч, перевертався з боку на бік. А вранці запитав Максима Йвановича:

— Ви не дзвонили до Києва? Що воно було?

— Не дзвонив, — знизав плечима астроном. — Підождемо, може, хтось виступить по телевізору чи радіо…

— А самі?

— Що самі?

— Самі поясніть нам. Що ви думаєте про це явище?

Астроном згодився. Надвечір вся школа зібралася в обсерваторії. Учні поїдали очима Максима Йвановича, ждали незвичайних одкровень. Він, примруживши очі, скептично усміхався.

— Знаю — всі чекають чогось фантастичного. Розчарую вас: я не вірю в пришельців. Адже ви про них думали?

— Правда! — закричали діти.

— То були пришельці!

— А що ж інше? Таких ракет у нас нема!

— Тихо, — притишував їх астроном. — Справді, явище незвичайне! Але чому пояснювати його неодмінно пришельцями, інопланетними космонавтами? Це вже стало звичкою. Інколи — поганою звичкою. Бо всі інші гіпотези відкидаються як нецікаві. А в науці нема нецікавого. Наука вимагає лише одного — факту, істини.

— То що ж воно було? — зашуміли учні.

— Може, метеорологічне явище електричного походження. Ніби кулясті блискавиці. Ми ще мало знаємо про електромагнітні сили атмосфери, про їхній взаємозв’язок з космосом. Також це могли бути уламки ракет або метеорити.

— Не могли! — похмуро заперечив Славко.

— Чому?

— Бо уламки б летіли безладно. І світилися б однаковим кольором. А тут — різні барви, наче у веселці. Всі ті штуки летіли рядочком… наче журавлі у вирій… Так метеорити не літають, і уламки ракет теж так не літають.

— Слушно, — згодився Максим Іванович. — Логічно. Але ж довести, що то інопланетні кораблі, ти теж не зможеш? Є, може, ще тисячі варіантів, про які ми не знаємо…

— Але перший варіант — найцікавіший, — підхопила одна восьмикласниця. — Мені дуже хочеться, щоб то були брати з інших світів.

— Мало чого нам хочеться, — знизав плечима Максим Іванович. — Треба тверезо дивитися на світ. В нашій системі Земля, певно, єдина заселена планета, яка має мислячих істот. Може, є життя на Вен ері або навіть на Юпітері, але якесь примітивне. Що ж до мислячих істот, то треба відкинути всякі ілюзії…

— А може, вони прилітають з інших зірок, — не здавалася дівчина. — Там теж можуть бути заселені планети…

— Можуть бути, — згодився астроном. Він підійшов до зоряної карти. — Ось гляньте: найближча зоря — Проксима Центавра, біля неї — Альфа Центавра. Промінь летить звідти чотири роки. Звичайна ракета летіла б сотні тисяч років…

— А фотонна? — вихопилося у Славка.

— Є такий проект, — кивнув астроном. — Потужний потік фотонів або квантів — частинок світла — штовхає гігантське дзеркало, розганяє його до променевої швидкості, це дає можливість житловій каюті, що прикріплена до дзеркала, подолати зоряну безодню за кілька років.

Прекрасно, заманливо! Та хочу повідомити, що розрахунки показують абсурдність того проекту.

— Чому? — занепокоїлися учні. — Але ж фантасти пишуть?

— То ж фантасти! — іронізував учитель. — А розрахунки показали: щоб одправити одну тонну корисного вантажу до Проксима Центавра, знадобиться мільйон тонн палива, та не якогось там хімічного, а термоядерного, яке ще навіть не відкрите!

— Ух ти! — прошелестіло в обсерваторії.

— Ото ж бо! Крила мрії розтоплені сонцем істини. Так, як у міфі про Ікара. І впали ви, друзі, у море розчарування…

— А може, вони якось інакше літають, — понуро озвався Славко.

Максим Іванович пильно глянув на нього, їхні очі зустрілися, щось сказали одне одному і знову розійшлися.

— Не будемо гадати, — махнув рукою учитель. — Може, справді відкриється якась нова можливість, тоді можна буде цілком реально думати про міжзоряні польоти. Чи досягли цього інопланетні брати? Сумніваюся… Ми не маємо фактів про їхні прильоти.

Учні розходилися з обсерваторії розчаровані. Чогось їм було жаль, щось вони втратили.

А ввечері по телевізору згадали про таємничу подію. Дівчина-метеоролог впевнено заявила, що мільйони людей спостерігали це не вивчене атмосферне оптичне явище. Причина його невідома, але вона сподівається, що розвиток науки… і так далі… тому подібне.

Славко з Ліною гуляли того вечора між весняними деревами в лісі, захоплено перемовлялися.

— Ти не вір скептикам, Ліночко. Це — точно пришельці.

— А я й не вірю. Я сама так думаю, що то — небувалі гості.

— Слухай, я оце сидів за партою — і в моїй голові раптом виник план…

— Який план?

— Той, що нам треба!

— Ой, кажи!

— Слухай! Нам ніхто не поможе тут, на Землі! Бо наша наука не має таких апаратів, щоб знайти Планету Квітів… тим більше, коли вона невидима і невідомо де її шукати.

— Так ти думаєш, що…

— Атож, треба знайти пришельців. Може, в них наука сильніша, вони знають більше. Вони б помогли нам.

— Ой, Славку! — Очі дівчини спалахнули чорно-синіми вогнями. — Це здорово! І страшно! Тільки ж…

— Я вже все обдумав, — гордо сказав Славко. — Сядь ось тут на пеньку, я тобі розповім…

Він посадив свою подругу на дубовий пень, ніби на трон, сам ходив перед нею, жестикулюючи, доводячи.

— Слухай мене уважно. І заперечуй, якщо я скажу дурницю…

— Кажи, кажи!

— Раз вони є на Землі, раз вони з’являються інколи над планетою, то у них є тут місце, де вони збираються… ангари майстерні, чи що…

— Чому ти так гадаєш?

— Бо літати з інших планет сюди-туди невигідно кожного разу. Вивчати планету треба солідно, протягом довгих-довгих років, а може, й століть. Треба збирати експонати, зразки. Отже, склади, бази, лабораторії…

— Та їх би вже давно знайшли дослідники, вчені. Мандрівники скрізь побували на Землі.

— Не скрізь, — заперечив Славко. — В Південній Америці, в Андах є ще багато недосліджених місць. В Антарктиді. В Гімалаях. У нас на Памірі. Недавно у Новій Гвінеї знайшли цілий народ невідомий. І нових тварин інколи відкривають. Візьми хоч би й наш Памір. Там майже восьмикілометрові гори, страшні ущелини, вічні хмари. Де ти їх знайдеш, якщо вони цього не захочуть? А крім того, треба шукати.

— Дуже цікаво, — прошепотіла Ліна, підпираючи долонями личко. — Дуже заманливо… спробувати… Може, вони справді нам допоможуть? То ти думаєш, що їх можна знайти? А де?

— Ми з тобою махнемо до Паміру. Там гори таємничі, недосліджені. Я читав недавно книжечку про ті гори… так автор пише, що Памір ще таємничіший від Гімалаїв!

— Ух ти!

— Точно! Як тільки я прочитав це — одразу вирішив: туди!

— Так це ж тікати треба?

— Атож! Літо настане — і гайда!

— Вчителі гніватимуться! Грому буде від рідних — ой-йой-ой!

— Вернемося — ніякого грому не буде! Шана буде! Привеземо з Планети Квітів сувеніри, докази, що ми там були.

— То ти думаєш, що ми таки полетимо?

— Атож! Невже я тобі отут все це просто так товчу, для забави? Потихеньку треба готувати вдяганку, сухарі, цукор. Гроші одкладати потроху. Я вже зібрав тридцятку.

— І в мене є двадцять.

— Бач, вже солідно. Тільки тихо, щоб ніхто нічого…

— Могила, Славку! Ніхто нічого!

ТРЕТІЙ ЗАЙВИЙ

Сама доля йшла назустріч змовникам. В кінці квітня до школи надійшов лист із Середньої Азії, від таджицьких школярів. Учні середньої школи з далекого гірського кишлаку писали українським друзям, що самі майструють телескоп, що дуже залюблені в зорі і хотіли б зав’язати щиру дружбу. А для того запрошують членів астрономічного гуртка приїхати до них у гості цього літа.

Дізнавшись про таку оказію, Славко з Ліною ледве не збожеволіли від радощів. Вони після уроків помчали до своєї схованки в лісі. Там, у глибоченному яру, під широким пеньком, у них були сховані два рюкзаки, куди складали консерви, сухарі, тепле вбрання, поліхлорвінілові скатертини, якими Славко хотів користуватися замість плащів або наметів.

Схопившись за руки, вони кружляли в якомусь дикунському танці, щасливо сміючись. Потім, зупинившись, попадали на парку весняну землю. Зірвавши пучок фіалок, Славко прилаштував своїй подрузі на чоло вінок, захоплено примовляючи:

— Ну, тепер ти бачиш? Бачиш! Нам помагає казка!

— Тепер вірю, Славку! Вірю, що нам пощастить!

Вони відкрили свій тайничок, перевірили, чи все на місці, поклали до рюкзаків ще дві банки сухого молока. І в ту хвилину, як вже збиралися прикидати свої скарби сухою глицею, позаду них хтось кашлянув. До пенька підсунула тінь. Ліна скрикнула. Славко прикрив нору, озирнувся. З-за дерева виглядав Прі, хитро посміхався.

— Ага! — сказав він. — Попалися?

— В чому попалися? — похмуро запитав Славко.

— Ви щось надумали. Я чув.

— Ябеда! — різко крикнула дівчинка. — Нечесно підглядати!

— А чого ж ви перестали зі мною дружити? — насупився Прі. — Що я — гірший од вас?

— Бо ти — вбивця! — одрізав Славко.

— Кого я вбив? Що ти мелеш?

— Чарівну квіточку!

— То Ліна! Вона мене намовила.

— Я не намовляла вбивати. Я просила глянути.

— Еге, тепер не намовляла? — скиглив Прі. Його ніс жалібно наморщився, але в очах видно було хитрі зайчики. — Я ж не знав, яка то квіточка. А потім… я ж мовчу… я ж нікому не кажу, що Катя… чи як її… полетіла в небо. Те знаєте лише ви… і я…

— Ще б не вистачало, щоб ти базікав, — буркнув Славко. — Якщо нам не вірять, то тобі тим більше. Чого ти хочеш, чого тобі треба од нас?

— Дружити з вами, — нахабно сказав Прі, — і щоб ви мені одкрили свою таємницю. Куди збираєтесь?

— Ти однаково з нами побоїшся йти.

— Піду, — рішуче сказав Прі. — Ось тобі клятва — гризу землю! — що піду!

— А як я не скажу?

— Скажу директорові…

— І що? — зневажливо запитав Славко.

— Заявлю, що ви щось надумали…

— Ліно, — ледве стримуючи гнів, мовив Славко, — одійди на хвилиночку вбік, за кущі, а я з ним проведу бесіду… щоб він збагнув.

— Зажди, Славку, — попрохала Ліна. — Не треба. Може, справді, сказати йому? Третій буде не зайвий, якщо він не злякається…

— Я? — пихато запитав Прі. — Злякаюся?

— Добре, — повільно, ніби вивіряючи, мовив Славко. — Я скажу тобі, тільки поклянись…

— Хай мене проковтне мати сира земля, — урочисто проголосив Прі.

— …якщо я видам нашу таємницю, — додала Ліна.

— …якщо я видам нашу таємницю, — слухняно повторив той.

— Отак краще, — полегшено зітхнув Славко, затрушуючи вхід до нори. — Тепер можу сказати. Ми збираємося шукати пришельців…

— Яких… пришельців? — сторопів Онопрій.

— З Венери чи з Марса. Тих, що летіли недавно. Пам’ятаєш?

— Так то ж був оптичний обман? — промимрив Прі.

— Для кого обман, а для нас — ні! Ми хочемо їх відшукати. Ось поїдемо на Памір, і там в горах…

Славко повторив Прі всі свої докази й міркування. Той слухав, недовірливо позираючи то на Ліну, то на Славка. А коли розповідь скінчилася, він посопів трохи, подумав і рішуче мовив:

— Поїду і я з вами. О! Слава буде — то всім порівну.

— А продукти? — запитав Славко. — У нас лише на двох.

— Маю гроші. Назбирав тридцять п’ять карбованців. О! На ваше рота не роззявлю, — гордо заявив Прі.

— А не боїшся? — зневажливо запитала дівчинка. — А то тепер хоробрий, як заєць у норі, а як прийде до діла — дивись, щоб не заскиглив.

— З ким ти говориш? — випнув груди Онопрій.

— Тоді залізно! — схвально мовив Славко. — Збираємося і нікому нічичирк.

"ЗАЙЦІ"

Все йшло, як по писаному. Екскурсія прибула до Душанбе. Там дітей нагодували в їдальні, а Максим Іванович ходив з’ясовувати, коли буде літак для польоту до гірського кишлака. А змовники перезиралися, очікували часини, щоб якось одірватися від своїх.

Надвечір вони шаснули десь поза складами на край аеродрому. Учні на чолі з Максимом Івановичем вже прямували до літака, на якому вони мали летіти далі. Учитель турботливо оглядав своїх вихованців, спантеличено розводив руками. Втікачі бачили все те, проте не показували носа з-за тюків, де вони причаїлися. Лише Прі тремтів усім тілом і поривався встати.

— Може, ну його! Га? Може, побігли? Щоб разом з усіма? Га? А то… буде лихо…

— А клятва? — зловісно прошепотів Славко. — Ти забув?

Над аеродромом почувся голос диктора. Він звертався до трьох учнів, які загубилися і яких чекає літак. Кілька хвилин повідомлення повторювалося. Потім дверцята літака зачинилися, машина почала вирулювати на старт.

— Заспокоїлися, — сказав Славко. — Ми ж не маленькі. Вирішили, що ми десь мотнулися в місто. Ну, я піду на розвідку.

Темніло довкола. Над аеродромом спалахнули неонові вогні. Небо гриміло моторами. Прі з Ліною сиділи в кущах, на краю аеродрому, дивилися в зоряний безмір, хапали нервові дрижаки від напруженого очікування. Хлопець прислухався до ревища літаків, полиски прожекторів падали на його похмуре обличчя.

— Дурень я, дурень! — жалісно шепотів він. — І хто мене смикнув за вами? І нащо воно мені? Нічого ж не вийде з цієї затії! Ні слави, ні користі! Чого захотіли — казку знайти! Ой, дурні, дурні! А неприємностей — ой, скільки буде!

— Як ти мені набрид! — пробурчала дівчинка. — Гірше редьки з хріном. Посоромився б!

Прі промовчав. Посопівши трохи ображено, вмостився в бур’яні, підклав рюкзак під голову, накрився піджаком. Дівчинка виглядала з-за кущів, очікувала Славка. Нарешті недалеко від них вигулькнула із сутінок темна постать. Почувся шепіт:

— Лади! Повезло…

Прі здригнувся від несподіванки, невдоволено запитав:

— В чому там повезло?

— Мовчи! Тут, на краю поля, стоїть вертоліт. Здоровенний. Летить у гори. Щось везе геологам. Хатину, продукти, ще там щось. Туди, де нам треба — в найвищі гори. Краще й не придумаєш! Зараз щось вантажать. Заховаємось між тюками, ніяких квитків не треба. Класно буде. Готуйтеся — і гайда! Пішли…

Втікачі попрямували за Славком. Зупинилися навпроти вертольота-гіганта. Біля коліс поралися льотчики, про щось весело перемовлялися.

— Лагодять, — шепнув Славко. — Скоро полетять…

Ось льотчики зібралися до гурту, погомоніли. Потім один поліз усередину, інші поволеньки рушили до приміщення аеропорту.

— Ще двадцять хвилин, — почувся голос. — Перекусимо в буфеті — і в путь!..

— Чули? — прошепотів Славко. — За мною!..

Він став навколішки, поповз по бетону, тягнучи за собою рюкзак. За ним — Прі з Ліною. Біля входу Славко зупинився, піджидаючи товаришів.

— Тихенько щоб, як миші. Ні гу-гу!

Втікачі шаснули до люка. Прохід був завалений ящиками, мішками, м’якими тюками, гофрованими стінами збірного будиночка. Славко схопив дівчинку за руку, потягнув її вглиб салону.

— Сюди. Ось тут лягаймо, за цим ящиком. Ніхто не побачить, і м’яко. Можна спати. Ще краще, як на ліжку. Тсс! Замри!

Діти принишкли. В проході спалахнуло тьмяне світло. По стінах салону попливла тінь. Почулися голоси. Льотчики буденно говорили про

домашні справи. Зачинилися з тріском вхідні дверцята. Настала тиша. По стінах поповзли світляні зайчики. Ліна й Онопрій цокали зубами від страху. Славко цикнув на них обурено.

— Чого ви цокаєте, наче насіння лузаєте? Ану цитьте!

— Так воно само цокає! — гикнув Прі.

— Я тобі нагикаю! Замри, бо почують!

Загули стартери, загриміли мотори. Вертоліт колихнувся, м’яко піднявся в повітря. Поштовхи вщухли. Крізь ілюмінатори заблищали яскраві зірки.

ГОРИ

Снилися Ліні гори. Не такі, як на картинах, а казкові, незвичайні. Кришталево сяють променисті вершини, над ними пливуть небувалі рожеві і блакитні хмари. А вона із Славком летить понад тими хребтами, роздивляється, що там ховається внизу, під білою запоною.

Ось широка площина, на ній блакитна куля. Біля неї стоїть високий пришелець. Срібно сяє на ньому скафандр, полум’яно палають очі. Він заклично махає рукою, гукає, і голос його лунає попід зорями:

— До мене, шукачі! Я давно чекаю на вас!

Ліна з Славком радісно зупиняються біля нього. Хлопець запитує:

— А чому ви чекаєте нас?

— Тому, що Всекосмічна Рада Сонця нагородила вас польотом до далекої планети.

— А за що?

— За мужність. За віру в казку. Сідайте — корабель жде!

Славко щасливо усміхається, хапає дівчинку за руку, трясе її.

— Ти чуєш, Ліночко? Ти чуєш? Ми досягли, ми знайшли! Ліночко, прокинься!

Що таке? Чому прокинься? Хіба вона спить?

Щезає тінню апарат, пришелець, казкові гори. Чується гуркіт моторів. І зовсім поряд тихий голос Славка:

— Сідаємо. Ліночко, прокинься…

Вона протирає очі, позіхає. Ще не може одразу усвідомити, де це вони, що з ними.

— Де ми?

— В горах. Приземляємося. Тихенько…

В грудях дівчини — холодок. Острах стискує серце. Вона все згадала. Вони мандрують, шукають таємниці. Одірвалися од своїх, кинулися в безодню. Страшно й тривожно…

За ілюмінаторами видно блідо-синє небо, пасма молочних хмар, кришталево-крижані гори. Шум гвинтів затихає. І одразу — громова тиша. Вона оглушує, заповнює все. Мов крізь вату, чуються голоси. Втікачі прищулюються в своїй схованці.

Одчинилися дверцята, звідти потягло холодом.

— Світає, — почувся голос льотчика. — Піду до геологів, хай забирають вантаж…

— Пора, — шепнув Славко.

Захопивши рюкзаки, вони поповзли до люка, вискочили з вертольота. Метнулися геть від машини, заховалися під захистом скель. Відсапуючись, оглянулися.

Бліде світання розгоралося, вирізьблювало дикий мальовничий краєвид. Такого ще діти не бачили в своєму житті. У вузькій долині під ними шаленів сивий гірський потік. На крутих урвищах ліпилися якісь убогі чагарі, а трохи нижче — біля води — вже зеленіли трави, розквітали квіти. Над ущелиною повзли клапті туману, між ними то з’являлося, то щезало громаддя вертольота. До вертольота підійшли люди, жваво гомоніли про щось, сміялися.

— Тікаймо, а то помітять, — сказав Славко.

Вони пробігли трохи по вузенькій стежині, зупинилися під химерною червонуватою скелею. Онопрій занепокоєно оглянувся, понуро запитав:

— Де це ми?

— В горах, — сказав Славко.

— Сам бачу, що не в лісі, — огризнувся Прі. — А де? Куди нас занесло? Ні будівель, ні людей…

— А ти хотів пришельців шукати серед людей? — насмішкувато глянула на нього Ліна, хоч сама тремтіла від хвилювання.

— А я нічого не хотів шукати, — лиховісно сказав Прі, одвертаючись від неї. — То ви мене підбурили.

— Сам причепився, — обурено гримнув Славко. — Мовчи тепер! Псуєш завжди настрій! Слави закортіло? Тоді не треба скиглити! Ти гадав — так просто відкрити щось нове? Хіба не читав книжок, як героям доводилося важко?

— Це ви — герої? — іронічно буркнув Прі.

— Не герої, — сказав, як одрізав, Славко. — З такими, як ти, не станеш героєм. І чого ти боїшся? Харчі є. Води навколо — скільки влізе. А дрижать жижки — вертайся назад!

— Куди вертайся? Завів у скелі, а тепер — вертайся!

— Біжи до вертольота. Льотчики заберуть тебе, одправлять у Душанбе. Підеш в міліцію. А міліція — додому. Тільки дивись, не видавай нас. А Максиму Йвановичу скажеш, що ми шукаємо пришельців.

Прі глянув у долину, подумав, хмурячи брови. Спідлоба глянув на дівчинку. Вона зневажливо одвернулася.

— Не вернуся. Шукатиму разом з вами.

— Тоді щоб я більше не чув твоїх стогонів. Беріть рюкзаки. Ходімо.

Вони рушили вглиб гір по вузенькому кам’янистому карнизу. Над головою громадилися страшні потріскані скелі, внизу скакав на порогах бурхливий потік. Інколи прояснялося сонце, тоді в хмарі бризок спалахувала веселка, ніби якесь казкове видіння.

В окремих місцях карниз так звужувався, що на ньому ледве вміщувалася нога. Тоді Славко сповільнював крок, очікуючи товаришів. Пробиралися над прірвами потиху, не дивлячись у запаморочливу глибінь.

На обід зупинилися в глибокій ущелині, біля прозорого джерела. Поряд іскрилися шари снігу, дихало холодом. Славко хутенько назбирав хмизу, розпалив багаття. На плоскому камені поставив казанок. Незабаром весело забулькала вода. Ліна розім’яла пшоняний концентрат, висипала в окріп. Помішувала.

Славко схилився над казанком, вдихнув пару.

— Смачно!

— Мине ще два дні — зовсім смачно буде! — пробубонів Прі, понуро дивлячись собі під ноги.

— Правда, — радо згодилася дівчинка, затуляючись від диму. — Дома ніколи так не смакує, як у дорозі. Гей, Прі, годі тобі киснути. Хоч раз на день усміхнися.

— На кутні тут засмієшся, — огризнувся Прі.

— Діставайте ложки, — скомандував Славко. — До бою!..

Він зняв казанок з вогню, поставив перед товаришами. Мовчки їли густу запашну кашу, перезиралися. Коли в казанку показалося дно, Прі зітхнув, облизав ложку і сказав:

— Славку, а тобі не здається, що ми… спимо?

— Може, й здається, — відповів Славко.

— Я наче в якомусь маренні, — вів далі Прі. — Куди ми йдемо? Чого? Там, у селі, товариші купаються, гуляють… а ми? Страшно подумати. От дурні, Славку! Вернімося! Доки не пізно — вернімося! Прошу тебе…

Славко мовчав. Поволі встав, захопив казанок, підійшов до потоку. Зачерпнувши води, старанно вимив посудину, шуруючи дно дрібними камінчиками. Поклавши казанок в рюкзак, зашморгнув його, повернувся до товаришів:

— Вперед!

Дівчинка теж мовчки наділа рюкзак на плечі, рушила за товаришем. За ними сумно плентався Онопрій.

ЗРАДА

Ночувати зупинилися в кам’яній заглибині, схожій на печеру. Над горами котилися хмари, іноді вони пропливали зовсім поряд — тоді ставало холодно, вогко і темно. Згасали останні барви дня. Тонко висвистував між скелями вітер.

— Вмощуйтесь, — сказав Славко. — Та вдягайтесь тепліше. Бачите — крига недалеко. Буде холодно.

Прі одвернувся до стіни печери, вмостив голову на рюкзак, ліг, згорнувшись клубочком. Ліна сиділа, обнявши руками коліна, напружено вдивлялася в пітьму. Прислухалася до своїх думок. Намагалася збагнути, чи не боїться вона химерного шляху, на який ступила.

— Славку, — прошепотіла, схилившись до товариша. — Ти віриш, що ми побачимо їх? Що вони бачать нас… і допоможуть? Віриш?..

Хлопець стиснув їй руку, але нічого не промовив. І на серці дівчинки потепліло. З таким другом вона готова йти куди завгодно. Такий не

підведе, не зрадить! Хтозна, чи відшукають вони пришельців, але дружбу вже відшукали. Чи є більший скарб? (Славко натягнув комір куртки на голову, намагався зігрітися. Дрімота склепила повіки, та тривожні думки гналися одна за одною в свідомості. Лише з виду він спокійний, щоб друзі не турбувалися, а серце його теж відчуває острах. Не за себе — за них! Особливо за Прі. Може, справді, його одіслати назад? Це — шлях у небувале, у прірву. Хай вернеться, він не заблудить. Стежка виведе його точно до геологів. А потім — він може видати! Пошлють вертоліт, знайдуть. Тоді — прощай, мрія! Коли пощастить знову рушити в погоню за казкою? Пропущена можливість не повертається! Де він читав таке? Чи, може, чув?

А, нехай… завтра вирішимо… а тепер спати… відпочити, щоб знову йти далі, далі… туди, звідки нема вороття…

Першою прокинулася Ліна. Солодко потяглася. В отворі печери біліли урочисті вершини. Ранкове сонце золотило їх. Дівчинка глянула поруч себе. Славко ще солодко спав, посвистуючи носом вві сні. Прі не було.

Дівчинка встала, вийшла надвір. Але де ж Онопрій? Вона вернулася до печери, розгублено оглянула її. Може, виходив уночі та впав у прірву? Та що це? Нема рюкзака! Невже втік?

Ліна кинулася до свого рюкзака, відкрила його, Леле! Нема ні сухарів, ні консервів!

— Славку, Славку! — затрясла вона хлопця. — Вставай!

Хлопець схопився, злякано глипнув на подругу.

— Га? Що?

— Га, що! — з сльозами на очах передражнила його Ліна. — Ти спиш, а Прі втік, захопивши наші харчі!

Славко розкрив свій рюкзак, зірвався на ноги, метнувся до виходу.

— Дожену! — люто крикнув Славко. — Зрадник! Та я його…

Дівчинка сумно похитала головою:

— Не кричи надаремно! Може, він ще звечора пішов. Ти гадаєш, він такий дурень, щоб чекати тебе?

— Ах, гієна, — гірко сказав хлопець. — Хай, мовляв, дурні йдуть шукати! Без харчів пропадуть в горах. Ніхто не знатиме! Ох ти, мізерний тип!

— Славку, лаятися ні до чого, — ніжно мовила Ліна, взявши його за руку. — Що будемо діяти? Невже вертатися?

— Не вернуся, — вперто заявив Славко. — Тут лишилося в рюкзаці дві пачки цукру. Цукор ого який поживний! Його всі альпіністи беруть в гори. Трішечки води, трішечки цукру — і проживемо. А тим часом…

— Що, Славку?

— Знайдемо їх… Ти віриш, Ліночко?

Дівчинка не відповіла. Поглянула на глибоку прірву, на круту стежину, на урвисте сяйво снігових велетів у блакитному небі. Потім пішла в печеру і мовчки взяла свій рюкзак.

БЛУКАННЯ

Десь далеко-далеко квітучі долини, зелені дерева, широкі повноводі ріки, шумливі міста й села. Тут — цілком інший світ. Ніби на чужій планеті.

Кам’яний хаос. Здається, якийсь жартівник-велет пройшов по землі і, граючись камінням, навергав його в безладді купу на купу. Химерно поєднуються найдивовижніші барви: у судорожних обіймах предковічного вулканічного вибуху сплелися бузкові, чорні, червоні скелі. Сонце й вітер руйнують їх рік за роком, вік за віком, і вони роздирають вуста тріщин у німому воланні.

Льодовики заміряються в чисте безхмарне небо шпичаками списів, грають на сонці чарівливими веселками. Інколи трісне гігантський крижаний язик, зловісний гуркіт прокотиться над горами, замре десь у неосяжності. Посиплються від того лускоту самоцвітні сусілки, розіб’ються під ногами шукачів на міріади барвистих скалок. І знову тиша.

Не чути співу птахів. Вгорі — глибока синява. Знизу — сліпуча білизна.

— Славку, очі болять… ріже повіки…

— Це я винен, Ліночко. Треба було купити темні окуляри. Забув. Дивися під ноги. Не розплющуй очей повністю. Ну як — легше?..

— Дякую… легше…

— Хочеш їсти?

— Не хочу.

— Ти ж сьогодні не їла.

— Все одно… не хочеться. Мені здається, що я стала легка-легусінька! Ось-ось здіймуся… і полечу…

Славко, зітхнувши, скоса глянув на худеньку постать дівчинки, на її змарніле личко.

— Справді, як худа курка стала. Можеш полетіти. Дівчинка знеможено усміхається на той жарт.

— Славку… скільки вже днів, як той… утік?

— П’ять…

— Дивно, — мовила вона. — П’ять днів ідемо… такі гори, урвища… З’їли одну пачку цукру, а ще живемо…

— Сонце, — сказав Славко. — Космічне проміння. Деякі вчені кажуть, що в горах, високо над землею, їсти можна менше. А ще десь я читав, що люди зовсім можуть жити без грубої їжі… на воді…

— Ну, це вже…

— А що, — жартома сказав хлопець. — Все можливо. Он же Нанті нічого не їла. Сонцем жила.

— Так вона ж квіточка, їй досить проміння, — зітхнула Ліна. — Вона — казкова істота…

— А наші нащадки теж, може, стануть квітами. А що? Хіба не гарно? Живитися лише променями. Може, перейдемо одразу, Ліночко?

— Жартуєш.

Під променями сонця тануть крижані бурульки. Під черевиками тихо порипує сніг. Куди вони йдуть? Скільки ще йти?

— Де ми будемо сьогодні ночувати, Славку? Сніг же навколо?

— Виберемо скелю. З рюкзаків зробимо підстилку. Щоб не холодило. Спатимемо по черзі, щоб не замерзнути.

Зненацька почувся сильний гуркіт. Ліна від несподіванки притислася до хлопця.

— Що це?

Славко схопив її за руку, кинувся в заглибину між торосами. Виглянув назовні. Гуркіт наближався.

— Вертоліт, Ліночко! Кружляє над горами. Певно, шукає…

— Нас?

— Може, й нас. Це точно. Послали вертоліт.

— Що діяти?

— Не знаю.

Велетенська зелена бабка, оглушливо гримлячи, пройшла над торосами. Втікачі перезирнулися. Досить виступити на видне місце — на снігу їх одразу помітять. Підберуть. Нагодують. Одвезуть додому. Там покарають, зате все буде, як раніше. Без небезпеки, без турбот, без привиду голодної смерті. Без глибоких ущелин, без дрижаків на нічному морозі.

Дівчинка зітхнула. Одвернулася. Ніби й не було нічого в небі. Ніби й не з’являвся над ними вертоліт. І коли машина щезла за горами, Славко взяв Ліну за руку.

— Ходімо…

Знову кришталево-прозорі шпичаки, мерехтіння райдужних барв в торосах, одноманітні снігові поля. Скільки ще йти? Куди? Чи не химеру шукають вони?

— Славку… вже сім днів минуло?

— Сім. Ще є десять грудочок цукру.

— Якщо не знайдемо їх… пришельців… навіть назад не зможемо вернутися…

— Знайдемо.

— А як ні?

— Знайдемо, — вперто повторив хлопець.

— Ноги ослабли… важко йти… І холодно…

— Спочинь, Ліночко. Ось я зніму рюкзак, на ньому м’яко. Так тобі зручно?

Дівчинка сідає на рюкзак, складає тоненькі руки-цівки на коліна, дивиться в небо. Яке воно синє, синє. Ніби аж чорне!

— Чому таке темне небо, Славку?

— Бо розріджене повітря.

— Тому, певно, й коле в грудях?

Славко мовчить. Що йому сказати? Чим втішити? Десь в глибині душі бринить голос сумління, докоряє, а інший голос заспокоює, стверджує єдине рішення: йти до кінця! Інакше він зневажатиме себе, ніколи не простить!

— Славку… знову вертоліт над нами…

— Де?

— Глянь вгору…

Хлопець задер голову, помітив сріблясту машину. Вона хутко падала вниз.

— Ліночко, — схвильовано озвався хлопець. — Це не вертоліт!

— А що ж?

— Ти чуєш? Не гримить. Жодного звуку.

— Славку… може, це…

— Ліночко! ЦЕ ВОНИ!

Шалено застукало серце. Не віриться! Не може бути! А що, як правда?

Горять очі, бліднуть щоки від хвилювання. Погляд шукачів не одривається від дивного пристрою. Срібна чечевиця вже повільно сідає за близькими торосами.

— Біжімо!

Вони хапають рюкзаки, біжать. Широко розкриваючи роти, вдихають розріджене повітря, поспішають по скрипучому снігу. За бузковою скелею відкривається широкий крижаний майданчик. Там сидить казковий летючий корабель. Хлопець зупиняє дівчину, тягне її до скелі.

— Зажди. Гляньмо, що буде далі.

— А може, вийдемо? Вони нас побачать… вийдуть теж…

— Зажди! Треба глянути, які вони. О, дивись!

У сріблястому пристрої відчинився люк. В темному отворі з’явилася постать. Славко стиснув руку дівчинки:

— Глянь — схожий на людину!

Постать постояла непорушно, потім повертіла головою. Підстрибнула. Раз, вдруге. Поскакала до найближчої скелі. Торкнулася її рукою. З-під руки посипалися іскри. Впав на сніг шматок базальту. Постать нагнулася, взяла той шмат, поклала в своє нутро.

— Ліночко, — шепнув Славко. — По-моєму, це не людина… це робот…

— Звідки ти взяв?

— Глянь — рухи в нього механічні. Ховає каміння всередину. З пальців скачуть іскри…

— А може, люди всередині?

— Може. А може, там нікого нема, крім робота? Він сам літає сюди, досліджує, вертається на базу. Знаєш що?

— Що?

— Гайда в апарат. Заховаємося. Робот не помітить. А ми полетимо з ним на його планету…

— А там? Ми ж не знаємо, звідки він?

— Все’дно! Мислячі ж істоти його послали? Вони поможуть нам. Іншого випадку може й не бути! Треба користуватися! Згода, Ліночко?

— Згода!

Робот зник за скелею. Шукачі кинулися через снігове поле до апарата. Славкові здалося, ніби його обдало пружною хвилею теплого повітря. Дарма! Вже поряд отвір. Щось застерігало, зупиняло, не дозволяло. Пізно!

Пристрій похитнувся. Гучно залунала під кроками земних дітей металева підлога корабля. Матово-білі стіни, сферичний коридор, блиск розмаїтих вогняних вічок на стелі.

Двері з м’яким шурхотом зачинилися. Ліна зблідла, вчепилася в рукав Славка.

— Все… Назад не вийдеш…

Підлога захиталася під ногами. Шукачі попадали. Почувся тоненький пронизливий свист, який перейшов у потужну, дивовижну мелодію…

БЕЗОДНЯ

Посилювалася вібрація. Славко відчув, як все його тіло стрясає дрож. Серце калатало так сильно, що здавалося — не витримають груди. Він

глянув на Ліну. В примарному голубому сяйві, що пливло від стін, видно було широко розплющені очі дівчинки.

— Що з нами? — прошепотіла вона.

— Не знаю…

— Чому підлога трясеться?

— Мабуть, якісь мотори… пошукаємо вікна… ілюмінатора…

Хлопець звівся на ноги, тримаючись за стінки, поміг встати дівчинці. Разом вони почали пробиратися коридором, що обвивав кільцем корабель. В одному місці прохід повернув праворуч, друзі опинилися в невисокому сферичному приміщенні. Посередині видно було два низькі крісла.

— Сидіння, — сказав Славко. — Корабель розраховано на людей…

— Де ж вони?

— Може, цього разу прилетів сам робот?

— Сядьмо. Я втомилася.

— Сядьмо, — згодився хлопець. — Подумаємо, що далі робити.

Славко поміг Ліні зняти з плечей рюкзака, звільнився від свого вантажу. Потім вони обережно сіли в крісла, оббиті м’яким покриттям ніжно-салатового кольору.

В ту ж мить стіни корабля розтанули, щезли. Ліна зойкнула. Перед ними розкрився неосяжний космічний краєвид, безодня неба. Чорно-

фіолетова прірва сяяла міріадами зірок. Вони не мерехтіли, як на Землі, а промінилися спокійним рівним світлом. Серед зірок видно було рожево-жовтаве кружало Сонця. Можна було дивитися на нього незахищеним оком — сяйво не сліпило зору. А внизу — під ногами — пливла півкуля Землі. Вона поволі віддалялася, оберталася, показуючи покриту смугастими хмарами поверхню.

— Ми полетіли! — жахнулася дівчинка.

— Бачу, — прошепотів хлопець пошерхлими від хвилювання і остраху вустами.

— Куди ж вона нас несе… ця штука?

— Не знаю!

— Я боюся! Я хочу сісти назад!

Ледве встигла Ліна промовити ці слова, як похитнувся космос, зірки, Земля почала блискавично наближатися. Корабель помчав назад, до планети.

Ось він пробив хмари, густі туманні пасма промайнули мимо, гострі піки гір готувалися проштрикнути мандрівників. Дівчинка з жахом схопилася за руку товариша, закричала одчайдушно:

— Ой, розіб’ємося!

Чоло хлопця зросилося потом. Він гарячково думав: що діяти? Адже тут мусить бути управління? Може, автоматичне?

Гори летіли навстріч. Зараз буде страшне! Славко напружив уяву, ніби намагався відштовхнути фатальний удар. Назад, назад, в космос! Подалі від планети! Ми не хочемо вмирати!

І знову захиталося все довкола. Гори почали зменшуватися. Корабель пробив пелену хмар. Вийшов у зоряний океан.

Хлопець полегшено зітхнув. Глянув на Ліну. Вона затулила долонями личко, тихенько схлипувала від нервового напруження. Він торкнувся пальцем її чола.

— Ліно… що з тобою?

— Ми ще… не розбилися? — прошепотіла вона.

Славко засміявся. Одвів долоні від обличчя.

— Раз запитуєш, то ми ще цілі. Ми знову серед зірок.

— А куди ця штука летить?

— Не знаю. Головне, що він послухав нас.

— Хто послухав? — здивувалася Ліна.

— Корабель. Ти захотіла — він помчав до Землі. Я наказав — він послухав моєї думки, рвонув назад, у космос. Здорово?

— А що ж тепер?

— Хай летить, куди сам знає. Він, напевне, прилетить на якусь базу, де є господарі…

— А Земля? Ми повернемося?

Славко промовчав. Потім глянув на подругу.

— Ми так довго шукали, Ліночко… Хай летить. Ти тільки подумай — ми в космосі! Машина, мабуть, розумна. Бач, тут є чим дихати. Вони, може, схожі на нас. Я вірю, що з нами нічого поганого не станеться. Ти не бійся, Ліночко.

— Я не боятимуся! — витерла Ліна заплакані очі. — То я одразу злякалася від несподіванки.

— Глянь, Ліночко, яка Земля манюпусінька! Цікаво, куди він прямує?

Рідна планета швидко зменшувалася, губилася в космосі, стала схожа на зеленкувату блискучу вишню. Таємно мерехтіли зорі у безмежжі, всміхалося Сонце серед темної безодні, ледве чутно гули десь незримі прилади корабля.

— Славку… мені здається, що ми летимо од Сонця…

— Еге… Мабуть, на Марс… або ще далі…

— А що, як до іншої зірки? — з острахом запитала вона.

— Навряд, — похитав головою хлопець. — Це дуже далеко. На такому малому кораблі туди не долетиш. А якщо й туди — не страшно. Там же люди? Не пропадемо…

Дівчинка замовкла. Замислилася. В очах її грало сяйво далеких світів. У серце входив спокій — дивний, незнаний ще спокій. А таємничий корабель сріблистою краплею пронизував простір, несучи двох земних дітей на шлях казки…

МАРС

— Ліночко, ти чуєш мене?

— Чую…

— Якась планета попереду. Збільшується…

— Червона. А біля неї — зірочка…

— Не одна, а дві. Бачиш, бачиш?

— Бачу.

— Мабуть, це Марс. Їй-богу, Марс. А то — супутники. Фобос і Деймос!

Куля планети роздималася, закривала зірки. Чіткіше виділялися на глинистому тлі темно-сині пасма, ланцюжки плям, темні "моря".

— Що зробимо? — непевно запитала дівчинка. — Може, повернемо назад, у космос?

— Куди? Хай летить, як знає. У нього програма. Рано чи пізно він прибуде до своїх господарів.

Ліна лягла в крісло, затулила очі долонями. Славко теж дивився собі під ноги, хвилювався. Чому корабель приніс їх сюди? Невже на Марсі живуть мислячі істоти?

Минуло небагато часу. Чи, може, багато? Неможливо визначити його протяжність. Вуха немовби заклало ватою. Зникли всі звуки. Безмовність. Чекання. Нескінченне чекання…

Зрештою корабель похитнувся, завмер.

Славко глянув навколо. Зірок не видно. За прозорими стінами синіло холоднувате небо. По ньому пливли пасма ріденьких жовтавих хмар. На обрії темніли зубці низьких горбів.

— Ліночко! Ліночко! — покликав хлопець.

— Що? Де ми?

— На Землі… чи то пак… на Марсі…

Ліна розплющила очі, полегшено зітхнула, з її вуст зірвався вигук подиву. Вона довго розглядала краєвид чужої планети.

— Навіть не віриться. Наче вві сні. Ще ж тут люди не бували, а ми… прилетіли…

— А може, це й справді сниться?

— Вщипни мене! Ой, болить! Ні, не сплю, все насправжки! Славку, а що ж далі? Вийдемо?

— Спробуємо.

Славко встав з крісла, потягнувся, хруснув суглобами. Допоміг підвестися дівчинці. Одразу стіни стали непрозорими. Хлопець захоплено скрикнув:

— Ух і автоматика! Все зв’язане з людиною. Сів — одразу стіни стають прозорими. Щоб видно для керування. Встав — не видно. Здорово!

— Вийдемо. У мене аж ноги потерпли, хочеться походити. Може, зустрінемо їх?

Вони рушили коридором до вихідного люка. Уважно оглядали стіни, придивлялися до миготливих вогняних вічок на стелі. Де ж двері? Як знайти вихід? Скрізь гладенько, не видно й щілини. Мандрівники ткнулися в перегородку. Зупинилися. Швидко й безшумно розійшлися стіни. З’явився овальний отвір. Дихнуло зовні морозним повітрям. Ліна закашлялась, схопилася за груди.

— Важко дихати.

— Дуже розріджене повітря. Як на найвищих горах.

Славко ступив на кам’янистий грунт. Тупнув, підстрибнув. Оглянувся, усміхнувся дівчинці підбадьорливо. Вона теж вийшла з корабля.

— А як же наші рюкзаки? — запитала вона. Голос звучав глухо, ніби крізь вату.

— Не пропадуть. Там кілька грудочок цукру. Нащо вони нам? Ходімо, оглянемо околиці.

Під ногами тихо поскрипував рудий пісок. Дихалося важко. Повітря було холодне, сухе. Слабо гріло малесеньке кружало Сонця. В його примарному освітленні легенько похитувалися приземкуваті сині дерева, схожі на марево.

Славко зиркнув на срібну чечевицю корабля, на дерева. Облизав пошерхлі губи.

— А ти знаєш, чомусь їсти закортіло. А тобі?

— І мені. А ще — пити хочу.

— Пошукаємо?

— Давай.

Вони дружно рушили до заростей дерев. Під ногами розквітали фіолетовим цвітом якісь тугі м’ясисті рослини. Славко зірвав одну. Вона вп’ялася йому в пальці, пирснула коричневою рідиною. Сильно защеміло. Хлопець скрикнув від болю і почав обтирати руку полою куртки.

— Яка скажена! Гірше від нашої кропиви.

— А ти не чіпай! — засміялася дівчинка. — А то втрапиш у халепу.

— Думав, може, їстівна?

— Дивись, щоб ти не став… їстівним. Славко похмуро глипнув на подругу.

— А що… все може бути. Це — інший світ. Ми ж нічого про нього не знаємо.

Мовчки підійшли до дерев. На чорних оксамитних стовбурах химерно звивалося спіральне віття, широко розкривало віяла листочків назустріч променям Сонця. Між тими листочками блищали круглі горішки. Славко простягнув руку, торкнувся одного плоду пальцем, відсмикнув руку назад.

— Не кусається? — поцікавилася дівчина.

— Наче ні. Треба… покуштувати.

Він уже сміливіше зірвав горішок, поклав на долоню. Горішок не ворушився, не кусався, не протестував. Тоді хлопець взяв його на зуб, розкусив. Хруснула шкаралупа. З неї викотилося невелике бузкове зернятко. Славко повагався, потім махнув рукою.

— Слина котиться, так захотілося їсти. Хай — що буде!

Він пожував зернятко, проковтнув. В роті стало гаряче, плоди мали ніжний запах, як у трояндових пелюсток. Ліна дивилася на товариша, ковтала слину.

— Ну як?

— Як мед!

Дівчинка, почувши те, накинулася на сині дерева, почала обшморгувати рясні плоди. Славко помагав їй. Вони напхали повні кишені. Незабаром сиділи на кам’янистій кручі і наминали смачний марсіанський врожай.

Поївши, Славко вдоволено сказав:

— Не пропадемо.

— Атож! — згодилася вона. — Якби ще водиці…

— Пошукаємо. Глянь — там долина. Може, знайдемо джерело. Або потічок.

Шукачі рушили вниз. Минали сині плодові дерева, чорно-зелені чагарі, блискучі тремтливі лишайники, що покривали верхів’я горбів. В долині кучерявилися голубі трави чи, може, мохи. Між ними щось блиснуло. Славко схилився, гукнув:

— Вода!

Він вмочив палець, спробував на язик.

— Як лід. Джерельна вода.

Розгорнувши мохи, Славко набрав у долоню води, дав дівчинці. Ліна жадібно сьорбнула.

— С-с-с! Смачно! Ніколи не пила такої доброї води. Ще!

Напившись досхочу, мандрівники повеселіли.

— Тепер можна пошукати господарів.

— Марсіан?

— Атож. Господарі покажуть свою планету, ми їх розпитаємо про Світ Казки. Десь же є вчені, що запустили цю чечевицю?

— А мені додому закортіло, — зітхнула Ліна. Вона замріяно глянула в небо, в її очах заблищали сльози. — Там батьки знаєш як переживають!

— Ого, ще й як! — підхопив Славко. — Тільки ж нам не можна вернутися, доки ми не пройдемо казку до кінця…

— Ти не думай, — спалахнула дівчинка, — що я розкисла. То так, щось защеміло отут. Я не злякалася. Ні!

— Я знаю, Ліно. — Мені теж мариться рідне село, горби. Та тільки ми так далеко залетіли, що треба-таки знайти Планету Квітів. Ми не можемо забути про Нанті. Не журися! Раз почали шукати небувале — то знайдемо!

Вони поверталися до корабля, відшукуючи свої сліди на піску. По дорозі ще нарвали плодів. Біля густого куща з гарячими кривавими квітами Ліна зупинилася, захоплено скрикнула. Від квітів ішов задушливий пряний запах. Дівчина простягла руку до куща.

— Зажди! — застережливо гукнув Славко.

Довгі тонкі віти хитнулися вперед, обняли шию Ліни, потягли до себе. Вона заборсалася, закричала відчайдушно. Славко кинувся, хотів захистити. Кущ піднявся над грунтом, дихнув на хлопця задушливим смердючим туманом, поніс дівчинку в повітрі.

— Славку! — глухо крикнула вона. — Слав… ку…

— Ліно! — розпачливо закричав Славко, простягаючи руки до неї. — Ліночко-о-о!

Кущ із своєю жертвою зник за стіною дерев. Холод самотності охопив серце Славка. Він упав на блакитний килим мохів і заридав по-дитячому — голосно, нестримно…

Частина четверта

НЕБУВАЛЕ

РЯТУНОК

Що це — сон чи правда?

Де він? Що з ним діється?

Може, ось зараз прокинеться — і не буде довкола чужого краєвиду, химерних дерев, глибокого фіолетово-синього неба. І почується срібний

сміх Ліночки, блиснуть привітом її очі, наче дві спілі сливи, зашумить над головою рідний ліс. Загавкає за парканом Герой, проводжаючи палких шукачів у дорогу за чарівною квіточкою.

Славко з божевільною надією піднімає погляд, дивиться довкола. Марення не минає. Все правда. Він у чужому світі, самотній. Прагнув добути казку, а лишився сам, загубив подругу. Що ж діяти, що придумати?

Він схопився, побіг до корабля. Якби хоч одна жива істота! Нехай навіть марсіани. Невже вони не зрозуміють, не допоможуть? Не може бути! На Землі навіть найчерствіші люди йдуть на виручку в небезпеці. Це саме повинно бути і в інших світах!

Срібна чечевиця, як і раніше, непорушно лежала на рудому пагорбі. Чорнів отвір люка. Славко на мить затримався біля входу. Може, спробувати розшукати Ліну на цьому кораблі? Адже він слухає команди і літає швидко. Аби тільки зуміти! Спочатку туди, де потвора схопила Ліну, а потім…

Хлопець вскочив до коридору. Люк безшумно зачинився. Славко добрався до керівної рубки, сів у крісло. І знову розтанули стіни, стали прозорими. Байдуже пливли багряні хмарини в далекому небі, хиталися в долині примарні дерева.

— Що ж діяти? Що робити? — прошепотів Славко. — Де шукати її?

— Яка-дія-потрібна? — пролунав поряд спокійний монотонний голос.

Славко сахнувся від несподіванки, злякано озирнувся.

— Хто це? — пробурмотів він. Невже йому вчувається?

— Це-я, — пролунала діловита відповідь.

Славко ще більше здивувався, але острах минув.

Він відзначив, що звук ішов десь згори. Певно, то був голос якогось робота або кібермашини. Але звідки він знає земну мову?

— Хто ти? — несміливо запитав хлопець.

— Друг, — карбуючи слова, пролунало згори. — Я-приніс-тебе-і-ще-одну-істоту-на-цю-планету.

Славко зрадів. Отже, це керівний робот корабля. Він розуміє мову. Можна з ним порадитися. Хвилюючись, хлопець сказав, уже вірячи в чудо:

— Ми вийшли, шукали їжі та води. Ліна торкнулася куща. Він виявився хижаком, який захопив її і поніс. Я не знаю, де вона, що з нею. Треба розшукати її.

— Хто-така-Ліна? — поцікавився робот.

— Подруга моя. Та, що летіла зі мною.

— Зрозумів. Друга-істота-ще-не-вернулася-на-корабель.

— Так, так. Чи можна знайти її?

— Можна.

— То прошу — хутчіше! Що мені робити?

— Сиди-спокійно-і-жди.

Прозорі стіни корабля знову затуманилися, стали непроникно-білими. Потім на них засяяли вогнисті розмаїті смуги, вони спліталися в густу сітку. З тих мерехтінь виникли образи марсіанських краєвидів. Дерева, горби, кратери, цирки, ямки, глибокі урвища та долини, вузькі джерела, що струменіли поміж чагарями. Краєвиди калейдоскопічно мінялися, погляд екранів заглиблювався все далі й далі.

Ось з’явився перед Славком густий гай блакитних дерев. Серед них багато кущів з кривавими квітами. Вони купчаться біля високої скелі, плавають в повітрі. На скелі підвішені якісь гігантські блискучі кокони. Кущі з червоними квітами старанно снували ще один кокон, привішуючи його до скелі.

— Паразитна-форма-життя, — сказав робот. — Нижча-еволюція. Живе-поїдає-живе. Запаси-біологічного-матеріалу.

— Це вона! — з жахом скрикнув Славко, вдивляючись у цей останній кокон. — Вони її вб’ють!

— Летимо-туди! — спокійно сказав голос.

— Швидше, — зітхнув тремтячим голосом Славко. — Скоріше, бо буде пізно…

Видіння далекої долини зникло. Стіни знову стали прозорими. Поверхня планети колихнулася, почала віддалятися. Славко побачив, як блискавично пропливали під кораблем пустелі Марса, подзьобані кратерами, та мізерні зарості. Десь недалеко заблищали серед пісків шпилі дивних будівель, руїни концентричних стін.

— Сліди-діяльності-розумних-істот, — сказав голос. — Було-високе-життя. Тепер-перерва-еволюції.

— То що? Марсіан нема? — сумно запитав Славко. — Вони загинули?

— Ні-є. Але-їх-мало. Планета-холодна. Мало-енергії-від-Сонця. Вони-шукають-нових-шляхів-розвитку.

— А чому ти залишив на Землі свого господаря? Чому полетів з нами?

— Господар-мисляча-істота. Той-не-господар. Механізм. Перевага-мислячій-істоті. Ввійшли-люди. Про-грама-польоту-на-Марс. Дослідження.

"Тепер зрозуміло, — подумав Славко. — Хоч керівний робот корабля й уміє розмовляти, але самостійного думання у нього не дуже багато".

— А звідки ти знаєш нашу мову?

— Я-ловлю-образ-слова. Маю-універсальний-перекладач. Дуже-просто.

Хм. Для нього дуже просто. А на Землі лише мріють про таке.

— Прибули, — сказав голос. — Треба-звільнити-мислячу-істоту.

Славко побачив, як заметушилися біля скелі літаючі кущі. Вони вишикувалися тісною лавою, настовбурчилися, огорнулися туманною хмариною, захищаючи свою здобич. Ліна вже була спеленута прозорими тонкими нитками і підвішена поряд з другими коконами до скелі.

— Треба забрати її, — захвилювався хлопець.

— Буде-зроблено, — запевнив робот.

З стінок корабля виринули дві механічні руки і обірвали нитку. Потім вони обережно внесли кокон з людиною до отвору, поклали на підлогу.

— Тепер-дій-сам, — повідомив голос.

Славко метнувся до вихідного люка. Схилився над непорушною постаттю, яка лежала на підлозі. В сяйві блакитних вічок, що миготіли на стелі, хлопець побачив бліде обличчя подруги, її чорні страдницькі очі.

— Задихаюся, — прошепотіла вона. — Нема… повітря…

Славко добув з кишені складаний ножик, розкрив його, тремтячими руками почав розпанахувати пружні слизькі ниті. Нарешті дівчинка вільна. Вона поворушила зомлілими руками, сіла на підлозі, жалібно заплакала.

— Я так… злякалася…

— Ще б не злякатися, — пробубонів Славко, приховуючи ніжність за суворим виглядом. — Повісили тебе коптитися на сонці, як тараню.

— Ти ще й насміхаєшся?

— А чого ж полізла до куща, не знаючи, що він та як?

— А ти теж схопився за гілку, яка вжалила тебе. Забув?

— Ну, добре! — полегшено усміхнувся хлопець. — Квити! Який я радий, що ти жива й здорова!

— А звідки ти знав, де я?

— Не я, а керівний робот корабля. Розумна машина.

— Ну? — здивувалась вона. — То, може, він нам поможе вернутися додому?

— На Землю?

— Атож. Славку, адже нічого ніде. Темно, страшно, порожньо. Вернемося, покажемо корабель. Нам повірять. Приготують велику експедицію, може, й ми полетимо. Тільки вже з ученими…

— Що ж, — важко зітхнув Славко. — Може, ти правду мовиш. Спробуємо вернутися. Тут на кожному кроці смерть. Один раз врятуєшся, інший раз — амба. Вставай, ходімо!

Хлопець повів дівчинку до каюти. Вона знеможено сіла в крісло, простягла зомлілі ноги, з насолодою потяглася. І коли за прозорими стінами з’явилося зображення скелі з повислими на ній коконами, Ліна з огидою скрикнула:

— Тікаймо звідси, скоріше!

— Тепер вони не страшні! — заспокоїв Славко.

Летючі кущі люто наскакували на сріблисту чечевицю, яка так несподівано одняла у них поживу, але, зустрічаючи незримий захист, відлітали до скелі.

— Чужий світ, — прошепотіла дівчинка. — Не видно людей. Наскільки наша Земля прекрасніша! Тут холодно, неприємно.

— Який-буде-наказ? — поцікавився голос робота.

— Це він? Робот? — вражено запитала Ліна.

— Він, — кивнув Славко. — Твій рятівник. Ми хочемо додому, — наказав він, поглядаючи вгору. — Лети додому.

— Слухаю, — сказав голос. — Прийнято.

Пустеля попливла вниз, високі скелі розтанули в бузковій імлі, хащі дерев, хижі кущі з кривавими квітами — все щезло в безвісті. Потемніло небо, спалахнуло яскравими зорями. Марс видався тепер гігантською чашею, вкритою рудуватим туманом.

Ліна тримала хлопця за руку, дивилася йому в очі.

— Не віриться… Чи було це… чи ні?

— Мені теж не віриться.

— Які химерні світи, незбагненне життя. Але я не побоюся. Я знову хочу летіти. Тільки, може, пізніше, коли буде більше сили і вміння. А тепер — спати, спати…

— Мене теж хилить на сон, Ліночко. Я розбуджу тебе, як вернемось додому. Спи…

ПЛАНЕТА НЕСПОДІВАНОК

Славко незчувся, коли й заснув. Йому ввижалися крізь дрімоту рідні ліси, лілеї на болоті, чорні галки на весняній пахучій ріллі, суворе обличчя батька — коваля Трохима. Чувся веселий дзвін молотка, а потім чомусь — курликання журавлів. Десь зовсім поряд гомоніли знайомі люди, звучала докірлива мова баби Оришки, а потім війнуло теплим вітром з Дніпра. Гудуть серед трави тигристі джмелі, радісно заливається жайвір у небі, шепчуть про щось своє трави і квіти, бринить пустотливий потік. Хочеться кинутись у прохолодну ріку, покупатися. Ось зараз він розплющить очі, підхопиться на ноги, разом з Ліною кинеться бігом, бігом до берега…

Що таке? Де це вони?

Корабель вже не в космосі. Він стоїть на Землі. Та де саме? Чому за стінами такий дивний краєвид? Сріблисті плакучі дерева, прозоро-бузкові озера, на тім березі чудесні сферичні будівлі.

— Ліно, вставай! Ліно!

— Га? Що?

— Ми прилетіли…

— Додому? Ой, як здорово, Славку!

— Та яке там додому, — розгублено мовив Славко. — Глянь — довкола які чари. На Землі такого нема.

— Це-не-Земля, — пролунав металевий голос згори. — Ви-наказали-додому. Я-повернувся-додому. Це-планета-Ра. По-земному-Юпітер.

— Юпітер! — скрикнув Славко. — Оце так! Скоріше вийдемо назовні. Може, побачимо людей. А то з ним, — він кивнув угору, — не домовишся. Ми сказали — додому, а він одтарабанив нас хтозна-куди!

— Треба-точно-висловлювати-думки, — стримано відповів голос керівного робота. — Прошу-залиши-ти-корабель. Я-мушу-летіти-на-базу-перепрограмуватися-й-поповнити-енергію. Бажаю-успіху.

Шукачі захопили свої рюкзаки, несміливо вийшли із срібної чечевиці. Корабель одразу легко піднявся в повітря, поплив над їхніми головами, зник за смугою дерев.

Діти почали оглядати краєвид. Вони стояли серед великої галявини, зарослої блакитно-бузковою травою. Тут і там зірками розквітали вогнисті квіти, знову зникали, ніби ранкові роси переливалися райдугою

проти сонця. Небо було якесь примарне, блідо-блакитне — густо-імлисте до обрію і ясніше в зеніті, а над головою мерехтів гігантський ніжно-рожевий диск Сонця.

— Щось не те, — дивуючись, прошепотів Славко.

— Що не те?

— Не може бути, щоб це Юпітер…

— Чому?

— Та згадай же, що ми читали про Юпітер? Тисячу кілометрів аміачно-метанової атмосфери, вихорі, урагани, тиск неймовірний. Температура — сотні градусів нижче нуля, тяжіння втричі більше, ніж у нас. А тут є кисень, бо ми ж ним дихаємо. Ще й яке запашне повітря, наче після грози! І тяжіння нормальне, легко ходити.

— Це правда, — кивнула дівчинка, спантеличено дивлячись в небо. — Бо й Сонце он яке велике! А Юпітер же далі від Марса. З нього Сонце повинне здаватися зовсім манюсіньким…

— Невже робот набрехав? — Славко розгублено почухав потилицю, на обличчі його позначався неспокій. — Не може бути! Машина не повинна брехати.

— Що ж діяти, Славку? До кого б нам звернутися?

— Пошукаємо людей… господарів планети, — сказав хлопець. — Вони скажуть, куди ми потрапили. Може, тут ми дізнаємось і про Планету Квітів.

— Згода, — зраділа Ліна. — Тільки дивися, щоб не сталося так, як на Марсі.

— Це ти дивися, — повчально сказав Славко. — Не хапайся за дерева та плоди, не перевіривши.

Вони завдали рюкзаки на плечі, рушили до озера. На березі біля невеликого човника поралася людина. Справжня людина! На ній було щось схоже на шорти блідо-зеленого кольору, а торс — оголений. Могутнє тіло незнайомця вилискувало райдужно під променями Сонця, воно було небачено гармонійне і прекрасне.

— Глянь, — прошепотіла дівчинка. — Людина…

— Угу, — зітхнув Славко. — Тільки гарніший за наших людей. Дивися, як він рухається. Наче гімнаст.

— Гукнемо його?

— Спробуємо.

Славко, трохи повагавшись, крикнув:

— Послухайте! Не знаю, чи ви розумієте мене. Ми — з іншої планети…

Незнайомець на якусь мить повернув обличчя до дітей, приязно усміхнувся, вітально помахав рукою. У великих фіолетових очах не відбилося ні подиву, ні навіть цікавості. Він стрибнув до човна, схожого на казкову іграшку, загойдався на воді. Піднявши руки, мов крила, щось заспівав. Луна від його співу прокотилася над озером, мелодійно вернулася назад. Човен рушив з місця, ледь торкаючись води, незнайомець був схожий на міфічну істоту, що бавилася таким незвичайним способом, радіючи своїй силі, красі, могутності.

Він зробив велике коло над водою, з шумом промчав повз дітей Землі. Трохи стишивши хід човника, глянув на гостей, вуста його не ворухнулися, але шукачі почули приязний голос:

— Я вас зрозумів, браття! Як і всіх мислячих. Чого ви бажаєте?

— Ми б хотіли порозмовляти з вами! — схвильовано мовив Славко. — І повернутися на рідну планету!

— І розпитати дещо, — додала дівчинка.

— Питайте, — весело засміявся незнайомець. — Питайте простору, дерев, квітів. Все, що треба, вони вам скажуть. А на рідну планету повертайтеся так, як прибули сюди. Бажаю щастя! Я поспішаю на побачення, браття. Я радію! Мене покохала чарівна Уолла! Я щасливий!

Він розігнав човника так сильно, що одірвався від поверхні озера, піднявся в повітря, ковзнув веселковим привидом над срібнолистими плакучими деревами і щез в імлистій далині.

— Оце так, — пробурмотів Славко. — Наговорив. Питайте дерев, квітів. Може, насміхається?

— Та ні. Він добрий — моє серце відчуває.

— Каже — повертайтеся так, як прибули. Так, ніби на трамваї проїхалися.

— А може, для них воно так і є. Може, вони звикли до відвідин інопланетян? Ти бачив — він глянув на нас, ніби на дерево або на камінь.

— А ще ти помітила — він не розтуляв рота, а ми чули його слова?

— Може, ми чули його думку?

— Мабуть.

— Славку, а мені чогось так хороше стає! І ніби за спиною крила виростають… легко, радісно… Мені подобається ця планета… як би вона там не називалася. Вона якась приємна!

— І мені, — кивнув Славко. — Але ж треба пошукати людей. Хтось нам повинен допомогти.

З води зненацька виринула голова рибини, поволі попливла до берега.

— Глянь, глянь! — закричав Славко. — Яка велетенська ри9а!

Риба підскочила над водою, пролетіла над головами шукачів. Вони порозкривали роти від подиву, спостерігали за нею.

— На Землі є літаючі риби, — сказав хлопець. — Але так довго не літають. Вискочать і падають.

Рибина наблизилась, затріпотіла прозорими крильцями над головою Славка. Заплямкала круглим ротом.

— То на Землі, — повчально сказала вона. — Там нижча еволюція.

Діти отетеріли. Мовчали, перезиралися. Рибина зробила ще одне кільце в повітрі, знову зупинилася, помахуючи райдужними крилами.

— Це ти говориш? — нарешті спромігся на слово Славко. — Чи, може, нам здалося?

— Я, — озвалася рибина. — А хіба що?

— Як же так? А хто тебе навчав?

— Родичі, — дивуючись, відповіла рибина. — Друзі. Я народилася, а потім мене навчали. А тебе не родичі?

— Угу, — сказав спантеличений хлопець. — Але я не знав, що риби можуть розмовляти. У нас на Землі…

— А, — грайливо перебила рибина. — То ви з Землі? Тоді ясно. У нас, на Ра, все інакше. Тут розмовляють і тварини, і люди, і риби, і птахи. Навіть деякі рослини і квіти. Дивіться, вивчайте, дивуйтесь. Бажаю радощів!

Рибина весело метнулася понад берегом, з розгону пірнула у воду, попливла.

— Оце так, — похитавши головою, сказав Славко. — Якби у нас таку рибину виловив, то, мабуть, з переляку б умер!

— Здорово, — засміялася Ліна. — Принести б таку рибу у шкільний акваріум. Приходить Світлана Григорівна — наш біолог, — і тут рибина каже їй, висунувши носа з води: "Доброго ранку!"

— Ха-ха-ха, — весело заливався хлопець. — А вона — бац! — і в крісло! "Нашатиру мені, нашатиру!"

— А я б хотіла, — задумливо мовила дівчинка, — щоб наші тварини розмовляли. Собаки, наприклад. А то дивиться, дивиться тобі в очі, аж проймає поглядом, а сказати не вміє.

ДРУГ

Блідо-блакитний будинок, зроблений з непрозорого матеріалу, схожого на пластмасу, весь був увитий срібнолистим в’юнком з рожевими квітами. Діти ввійшли до широкого овального входу, прислухаючись, оглядаючись. Ніде нікого. Ні душі!

— Що таке? — дивувалася дівчина. — Наче вимерли.

— Тсс… Цить! Хтось-таки є.

В просторій сферичній залі біля стіни стояв середній на зріст хлопець, одягнений в зеленкуваті штанці вище колін і блакитну безрукавку. Він мав кучеряве ясно-фіолетове волосся і матово-бліде обличчя з рожевими вустами. Хлопець тримав у руках тонку трубочку, з неї пирскала цівка барвистого туману, лягала на стіну розмаїтими кольорами. Він, певно, творив картину. Вже видно було імлисту далину, велике світило, химерні дерева, літальні апарати в просторі.

— Молоденький, — шепнула Ліна. — Такий, як ми.

— Легше буде познайомитись, — додав хлопець.

— Глянь, яке в нього волосся. Наче пофарбоване.

— Та ні. То таке природне.

Славко кашлянув. Хлопець озирнувся, здригнувся. Потім на його обличчі позначився легкий подив, він вітально підняв руку.

— Я гадаю, що господарі прийшли, — почувся в просторі мелодійний голос.

— А ти — не господар? — все ще хвилюючись, запитав Славко.

— Ні. Я з Сонячної Спілки. Третій сектор. Я втік.

— Як утік? — здивувалася Ліна. — Від кого?

— Наші вивчали історію минулих віків. А мені стало сумно. Тоді я створив свого двійника — біокібера. Хай він послухає. А сам втік. І вирішив зробити оцим господарям подарунок — картину. Вам подобається?

— Здорово! — похвалив Славко. — А вони просили тебе?

— Та ні. Я сам. Хочеться зробити приємне людям…

— Він добрий хлопчина, — прошепотіла Ліна. — Може, й нам у пригоді стане?

— Заждіть, заждіть, — зацікавився хлопець. — А хто ви такі? Чи не з іншої планети?

— Вгадав, — зрадів Славко. — Ходимо, ходимо — ніхто не допоможе. Так ми сюди, думаємо: хтось стрінеться, розкаже, що і як і що нам робити!..

— А звідки ви? — здивувався хлопець. — Де ваш корабель? Де старші космонавти?

— Ми з Землі.

— Як з Землі? — збентежився хлопець. — Там ще нема потужних космольотів. Як же ви…

— А ми — на вашому кораблі, — пояснив Славко. — Були в горах. Бачимо — срібний диск, такий круглий. Вийшов робот, кудись поскакав.

А ми — в люк. Корабель і полетів. Побули на Марсі, а звідти — сюди. А корабель десь полетів, ми й залишилися самі по собі…

— Ой, здорово! — затанцював хлопець довкола шукачів. — Ой, які ви молодці! Оце так мужність — летіти в чужі світи на інопланетному кораблі! Як це ви додумалися, як зважилися?

— У нас — мрія, — щасливо усміхаючись, сказала Ліна. — Якби не мрія — ми б не полетіли.

— Яка мрія? — поцікавився хлопець.

— Казкова.

— Розкажіть мені.

— Славку, розкажи йому все.

— А ти допоможеш нам? — запитав Славко.

— Все, що зможу, — скрикнув хлопець. — Клянуся Сонцем, що зроблю все! Ось моє серце — воно ваше! Ім’я моє— Рон.

Шукачі назвали свої імена, Рон усміхнувся приязно, поплескав по плечу Славка, лагідно торкнувся долонею плеча Ліни. Підморгнув — зовсім так, як це роблять земні хлопці. Потім на мить замислився, на його високому чолі прокотилася хмаринка задуми.

— Ви, мабуть, їсти хочете?

— Як вовки, — проковтнувши слину, сказав Славко.

— Які вовки? — не зрозумів Рон.

— А наші, земні вовки. Хижаки такі є…

Хлопець весело засміявся, поблискуючи ясно-фіолетовими очима. Потім метнувся до стіни, щось натиснув. Відчинилася ніша. Рон дістав з неї два червонобокі плоди, подав новим друзям. Ліна одразу гризнула прозору шкурину. Бризнув пахучий сік. Солодка рідина потекла до рота.

— Ой, як смачно! — видихнула вона. — Аж у голові паморочиться!

Плоди сподобалися й Славкові. Від них прояснилася свідомість, щезла втома, в тілі попливла хвиля бадьорості. Рон відчинив ще одну нішу, приніс два райдужні костюмчики, подав їх мандрівникам. Вони взяли, дивуючись.

— Нащо це?

— На згадку про Ра, — пояснив хлопець. — Одягнете. Не горять у вогні, не пропускають холоду. А свої залишите мені. Для музею.

— Таке дрантя — у музей? — скептично запитав Славко.

— Аякже. Вбрання дітей Землі! — захоплено мовив Рон. — Та це буде найкращий експонат нашого музею.

За кілька хвилин Славко й Ліна набули святкового вигляду. Нове вбрання підкреслювало стрункість юних тіл, було зручне й прохолодне. Рон милувався новими друзями, ходив довкола, вдоволено торкався пальцями їхніх плечей і рук.

— А тепер — говори, — попросив він Славка. — Розкажи про вашу мрію.

Славко, хвилюючись і збиваючись, розповів про все, починаючи з появи двох болідів над селом і кінчаючи прощанням з Нанті. Сказав про дивний заповіт чудо-цвіту, про якусь трагедію Планети Квітів, яка гине і якій треба допомогти. В чому та трагедія, і чим допомогти — невідомо. Шлях казки повинен привести до розгадки…

Очі Рона темніли, сповнювалися глибокою серйозністю. Він уже не здавався веселим хлопчиськом, а мудрим і навіть суворим чоловіком. Розповідь Славка вразила його, схвилювала до глибини душі. Він схопився з крісла, в якому сидів, слухаючи оповідь, підійшов до Славка, обняв його.

— Я готовий померти, аби допомогти вам, мої друзі. Що ж ми зробимо? Планета Квітів… В дитинстві я чув казки про неї. Треба запитати в Просторового Інформатора. Ходімо.

— В кого ти запитаєш? — не второпав Славко.

— Побачиш сам. Це недалеко.

Вони вийшли з будиночка. Рон підійшов до сріблистого дерева, прихилив до себе віть з рожевою квіткою. Тремтливі пелюстки її розгорнулися віялом, замиготіли веселими переливами.

— Кохана квітко, — приязно сказав Рон. — Зв’яжися з простором. Канал Всепланетного Інформатора…

— Коханий друже, — срібнодзвінно відповіла квітка. — Готово! Я жду запитань.

— Він розмовляє з квіткою, — шепнула Ліна. — Чудо!

— Тихо, — поклавши пальця до вуст, прошепотів Славко. — Не заважай!

— Що скаже Просторова Пам’ять про Планету Квітів? — запитав Рон. — Чи є Планета Квітів у Системі Сонця?

Одна мить очікування. Пелюстки здригнулися, почулася відповідь:

— Планета Квітів — перше від Сонця небесне тіло. Туди космольоти Ра навідувалися двічі, але дуже давно. Еволюція середнього рівня мислення, нетехнічна, обмін — енергетичний, променевий. Показати зображення мислячої істоти?

— Покажи, люба квітко, — попросив Рон.

Довкола пелюсток спалахнув блакитний ореол, поволі густішав, став синювато-молочним, перетворився в непрозорий диск. На ньому з’явилися зображення: червоно-чорна поверхня і над нею — квітка, схожа на морську актинію. Тремтливі пелюстки ворушилися, ніби під вітром, мерехтіли іскрами. Квітка пропливла, зникла. Екран розвіявся в просторі, почулося запитання:

— Ви задоволені?

— Дякую, квіточко. Все.

Повернувшись до земних друзів, хлопець запитально глянув на їхні здивовані обличчя.

— Ти запитував у квітки? — озвався Славко. — Звідки вона знає?

— Не вона, — пояснив Рон. — Будь-яке дерево чи квітка поєднані з простором. А в просторі зосереджена вся інформація нашої планети, записана в магнітному полі. Ми навчилися користуватися нею. Кожне дерево має міріади клітин, є складною системою. Наша наука вміє керувати цими системами так, як ви на Землі розумними машинами.

— Біоніка, — озвалася Ліна. — У нас теж почали вивчати мудрість природи. Пам’ятаєш, Славку, нам Максим Іванович розповідав?

— Рон, — з благанням мовив Славко. — То ми можемо полетіти на Планету Квітів?

— Це дуже важко, — задумливо відповів Рон. — Біля самого Сонця…

— Невже Меркурій?

— Меркурій — перепитав Рон. — А, це Планета Вогняних Вихорів. То ви знаєте її як першу планету? А ми відшукали планету ще ближче — світ кристалічного життя. А Планета Квітів — ще далі, майже в обіймах Сонця.

— То за Меркурієм є ще дві планети?

— Дві. Ви їх не бачите.

— Скажи, Рон, а ваша Ра — це Юпітер?

— Юпітер. А хіба ви не знали?

— Робот сказав нам, — ніяково мовив Славко. — Та тільки ми вийшли з корабля — почали сумніватися…

— Чому?

— Бо вчили про Юпітер зовсім інше. Гігантська планета, непрониклива, густа та ще й отруйна атмосфера, низька температура. І Сонце… Сонце повинне бути малесеньке, а воно он яке велике. І весь час у зеніті. А Юпітер же швидко обертається.

— Сонце справді звідси видається маленьким, — згодився Рон. — Якщо дивитися з космосу. Ми зробили всепланетні магнітні лінзи, посилюємо радіацію Сонця і робимо так, щоб воно було для всіх ділянок планети в зеніті. А захочемо сутінок — утворюємо їх штучно. Тяжіння на планеті невелике, а те, що ви вивчаєте на Землі, — то ефект гравітації всієї системи. Зовні ви бачите метан, аміак, а тут, на поверхні, створено гарні умови для життя мислячих істот…

— Не вкладається в голові, — мовила Ліна.

— Треба звикати, — дружньо відповів Рон. — Космос такий розмаїтий у своїх виявах, що мислити його однотипно — смішно. До речі, люди Землі — наші родичі. Вам не дивно слухати про це?

— Як це можливо? — запитав Славко.

— Розповім в польоті, — сказав Рон занепокоєно. — Я захопився вашою пригодою і не хочу зволікати. У мене тут корабля нема. А в господаря будівлі є я бачив у ангарі. Гарний універсальний космоліт для мандрівок між планетами. Без дозволу його брати не можна. Та для вас я це зроблю.

— А тобі потім… попаде? — обережно запитала Ліна.

— Ще й як! — зітхнув Рон. — Та хай! Я не боюся кари. Аби помогти друзям! Ходімо.

Вони вийшли з будівлі, минули густий сад з пірамідальними фіолетовими деревами, зупинилися біля срібної чечевиці, схожої на ту, якою вони летіли, але набагато більшої. Відчинився люк. Друзі ввійшли до корабля. Опинилися у керівній каюті. Сіли в крісла. Стіни корабля стали прозорими. Рон був мовчазний, заклопотаний. Він зосередився, видно було, що хлопець ввійшов у контакт з керівним роботом корабля. Сад і будівля попливли вниз, почали віддалятися, під космольотом

розгорнулася неосяжна панорама планети — ріки, озера, далеке бузкове море, шпилі чудових споруд.

— Мало ми бачили, — прошепотіла Ліна. — Мало взнали. Хотілося б ще побути на Ра, познайомитися з їхніми людьми…

— Ви ще повернетеся, — пообіцяв Рон. — Діти Землі будуть нашими гостями і друзями. А тепер слухайте. Я розповім вам космоісторію нашої планети…

Корабель безшумно пронизував імлисту атмосферу, поверхня Ра пропала десь далеко внизу, Сонце зменшувалося, вгорі чорніло небо. Космоліт вигулькнув з крутих вихорів зеленкуватого газу, його охопила чорна безмір з вогнистим розсипом зір. І хоч діти Землі вже бачили такий краєвид, велич космосу знову захопила їх, змусила завмерти в безмовному зачудуванні.

— Курс — до Сонця, — сказав Рон. — Корабель сам вибирає шлях. Ми спочатку зупинимося на Планеті Вогняних Вихорів. Там зорієнтуємося. А тепер — моя розповідь…

КОСМОІСТОРІЯ РА

Життя на Ра виникло давно-давно, ще тоді, коли Сонце було блакитним гігантом. Ближні планети — Меркурій, Земля, Венера — були обпалені жахливими вогняними потоками, на них виникали лише якісь організовані кристалічні структури. А Ра-Юпітер зігрівався вдосталь променями світила, мав безліч органічних форм, які швидко розвивалися і прийшли в своїй еволюції до мислячої істоти — людини.

Минали віки розвою. Над планетою з’явилися апарати, що опанували повітряну стихію, в космос вийшли кораблі. Та ось учені астрономи повідомили, що Сонце готується вибухнути. Лихо було не в тому, що вогняна хвиля вибуху мусила знищити все живе на планеті, — наука і

техніка могли зберегти все необхідне в підземних печерах, — загроза йшла з іншого боку. Після космічного вибуху Сонце мало стати жовтим карликом, його енергії вже не вистачило б для Ра. Планета повинна замерзнути, захолонути.

Так і сталося, як передбачили вчені. Настав критичний час. Сонце почало розширюватися, охоплювало все небо. Люди ховалися в глибини планети. Вихор прокотився в космічну безмір, змів з Ра все живе. Минув час. Вчені Ра вийшли на поверхню. Мертва планета була покрита густою імлистою атмосферою. Крига, запустіння, смерть. Сонця не видно було за величезними густими хмарами.

Кораблі Ра вийшли в космос, запрацювали дослідники. Сонце стало маленьким, жовтим, воно вже не могло зігріти планету.

Почалися пошуки виходу. Вчені запропонували два проекти. Один — переселення на іншу планету. Обрали Землю — її Сонце добре зігрівало, там можна було створити нову цивілізацію. Інший проект передбачав довголітню перебудову клімату Ра. На це повинні були піти неймовірно великі ресурси, невтомна праця протягом століть, відмова від далеких польотів, від особистого щастя і насолоди, які могла дати розкішна природа нової планети.

Частина людей вирішила переселитися на Землю, вони не вірили в майбутнє Ра. їх не вмовляли. Один із супутників Ра було переведено на орбіту довкола Землі, ви його знаєте як Місяць…

— Як? — скрикнув Славко. — То Місяць — велетенський корабель чи лабораторія?

— Майже так, — кивнув Рон. — І навіть більше. Те, небесне тіло потрібне було не лише для переселення, а й для регулювання обертання Землі, для зміни клімату і ще для деяких експериментів, про які я не можу казати. Слухайте ж далі…

Переселенцям допомогли посіяти квіткові рослини, дали необхідні апарати, книги, інформацію. А пізніше сталася катастрофа. В зв’язку з тим, що до Землі наблизилося таке велике тіло, як Місяць, на тій планеті почалися геологічні збурення, землетруси, опускання материків. Підземні поштовхи знищили культурні центри наших колоній. Потомки Ра втратили високу культуру, науку, зберегли тільки легенди про своє перебування в якомусь чарівному світі, який вони втратили.

Ра не могла їм допомогти. Планета була поглинута небувалою перебудовою, жоден космоліт не виходив за межі атмосфери. Минули віки, і люди вийшли з підземель. Сконцентрована енергія Сонця знову зігрівала Ра; так почалася нова прекрасна спіраль еволюції яка не скінчилася й досі. А Земля розвивалася незалежно. Там люди забули про своє походження, створили релігійні міфи, довго жили принижено й дико і лише пізніше з мукою і стражданням почали наново відкривати те, що раніше знали предки.

— Наче казка, — сказала Ліна. — Захоплююче!

— А я вже читав про такі гіпотези, — мовив Славко. — Наші деякі вчені пишуть, що люди Землі мали інопланетну батьківщину. Але чому ви не з’явитеся відкрито? Чому не дасте нам свої знання?

— Не можна, — заперечливо похитав головою Рон. — Ми порушимо вашу волю. У вас тепер цілком інший шлях. Ви ніби незалежна сім’я. З’явимося відкрито ми — пошкодимо вашу еволюцію. Хтось захоче скористатися нашими винаходами для руйнації…

— Це правда, — кивнув Славко. — На землі ще є такі люди.

— От бачиш, сам розумієш. Але досить про те. Нас чекає Планета Квітів. Сонце наближається…

ВОГНЯНІ ВИХОРИ

Сонце виросло на чверть неба. На його сліпучому тлі з’явився темний диск. Космоліт прямував до нього. Довкола планети видно було золотистий ореол він вихрився і вібрував. Корабель сповільнив політ, знизився. Сонячна сфера заховалася за обрієм, стало темно. Тільки в небі вирували багрові хмари, страхітливі блискавиці розтинали сутінки, вирізьблюючи внизу велетенські тріщини, що розпанахували кам’янисту поверхню Меркурія.

— Справжнє пекло, — озвалася з жахом дівчинка.

— Хто може тут жити? — із сумнівом сказав Славко. — Пустеля.

— Жити можна скрізь, — заперечив Рон. — Скільки різних умов — стільки градацій життя.

— Невже тут є мисляче життя? — здивувався Славко.

— Ви побачите його.

— Хіба з ним можна порозумітися?

— Порозумітися можна з ким завгодно, — серйозно сказав Рон, — навіть із скелею.

— Так говорила Нанті, — шепнув подрузі Славко.

Космоліт пірнув униз, плавно промчав над низькими розтрісканими скелями, над гігантськими кратерами, сів на пласкій вершині якогось вулкана. То тут, то там видно було спалахи червоних та багрово-вишневих вогнів. Вони звивалися тугими спіралями, спліталися докупи, знову розходилися. Інколи можна було спостерігати поєднання кількох десятків таких пломенистих утворів, вони закручувалися у шалений вихор, стовпом здіймалися до неба, котилися над планетою або розкрученою дзиґою зависали у просторі.

— Що це? — запитав Славко. — Вулкани… чи гейзери?

— Вогняні вихори, — пояснив Рон. — Жителі планети.

— Розумні?! — скрикнула Ліна.

— Так. Наші вчені вже з ними спілкувалися. Це дуже мудрі істоти. Тільки в них напрям еволюції не такий, як у нас. Нема техніки, нема будівель. Вони пізнають світ через електромагнітне поле, через простір. Безпосередньо. Ось… наближаються… Бачите?

За прозорими стінами космольота виникло кілька вихорів. Вони збільшувалися, закривали простір, всередині їх з’являлися зеленкуваті спіралі. Вихорі припали до стін корабля. Перед враженими шукачами замерехтіли іскри.

— Вони звертаються до вас, — почувся голос керівного робота згори. — Вони вітають гостей. Запитують, куди прямуєте?

— Скажи — до Планети Квітів, — мовив Рон. — Скажи, що ми шлемо вогняним вихорам щире вітання.

Настала мить тиші. Танцювали барвисті іскри за стінами. А тоді — сухий голос керівного робота:

— Вогняні вихори турбуються. Планета Квітів поневолена якимись напасниками. Раніше вона спілкувалася з Вогняними Вихорами, а тепер мовчить. Інколи чути слабкі сигнали, вони показують занепад мислячого життя Планети Квітів.

— Тим більше треба туди летіти, — стурбовано мовив Рон. — Може, ми їм станемо в пригоді.

— Вогняні вихори попереджають, — сказав робот. — Будьте напоготові.

— Ми дякуємо Вогняним Вихорам. Чи не можуть вони дати нам розрахунки польоту, щоб ми одразу знайшли Планету Квітів?

— Вже передають, — діловито відповів робот. — Я приймаю інформацію, передаю в Центр Пам’яті. Можна летіти.

— Лети. Тепер знайдеш Планету Квітів?

— Знайду. Старт!

Корабель крутою дутою вихопився з гарячої атмосфери Меркурія. Над обрієм викотилося велетенське Сонце. Прозорі стіни потемніли, на світило можна було дивитися простим оком.

— Тепер ясно: це планета, з якої прилетіли Нанті та її бабуся, — сказав Славко. — Хтось поневолив їх, а їм пощастило прилетіти до нас, попередити.

— Щось не те, — сказала Ліна.

— Чому?

— Якби було так, то вони б звернулися до сильної планети. Хоч би до Ра. А вони прилетіли на Землю.

— Мені теж не ясно, — кивнув дівчинці Рон.

— Нанті казала, що їхня планета зв’язана з нашою казкою. Що лише серце, яке полюбить казку більше за своє життя, врятує Планету Квітів…

— Дивна умова, — задумливо сказав Рон. — Прекрасна і дивна. Та все одно ми повинні летіти. Там, на місці, дізнаємося про все.

ЧОРНІ ЇЖАКИ

Рон перевів космоліт на кругову орбіту довкола Планети Квітів. Друзі знайшли її вже на краю сонячної хромосфери. Невелика чорна куля швидко оберталася довкола осі, на ній не видно було ні гір, ні долин.

Корабель став невидимий, він описував спіралі над поверхнею Планети Квітів, ввімкнувши всі дослідні прилади.

— Ми побачимо, що тут сталося, — пояснив Рон. — А потім керівний робот підкаже, як діяти…

Після кількох обертів Рон звелів роботу показати на екранах збільшену проекцію того, що пощастило дослідити на планеті. Приголомшені мандрівники побачили лиховісне видовище.

Жителі планети — квітоподібні медузи й актинії — спліталися у концентричні кільця, непорушно лежали під гарячим подихом Сонця. Вони були ліниві, байдужі і, здавалося, цілком знесилені. Та на затемненому боці планети інфрачервоні екрани показали інше життя: там існувала невідома еволюція, представники якої були схожі на потворних чорних їжаків. Вони жваво літали над поверхнею, пересувалися по грунті, щось будували з чорного каменю, та проте жодного разу не з’являлися під променями Сонця. Як тільки на обрії загорався світанок, темні потвори підкрадалися до актиній-квіток, оселялися в них і так жили під захистом господарів планети весь день, висмоктуючи ту енергію, яку квіти добули від Сонця для себе.

— Космічні паразити, — гнівно сказав Рон. — Дуже рідкісне явище. Треба актиніям допомогти.

— Як? — скрикнув Славко. — Я зубами готовий роздерти тих піратів!

— Зубами? — усміхнувся Рон. — Чорні їжаки, мабуть, володіють неабиякою силою. Недарма квіти піддалися їм. Космоліт має променевий захист. Планета невелика, і ми спробуємо почистити її!

Корабель пішов на зниження, сів на темному боці планети. Довкола його стін одразу знялася буря, зчинилося справжнє пекло. В стіни вдарила злива фіолетових блискавиць, в сутінках видно було колихання чорних шпичаків, ніби численне військо йшло на штурм фортеці.

— Ну, зачекайте, — пригрозив Рон.

Простір довкола осяявся спалахом сліпучо-блакитної блискавиці. Ряди темних потвор упали, ніби від удару велетенського меча. Могутній промінь космольота описав дугу, змітаючи з планети породження темряви і жаху. Потім Рон підняв корабель у простір, пройшов над затемненою поверхнею, старанно повторюючи нищівну дію. Славко з огидою дивився, як під подихом блакитного променя гинули напасники, Ліна скрикувала від жаху, коли чорні їжаки вибухали і спадали темним пилом на поверхню планети.

— Звідки взялися ці страшні створіння? — запитав Славко.

— Інколи матерія творить деградовані форми, — сказав Рон. — Тоді інші цивілізації повинні безжалісно нищити їх. Жалість в таких випадках ні до чого. Таке "життя" поїдає дорогоцінну енергію Всесвіту, руйнує єдність сущого…

Після жорстокого бою корабель сів на освітленому боці. Його оточили квіти-актинії. Вони стали жваві, рухливі. Сплітали довкола корабля живі вінки, літали в просторі, ніби творячи грайливий хоровод.

Славко пильно вдивлявся в жителів планетки, розгублено перезирався з Ліною.

— Це не вони, — сказав він.

— Хто — не вони? — не збагнув Рон.

— Не наші квіти. Не ті, які були в нас.

— Ти напевне знаєш? — розгубився Рон.

— Знаю. Нанті мені показувала Край Казки. Він не такий, як цей. Велика планета, схожа на Землю. Сонце не так близько і не такого кольору. І квіти не такі. Ніжні, тендітні, і в кожного — око серед пелюсток. Ніби такий малесенький екран. А в тому оці — видива всякі. Можна так спілкуватися.

— Квіти щасливі, — сказав керівний робот корабля. — Вони вдячні гостям за допомогу. Вони вже давно кличуть сусідів, але ніхто не прилетів. Ви — перші. Чим квіти можуть віддячити друзям?

— Запитай, — озвався Рон, — чи не знають вони ще якоїсь Планети Квітів? Мої товариші шукають такий світ.

— Він ще називається Краєм Казки, — з надією додав Славко.

— Вони знають таку планету, — відповів робот. — Але вона за Сонцем.

— За Сонцем? — скрикнув Славко. — Ліно, ти чуєш? Нанті саме так говорила…

— Що це означає? — здивувався Рон.

— Треба пройти крізь Сонячну Браму, — почулося у відповідь. — Там, у сусідньому гіперпросторі, кружляє Планета Квітів — наших братів.

— Не розуміємо.

До корабля підлетів гурт квітів-актиній. Вони утворили в просторі барвисту схему, в центрі якої кружляло кільце з жовтих квіточок, а довкола нього — кілька менших поєднань.

— Сонячна система, — сказав Рон. — Що вони хочуть пояснити? Запитай.

— Квіти показують вам свою схему будови простору в системі Сонця, — відповів робот. — Сонце — не куля, як ми гадаємо, а отвір у вакуумі, в світовій порожнечі.

— Отвір? — скрикнув Славко. — Куди?

— В інший світ. Ворота в потужному магнітному полі системи. Туди без упину засмоктується космічна матерія нашого світу, звідти — матерія іншого світу — антиречовина, і в місці зіткнення твориться плазмовий вихор, який ми й бачимо як Сонце.

— Дивна схема, — сказав Рон. — Але дуже цікава.

— За отвором Сонця є інший простір, — провадив далі робот. — Такий же безконечний, як і наш. Він ніби є дзеркальним відображенням нашого світу. Там свої зорі, свої планети, своє життя. Там ви відшукаєте Планету Квітів.

— І крізь Сонце можна пролетіти? — занепокоєно запитав Рон.

— Квіти кажуть, що можна. Вони інколи проникають туди. Вони допоможуть своїм визволителям спорудити надійний захист довкола корабля і пристрій, який змінить знак заряду при переході в інший світ. Квіти кажуть, що герої достойні пройти Сонячним Шляхом!

— Сонячний Шлях! — схвильовано повторив Славко. — Ось розгадка слів, які на прощання мовила Нанті. Тепер я вірю — квіти вказують правильну путь.

— Ми пройдемо Сонячним Шляхом, — твердо запевнив Рон. — Назад не вернемось, доки не відшукаємо Планети Квітів.

ВОГНИСТА БРАМА

Коли вже все було готове і корабель піднявся над планетою, Рон пильно глянув на своїх друзів, тихо запитав:

— Ще є час. Ви не боїтеся?

— Боюся, — зітхнула Ліна.

— І я теж, — чесно признався Славко.

— Можемо вернутися, — просто мовив Рон. — Я одправлю вас додому, на Землю.

— Ні, — нахмурився Славко. — Я не зможу вже жити, не побувавши в Краю Казки. Планета Квітів у біді. Як же я можу спокійно дихати, радіти?

— Але ми можемо загинути, — попередив Рон.

— Хай, — натхненно сказав Славко. — Аби казка жила!

— Хай, — ледве чутно повторила Ліна, але в її обличчі не було сумніву.

— Ти чув? — радісно запитав Рон, звертаючись до керівного робота.

— Чув, — спокійно відповів той. — Курс — на Сонце.

— До Сонячної Брами, — поправив його Рон. — Вперед!

Корабель, ніби срібна сльозина, впав у розпалену пащу полум’яного світила. Океан вогню поглинув зоряний космос, за стінами космольота стояла сліпуча стіна лютуючої плазми. Переможно співали прилади захисту, чітко доповідав робот:

— Пробили фотосферу… пояс факелів… входимо в лійку магнітного вихору…

Діти обнялися, з острахом дивилися вперед, знаючи, що вони лише пасивні спостерігачі. Досить енергозахистові послабитись — і вони одразу перетворяться в хмаринку, яка навіть нічого не додасть до неосяжного океану сонячного полум’я.

— Нова інформація для науки Ра, — зауважив керівний робот. — Треба переглянути всі гіпотези про походження системи і галактики.

— Правда твоя, — згодився Рон. — Цього і треба було чекати. Якщо всі зорі не газові кулі, а магнітні лійки, отвори в інші простори, в нову багатомірність, — то це незмірно збагатить пізнання Всесвіту.

— Я ще не збагнув, — признався Славко.

— Навіть мені це важко, — кивнув Рон. — Хоч я й вивчав багато дивних теорій.

— Проходимо центр вихору, — сказав робот. — Захист тримає добре, використовує три чверті енергетичного запасу.

Минали тривожні хвилини. Пломеніли за стінами корабля вихори плазми — багряні, блакитні, зелені. Здавалося, що час розтягнувся, тече повільно, невимовно довго. Серце знемагало, воно було не пристосоване для таких небувалих психічних навантажень…

І ось зненацька стіна вогню розійшлася, рожева корона охопила ясно-блакитний простір, попереду привітно пломеніли ніжні світила, а Сонце лишалося позаду — кипляче, гнівне, переможене.

— Що це? — скрикнув Славко.

— Ми в іншому просторі, — сказав Рон.

— Невже пробилися?

— Так! — радісно підтвердив Рон. — Глянь: тут інший космос. Не чорний, як у нас, а блакитний. Слухай, друже роботе! Ти молодець! Добре провів корабель. Тепер шукай Планету Квітів.

— Слухаю! — спокійно відповів робот.

ПРОБУДЖЕННЯ КАЗКИ

Планета пливла під кораблем порожня й непривітна. Зеленкувате Сонце освітлювало похмурі гори, велетенські замерзлі моря, вкриті кригою ріки, неосяжні рівнини, застелені білим сніговим покривалом. Ніде ні душі. Нема дерев. Нема живих істот. Ні птахів, ні людей, ні тварин.

— Невже це Планета Квітів? — сумно запитав Славко. — Де ж вони, як їх знайти?

— Я не помилився, — сказав робот. — Привів корабель так, як звеліли актинії.

— Сядемо на планету, — мовив Рон. — Ми досягли мети. Може, там, унизу, про щось дізнаємося.

Срібна чечевиця легенько сіла на снігову пелену. Рон увімкнув аналізатори, здивувався.

— Повітря чудове. Можна дихати.

— Вийдемо? — з надією запитав Славко.

— Згода.

У відчинений люк друзі ступили на поверхню планети. В просторі пливла тиша. Сніг холодно блищав під Сонцем. Славко ступив кілька кроків, печально оглянув далекий обрій.

— Нанті, кохана квітко, — сумовито промовив він. — Якби ти могла почути, то ти б прилетіла. Нанті, моя казкова, де ти? Ми знайшли Край Казки, ми прилетіли!

Враз щось сталося.

Ніби забриніла струна. Блакитне крило майнуло над світом. Засміялося Сонце. У просторі прокотилася ніжна мелодія пісні.

— Ви чули? — вражено запитав Славко. — Ти чула, Ліно?

— Чула, — крізь радісні сльози озвалася дівчинка. — Щось буде. Щось має бути!

Сніг почав танути. Та під ним не було води. Він щезав безслідно, як міраж у пустелі. З-лід нього прокльовувалися розмаїті пуп’янки квітів, рослин. Тяглися до Сонця, розпукувалися. На обрії встала синя стіна дерев, повітря налилося блакитною імлою, попливло пружними теплими хвилями довкола.

Розкрилися барвисті пелюстки квіток, затріпотіли на вітрі крильцями, піднялися вгору. Почулася гучна музика, наче заграв небесний орган. В тій мелодії шукачі відчули щось знайоме, рідне, невимовно близьке. В свідомості відлунювали радісні слова, що котилися над світом:

— Казка повернулася! Казка воскресла! Браття, прокидайтеся! Казка воскресла!

Хвиля щастя захлюпнула шукачів. Вони стояли приголомшені, здивовані, безмовні. Перед ними діялося чудо казки. І вони були його учасниками, творцями.

Сніг щез на рівнині. Ніжна зелень трав і дерев покривала всю планету. А над тими чарівливими луками кружляли хмари неймовірно прегарних розмаїтих квітів.

— Ось вона! Ось! — несамовито закричав Славко.

— Хто? — не зрозумів Рон.

— Нанті! Наша подруга! — гукав хлопець радісно й схвильовано. — Нанті! Ти чуєш мене? Нанті?

Велика ніжно-блакитна квітка з трьома пелюстками сіла Славкові на плече, дзвінко засміялася. Розкрилися золотаві тичинки, глибоке мудре око зазирнуло в обличчя хлопця.

— Наша легенда правду сказала, — ніжно озвалася квітка. — Хлопець та дівчинка Землі пробудять Край Казки. Ти — син казкового народу, Славку! Наша планета шле вам свою ніжність і любов. Славку, Ліно! Ви — теж люди-квіти! Радійте з нами! Казка повернулася!

— Так просто? — вражено прошепотів Славко. — Невже це ми? Що ми зробили?

— Не пожаліли життя ради казки, — відповіла квіточка. — І ваша любов перемогла смерть. Сонячний Шлях подолано, Славку! Радійте, друзі — квіти і люди! Прокладено Райдужний Міст. Слухайте, шукачі казки! Не давайте його знову зруйнувати!

ЗАВЕРШЕННЯ

Корабель повертався.

Він опускався в атмосферу Землі, подолавши знову важку Сонячну Дорогу. Тепла куля Землі насувалася, вже видно було вогні великих міст на затемненому боці, а на сонячному — блищали озера, багрянцем мерехтіли ліси та сади.

Срібний диск сів на краю лісу. Славко з Ліною вийшли на рідну землю, жадібно вдихнули повітря, напоєне запахом хвої і осінніх луків. Над лісом пливли прозорі тумани, відкись чувся аромат диму.

— Здрастуй, Земле, — прошепотіла Ліна. Славко мовчки потиснув їй руку.

Позаду них з’явилася постать Рона. Він підняв угору дві руки, вітаючи своїх друзів. Почувся його схвильований голос:

— Не забувайте вашого друга з Ра, чуєте? Коли захочете здійснити казковий подвиг — я прийду! Ми прийдемо! Далекі світи прийдуть на допомогу безстрашним шукачам!

Він зник в отворі люка. Сріблиста чечевиця піднялася вгору, майнула над верховіттями дерев, пропала в небі.

Діти взялися за руки, пішли туди, де видно було червону покрівлю рідної школи. Славко прислухався до неспокійного стукоту серця. Воно співало, раділо, обзивалося: "Земле! Ми повернулися! Ми знову з тобою, ми знову пригортаємося до твого чарівного лона. Прекрасні гості незабаром прийдуть до тебе. Очі квіток заглянуть у душу твою. Хочеш, Земле, стати планетою збратаних людей і квітів? Хочеш?"